

הבטחים

מוסד לביטוח סוציאלי של העובדים בע"מ

קרן פנסיה ותיקה בניהול מיוחד

דוחות כספיים

ליום 31 בדצמבר, 2019

עמיתים קרנות הפנסיה הוותיקות

דוח המנהל המיוחד

תוכן עניינים

2	פתיח דבר	
2	א. כללי	
3	ב. הסיוע הממשלתי והגרעון האקטוארי	
4	ג. כרית ביטחון לקרנות	
5	פרק 1: תיאור תמציתי של קרנות הפנסיה	
5	1.1 מבנה ארגוני של קרנות הפנסיה	
10	1.2 תחומי פעילות עיקריים והשינויים שחלו בהם בתקופת הדוח הכספי	
11	1.3 אירועים מיוחדים מאז הדוח הכספי האחרון	
16	פרק 2: תיאור הסביבה העסקית	
16	2.1 מ ב ו א	
17	2.2 מגמות בענף הפנסיה	
18	2.3 תכנית להבראת קרנות הפנסיה הוותיקות הגרעוניות	
19	2.4 השפעת חוקים, תקנות והוראות חדשות על עסקי קרן הפנסיה בתקופת הדו"ח	
20	2.5 חוזרי הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון	
22	פרק 3: מצב כספי	
22	3.1 ההתחייבויות הפנסיוניות	
25	3.2 הרכב ההתחייבויות הפנסיוניות במיליוני ש"ח	
25	3.3 הסבר לשינויים עיקריים בהתחייבות הפנסיונית	
25	3.4 מסד הנתונים של הקרנות	
26	3.5 סיוע ממשלתי	
30	3.6 הגרעון ותוכנית המנהל המיוחד להשלמת הגרעון	
30	3.7 כרית ביטחון לקרנות	
31	3.8 יתרת גרעון הקרנות והשלכות ההנחות האקטואריות לגביו	
32	3.9 התפתחויות יוצאות דופן בהתחייבויות למבוטחים	
33	פרק 4: תוצאות הפעילות	
33	4.1 השקעות	
34	4.2 ניתוח והסברים לתוצאות העסקיות והשוואתם לתקופות מקבילות בעבר	
39	4.3 הוצאות הקרנות	
39	4.4 השפעה של תופעות או אירועים מיוחדים על תוצאות הפעילות	
39	4.5 שינוי מהותי ברווחי השקעות לתקופת הדוח ביחס לתקופה הקודמת	
39	4.6 השפעת שינויים בהוראת הממונה על שוק ההון ביטוח וחסכון ועל תוצאות הפעולות.	
39	4.7 השפעת השינויים בהוראות המס על התוצאות הפעילות	
39	4.8 השפעת עונתיות על תוצאות הפעילות של קרן הפנסיה	
39	4.9 שינויים בשיעור גביית דמי הגמולים	
39	4.10 שינויים מהותיים בשיטת חישוב המאזן האקטוארי בהשוואה לשנה הקודמת	
40	פרק 5: תחזית זרמי כספים	
40	5.1 מימוש זכויות מבוטחים	
40	5.2 נכסים שלגביהם קיים קושי במימוש	
40	5.3 חובות	
40	5.4 גביית חובות ע"י העברת נכסים ולא במזומן	
41	פרק 6: השפעת גורמים חיצוניים	
41	6.1 התחייבויות תלויות ותביעות:	
42	פרק 7: בקורות ונהלים	
43	פרק 8: דוח המנהל המיוחד וההנהלה בדבר הבקרה הפנימית על דיווח כספי	

פתח דבר

א. כללי

קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר הן "קופות גמל לקצבה" ו"קרנות ותיקות", כהגדרת המונחים בחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), התשס"ה-2005 (להלן: "חוק הפיקוח גמל") ובתקנות מס הכנסה (כללים לאישור וניהול קופות גמל), התשכ"ד-1964 (להלן: "תקנות מס הכנסה"), והן מאושרות ופועלות לפיהם. קרנות אלו סגורות למצטרפים חדשים החל מיום 1.4.95, בהתאם להחלטת הממשלה.

בעקבות הגרעונות שנוצרו בחלק מקרנות הפנסיה הוותיקות, בוצעה במהלך שנת 2003 רפורמה מקיפה.

במסגרת הרפורמה האמורה הותקן תקנון אחיד לכלל קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר: מבטחים, מקפת, קג"מ, נתיב, בניין, חקלאים, אגד והדסה (להלן: "הקרנות" או "קרנות הפנסיה" או "הקרנות הוותיקות שבהסדר") ומונה להן מנהל מיוחד. כן נקבע במסגרת אותה רפורמה כי יינתן סיוע ממשלתי לקרנות שבהסדר לצורך מימון הגירעונות האקטואריים.

החל מיום 1 באוגוסט 2011 מכהן מר יואב בן אור כמנהל מיוחד של כל הקרנות הוותיקות שבהסדר.

בהתאם להוראות חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981 (להלן: "חוק הפיקוח"), למנהל המיוחד נתונות כל הסמכויות והתפקידים שיש למנהל עסקים במבטח, לדירקטוריון שלו, לוועדות הדירקטוריון ולדירקטורים שלו.

לצורך הסדרת האיחוד התפעולי של הקרנות הוותיקות שבהסדר, נחתם בין הקרנות "הסכם לאיחוד תפעולי" המהווה תשתית משפטית להסדרת התפעול המשותף, לרבות בנושא חלוקת הוצאות התפעול בין הקרנות. האיחוד התפעולי בין הקרנות שבהסדר הביא לצמצום משמעותי בעלויות התפעול וכן להתייעלות בעבודה השוטפת.

במסגרת האיחוד התפעולי של הקרנות, נשמרת הזהות המשפטית הנפרדת של כל קרן, ובכלל זה קיימת הפרדה ברורה בין הנכסים וההתחייבויות של כל קרן.

ב. הסיוע הממשלתי והגרעון האקטוארי

בהתאם להוראות חוק הפיקוח, מעבירה הממשלה לקרנות סיוע ממשלתי (פירוט לעניין היקף הסיוע הממשלתי הכולל ראה בסעיף 3.5.3).

ביום 29 באוגוסט, 2013 הורה הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון (להלן: "הממונה על שוק ההון" או "המפקח על הביטוח") על עדכון לוח תזרים המזומנים לסיוע הממשלתי הישיר לקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר. ביום 30 בדצמבר, 2014 הורה הממונה על עדכון נוסף של לוח תזרים המזומנים לסיוע הממשלתי הישיר לקרנות הפנסיה, וזאת בשל נסיבות הנוגעות לתקציב המדינה לשנים 2013 ו-2014. עדכון לוח תזרים המזומנים שבוצע באוגוסט 2013 הביא להארכה של 10 שנים בתקופה הכוללת להעברת הסיוע הממשלתי הישיר לקרנות (כך שמועד סיום העברת הסיוע האמור נקבע לשנת 2048 במקום שנת 2038 לפי לוח תזרים המזומנים הקודם).

הפריסה המעודכנת הגדילה את שווי הסיוע ובנוסף הביאה להארכת משך החיים הממוצע של נכסי הקרנות ולצמצום הפער הכולל שבין משך החיים הממוצע של ההתחייבויות בקרנות ביחס לנכסי הקרנות.

ככל שכלל נכסי הקרן, לרבות הסיוע הממשלתי, לא יספיקו לכיסוי מלוא סכום הגרעון האקטוארי, או ככל שיתקיים עודף אקטוארי, יופעל מנגנון האיזון האקטוארי הקבוע בהוראות התקנון האחד, וזאת אם הגרעון או העודף האקטוארי הם בשיעורים הקבועים לעניין הפעלת המנגנון לפי הוראות התקנון.

ביום 3.3.2015 פרסמה רשות שוק ההון הבהרה, לפיה בכוונתה לקבוע בהוראות הממונה לדיווח כספי לקרנות פנסיה ותיקות, שינוי באופן הדיווח על התחייבויות ונכסי הקרן, כך ששיעור הגרעון או העודף המוצג במאזן יהיה זהה לשיעור השינוי הנדרש בהתחייבויות הקרן לשם איזון.

רשות שוק ההון הבהירה כי יש להפעיל את מנגנון האיזון רק אם שיעור השינוי הנדרש בהתחייבויות הקרן לשם איזון הקרן, עולה על השיעור הקבוע בתקנון, וזאת במובחן משיעור הגרעון המוצג במאזן. על פי הוראות התקנון, אם הגרעון האקטוארי יעלה על 5% מסך כל ההתחייבויות של הקרן, או ככל שיווצר גרעון אקטוארי בסכום העולה על 3% מההתחייבויות במשך שלוש שנים ברציפות, על קרן הפנסיה, בכפוף לאישורו של המפקח על הביטוח, להפעיל את מנגנון האיזון האקטוארי, כך שיופחתו זכויות המבוטחים, הפנסיונרים והשאיירים, בהתאם לחלוקה שתקבע הקרן לעניין זה, בגובה יתרת הגרעון.

יצוין כי באופן דומה, ככל שיווצר עודף אקטוארי בשיעור שיעלה על 5% מסך כל התחייבויות הקרן, תהיה רשאית הקרן, בכפוף לאישור המפקח על הביטוח, להגדיל את זכויות המבוטחים, הפנסיונרים והשאיירים בהתאם לחלוקה שתקבע הקרן לעניין זה, בגין היתרה שעולה על 5% מסך כל התחייבויות הקרן כאמור. מנגנון האיזון האקטוארי כולל הוראה נוספת ולפיה ככל שגרעון הקרן עולה על 0.65% מסך התחייבויותיה, וזאת בשל הגדלת התחייבויות הנובעות מתיקון התקנון או שינוי בהוראות הדין, תהיה הקרן רשאית להפעיל את מנגנון האיזון האקטוארי, בכפוף לאישור המפקח על הביטוח.

גובה הגרעון או העודף האקטוארי עשוי להשתנות בשל שינויים שיחולו בהנחות האקטואריות ובגורמים נוספים המובאים בחשבון בעריכת המאזנים האקטואריים, ובמיוחד בגין שינויים שחלים בשיעורי ריבית ההיוון. סדרת שיעורי ריבית ההיוון נקבעת על פי שיעורי היוון מצוטטים על ידי חברה מצטטת שנבחרה לצורך כך על ידי משרד האוצר (להלן: "ווקטור הריביות").

היוון לפי ווקטור הריביות מתבצע על ידי היוון של תשלומים או הכנסות עתידיים של הקרנות בכל תקופה לפי הנחת שיעורי תשואה חסרת סיכון ריאלית הצפויה לתקופה הנבחרת. שינויים קטנים יחסית בווקטור הריביות גורמים לשינויים גדולים בערך הנכסים וההתחייבויות, וכתוצאה מכך משפיעים באופן ניכר על היווצרות גרעון אקטוארי או עודף אקטוארי.

יצוין כי אופן חלוקת כספי הסיוע הישיר לכל אחת מהקרנות הוותיקות שבהסדר, נעשית כך ששיעור הגרעון ביחס להתחייבויות הפנסיוניות ברוטו, הוא זהה בכל אחת מהקרנות שבהסדר. שיטת חלוקה זו היא בתיאום ובאישור הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון.

ליום 31 בדצמבר, 2019 עומד שיעור הגרעון כאמור על 6.8% בכל אחת מהקרנות שבהסדר.

אומדן הסיוע הממשלתי וכרית הביטחון ליום 31 בדצמבר, 2019 מכסים את מלוא סכום הגרעון.

ג. כרית ביטחון לקרנות

על מנת להגן על עמיתי וגמלאי קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר מפני תנודתיות בתשואות, הודיע משרד האוצר לוועדת הכספים של הכנסת ביום 19 במאי 2003 כי תועמד כרית ביטחון לקרנות. על מנת להבטיח שימוש מיטבי בכרית הביטחון האמורה, הקים שר האוצר ועדה ציבורית לבחינת אופן השימוש בכרית הביטחון (להלן: "הוועדה הציבורית"). ביום 17 באוגוסט, 2011 הגישה הוועדה הציבורית את הדוח הסופי שלה לשר האוצר.

במכתב מיום 16 ביוני 2009 הביא מנכ"ל משרד האוצר והממונה על התקציבים דאז את עמדת הדרג המקצועי במשרד האוצר באשר לעקרונות יישום כרית הביטחון (להלן: "מכתב העקרונות"). בהתאם להנחיית הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון, ניתן ביטוי לאמור במכתב העקרונות במסגרת מאזני הקרנות הוותיקות שבהסדר החל משנת 2008 וסכום הסיוע בגין כרית הביטחון נכלל בדוחות הכספיים והאקטוארים. במקביל, במהלך שנת 2012 פרסם משרד האוצר תזכיר חוק, ובהמשך טיוטת חוק אשר מסדירה את הסוגיה.

ביום 29 לינואר 2017 פורסם בספר החוקים תיקון מס 33 לחוק חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (להלן "החוק"). במסגרת תיקון זה נוסף לחוק סעיף 11טו78, אשר מעגן בחקיקה את נושא "כרית ביטחון כללית לקרנות וותיקות שבהסדר".

החוק כולל, בין היתר, הוראות לעניין חישוב הסכומים שיוקצו לקרנות הפנסיה, בהתקיים התנאים הקבועים לכך, ובאופן התואם את המלצות הוועדה הציבורית, כפי שבאו לידי ביטוי בנוסחה 10 לדוח הוועדה. בהתאם להוראות החוק, הסכום המרבי שיוקצה לכרית הביטחון יעמוד על סכום של 11.32 מיליארד ש"ח. סכום זה יעודכן לפי שיעור השינוי שחל במדד לעומת מדד חודש דצמבר 2008, ובתוספת ריבית בשיעור של 3.48% לשנה מהמועד האמור. כן נכללת בחוק הוראה, ולפיה תקרת כרית הביטחון תותאם לירידה הצפויה בהתחייבויות הקרנות בשל תשלום קצבאות, וזאת בהתאם למנגנונים שונים הקבועים בחוק, ובכפוף לסייגים הקבועים בחוק לעניין זה. עוד נקבע בחוק כי כל סיוע נוסף שיינתן לקרנות שבהסדר לאחר מועד קבלת התיקון המוצע, ככל שיינתן, יבוא על חשבון כרית הביטחון, כך שסכום הסיוע הנוסף יופחת מכרית הביטחון.

ערך הפיצוי העתידי, ליום המאזן, בגין כרית הביטחון מחושב בהתאם לאמור בחוק, כהפרש בין (א) גירעון אקטוארי ליום המאזן, כאשר הריבית חסרת הסיכון הינה לפי ווקטור הריביות ליום המאזן. (ב) גירעון אקטוארי ליום המאזן, כאשר הריבית חסרת הסיכון הינה לפי ריבית קבועה בשיעור 4%. בחוק נקבע גם כי השימוש שיעשו הקרנות בכל שנה בכרית הביטחון תהיה עד לאיפוס הגרעון, ולא תיצור עודף.

יצוין כי אופן חלוקת הסכומים מכרית הביטחון לכל אחת מהקרנות הוותיקות שבהסדר, נעשית כך ששיעור הגרעון ביחס להתחייבויות הפנסיוניות ברוטו, הוא זהה בכל אחת מהקרנות שבהסדר. שיטת חלוקה זו הינה בתיאום ובאישור הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון.

בהתאם לאמור בחוק, השווי ההוגן של תקרת כרית הביטחון לכל קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר המחושב על פי שוויה העתידי במועד אזילת ההון מהוון בווקטור הריבית הוא כ – 42 מיליארדי ש"ח.

פיצוי בגין רכיב ה"עבר" נכון ליום המאזן בגין כרית הביטחון עבור השנים 2009-2019, עומד על סך של 50,895 מיליוני ש"ח.

סך הפיצוי המחושב מתוך כרית הביטחון לכל קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר, הגיע ביום 31 בדצמבר 2019 לכ- 31,306 מיליוני ש"ח.

פרק 1: תיאור תמציתי של קרנות הפנסיה

1.1. מבנה ארגוני של קרנות הפנסיה

(לרבות פרטים עיקריים על קופות גמל קשורות, חברות מוחזקות ושיעור אחזקה).

1.1.1. צורת ההתאגדות

מוסד לניטוח סוציאלי של העובדים בע"מ

מבטחים מוסד לביטוח סוציאלי של העובדים בע"מ (בניהול מיוחד)

הינה חברה פרטית שלא למטרת רווח הפועלת על פי תזכיר ותקנות שאושרו על ידי הגופים המוסמכים.
 עפ"י מסמכי היסוד של הקרן קיימים בה המוסדות הבאים:

- א. אסיפה כללית של חברים
- ב. דירקטוריון
- ג. מנכ"ל

קרן הגימלאות המרכזית של עובדי ההסתדרות בע"מ

קרן הגימלאות המרכזית של עובדי ההסתדרות בע"מ (בניהול מיוחד)

הינה חברה פרטית שלא למטרת רווח הפועלת על פי תזכיר ותקנות שאושרו על ידי הגופים המוסמכים.
 עפ"י מסמכי היסוד של הקרן קיימים בה המוסדות הבאים:

- א. אסיפה כללית של חברים
- ב. דירקטוריון
- ג. מנכ"ל

קרן ביטוח ופנסיה לפועלים חקלאים ובלתי מקצועיים בישראל א.ש. בע"מ

קרן ביטוח ופנסיה לפועלים חקלאיים ובלתי מקצועיים בישראל א.ש. בע"מ (בניהול מיוחד)

הינה אגודה שיתופית ללא הון מניות והחברים בה הם עמיתה.

קרן הביטוח והפנסיה של פועלי הבנין ועבודות ציבוריות א.ש. בע"מ (בניהול מיוחד)

הינה אגודה שיתופית ללא הון מניות והחברים בה הם עמיתה.

קרן גמלאות של חברי "אגוד" בע"מ

קרן הגימלאות של חברי אגד בע"מ

הינה חברה פרטית שלא למטרת רווח הפועלת על פי תזכיר ותקנות שאושרו על ידי הגופים המוסמכים.
 עפ"י מסמכי היסוד של הקרן קיימים בה המוסדות הבאים:
 א. אסיפה כללית של חברים
 ב. דירקטוריון
 ג. מנכ"ל

קרן לפנסיה ותגמולים א.ש. בע"מ

קרן מקפת מרכז לפנסיה ותגמולים אגודה שיתופית בע"מ (בניהול מיוחד)

הינה אגודה שיתופית ללא הון מניות והחברים בה הם עמיתה.

קופת הפנסיה לעובדי הדסה בע"מ (בניהול מיוחד)

הינה קופה מפעלית לתשלומי פנסיה ומיועדת לעובדי מוסדות "הדסה".
 לפי מסמכי היסוד הקופה תנוהל באופן עצמי ויש לה מועצת מנהלים המורכבת מנציגי הנהלת הדסה (5 חברים), ועד עובדי הדסה (5 חברים) ונציגי ציבור (2 חברים).

קרן הפנסיה של פועלי ועובדי מפעלי משק ההסתדרות בע"מ

נתיב קרן הפנסיה של פועלי ועובדי משק ההסתדרות בע"מ (בניהול מיוחד)

הינה חברה פרטית שלא למטרת רווח הפועלת על פי תזכיר ותקנות שאושרו על ידי הגופים המוסמכים.
 עפ"י מסמכי היסוד של נתיב קיימים בה המוסדות הבאים:
 א. אסיפה כללית של חברים
 ב. מועצה
 ג. הנהלה
 ד. ועדה מנהלת
 ה. מנכ"ל.

1.1.2. מינוי מנהל מיוחד

החל מיום 1 באוגוסט 2011 מכהן מר יואב בן אור כמנהל מיוחד של כל הקרנות הוותיקות שבהסדר. בהתאם להוראות סעיפים 78(ו), 70(ב) לחוק הפיקוח, מוקנים למנהל המיוחד "כל הסמכויות והתפקידים שיש למנהל עסקים במבטח, לדירקטוריון שלו, לוועדות הדירקטוריון שלו ולדירקטורים שלו..."

תפקידים נוספים של המנהל המיוחד, הנוגעים לתכנית ההבראה החלה על הקרנות הוותיקות שבהסדר, קבועים בהוראות פרק ז' 1 לחוק הפיקוח, ובהם איתור נכסי הקרן, מימושם ומכירתם; יישום התקנון האחיד; וכן מימוש התפעול המשותף של הקרנות הוותיקות שבהסדר.

1.1.3. ועדת מנהלה

לפי הוראות חוק הפיקוח, מונתה ועדת מנהלה לכלל הקרנות הוותיקות שבהסדר. לוועדת המנהלה כל הסמכויות הנתונות לוועדת המנהלה בהתאם לסעיף 72(ד) לחוק הפיקוח, היינו מינוי רואה חשבון ואישור דוחות כספיים. בנוסף, תפקידיה הם לאשר את תוכנית ההתייעלות שהכין המנהל המיוחד, כנדרש בחוק הפיקוח, בטרם הגשתה לאישור המפקח, וכן לאשר את המלצות המנהל המיוחד בדבר ביצוע מהלכי הבראה נוספים בקרנות הפנסיה, מעבר לנדרש בחוק הפיקוח.

חברי ועדת המנהלה מה 16 בספטמבר 2019

ד"ר שלומית זוטא - יו"ר.
הגברת ג'קי סטרומינגר - חברה.
פרופ' זיו רייך - חבר.

חברי ועדת המנהלה עד ה 16 בספטמבר 2019

השופט (בדימוס) ישי לויט - יו"ר.
מר שמואל אביטל - חבר.
מר גד ארבל - חבר.

1.1.4. ועדת השקעות

לפי הוראות סעיף 11 לחוק הפיקוח גמל, על דירקטוריון של חברה מנהלת למנות ועדת השקעות לכל קופת גמל שבניהול החברה, ורשאי הדירקטוריון למנות ועדת השקעות אחת למספר קופות גמל כאמור. בהתאם להוראות אותו סעיף, רוב חברי ועדת ההשקעות יהיו בעלי כשירות לכהן כדירקטורים חיצוניים, כהגדרת המונח בחוק החברות, התשנ"ט-1999, והמוגדרים בחוק הפיקוח גמל ובתקנות מס הכנסה כ"נציגים חיצוניים".

בתקנה 41(ב)3 לתקנות מס הכנסה, נקבע כי בקופת גמל אשר מונה לה מנהל מיוחד מכח חוק הפיקוח, ימנה המנהל המיוחד את חברי ועדת ההשקעות, באישור המפקח על הביטוח, והמנהל המיוחד יכהן כחבר בוועדת ההשקעות אך לא כיו"ר הוועדה, וכיו"ר הוועדה יכהן נציג חיצוני.

הוראות לעניין כשירות חברי הוועדה, דרכי מינויים, דרכי התכנסות הוועדה ודרכי עבודתה מצויות בתקנות מס הכנסה.

תפקידי ועדת ההשקעות קבועים בסעיף 11(ב) לחוק הפיקוח גמל ובתקנות מס הכנסה, ועיקריהם:

- קביעת מדיניות השקעות של הקופה במסגרת המדיניות הכוללת שקבע הדירקטוריון;
- קביעת סוגי עסקאות הטעונות אישור מראש של ועדת ההשקעות טרם ביצוען, וכן קביעת שיעורי ההחזקה בניירות ערך מסוגים שונים הטעונים אישור מראש בטרם רכישתם;
- קביעת נכסי בסיס של אופציות וחוזים עתידיים; קביעת שיעור מרבי של בטוחות שניתן להעמיד במסגרת עסקאות;
- קביעת סוגי ניירות ערך שניתן למכור בחסר;
- הנחיית בעלי תפקידים העוסקים בהשקעות, ביישום מדיניות ההשקעות ופיקוח עליהם או הנחיית גופים המנהלים השקעות מטעמם;
- קביעת אמות מידה לבחינת יישום מדיניות ההשקעות; גיבוש כללים ונהלים לניהול ההשקעות;
- קבלת החלטות הנוגעות לשימוש באמצעי שליטה בתאגידים מוחזקים;
- ביצוע כל תפקיד אחר שיוטל ע"י הדירקטוריון (המנהל המיוחד) או הממונה על שוק ההון.

ניהול השקעות בקרנות ובקופות הגמל (שלהן נתנות הקרנות שירותי ניהול) מתבצע באמצעות חטיבת ההשקעות המאוחדת לקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר. במסגרת מערך ההשקעות הכולל המאוחד, מונו שתי ועדות השקעה, כאשר כל ועדה מטפלת בהשקעות הנוגעות למספר קרנות ו/או קופות גמל.

ועדת השקעות של קרנות הפנסיה: מבטחים, חקלאים, בנין, אגד, הדסה ונתיב	
מר יואל נווה- יו"ר הועדה ונציג חיצוני	(מונה ב 09.06.2019)
מר ירום אריאב – יו"ר הועדה ונציג חיצוני	(סיים כהונתו ב 07.06.2019)
מר אורי קויאטק - נציג חיצוני	(מונה ב 09.06.2019)
מר רואי מכנס – נציג חיצוני	(סיים כהונתו ב 07.06.2019)
גב' מיכל נוי – נציגה חיצונית	
מר יצחק בצלאל - נציג חיצוני	
מר יואב בן אור - המנהל המיוחד	

ועדת השקעות של קרנות הפנסיה: מקפת וקג"מ ועדת השקעות קופות גמל	
מר דרור נגל - יו"ר הועדה ונציג חיצוני.	(מונה ב 09.06.2019)
מר יוסף אלשיך – יו"ר הועדה ונציג חיצוני	(סיים כהונתו ב 07.06.2019)
מר אמיר לוי - נציג חיצוני	(מונה ב 09.06.2019)
מר רונן וולפמן – נציג חיצוני	(סיים כהונתו ב 07.06.2019)
מר דודו זקן - נציג חיצוני.	
מר מנחם הרפז - נציג חיצוני.	
מר יואב בן אור - המנהל המיוחד	

קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר וכן קופות הגמל שבניהולן מהוות "קבוצת משקיעים" כהגדרתה בתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (כללי השקעה החלים על גופים מוסדיים), התשע"ב-2012.

1.1.5. ועדת ביקורת

ועדת ביקורת מונתה על ידי הממונה על שוק ההון ביום 1 במרס 2008.

הוועדה מונה שני חברים חיצוניים:

יו"ר הוועדה- מר איתן השחר.

חבר ועדה- מר יוסי בהיר.

ואלה תפקידי ועדת הביקורת:

- דיון בדוחות המבקר הפנימי - דיון בדוחות שהגיש המבקר הפנימי וממצאיהם וכן מעקב אחר תיקון הליקויים שנמצאו בדוחות ויישום ההמלצות;
- דיון בליקויים מהותיים שעלו אגב עבודת ר"ח המבקר ומכתבי ר"ח המבקר;
- שמירה על אי תלות של המבקר הפנימי;
- בחינת קיום הוראות דין וכללים מקצועיים ואתיים החלים על הקרן, על נושאי משרה בה ועל עובדיה;
- אישור תכנית עבודה שנתית ותקופתית של הביקורת הפנימית, לרבות היקף משאבים, תדירות ביצוע הנושאים ובחינה לעניין קיום כיסוי לכל הנושאים וכן מעקב אחר יישום תכנית העבודה;
- דיון בנושאים נוספים העולים לסדר היום בהתאם לדרישת המנהל המיוחד ו/או הממונה;
- המלצה בדבר מינוי או פיטורין של המבקר הפנימי.

מועדי התכנסות ועדת הביקורת קבועים ומוגדרים מראש לאורך כל השנה. בישיבות מתקיימים דיונים הן בדוחות הביקורת והן בסטאטוס תוכנית עבודה של הביקורת הפנימית.

תפקידי ועדת הביקורת ומערך הביקורת הפנימית מוגדרים בתקנה 19 לתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (דירקטוריון וועדותיו), התשס"ז 2007 ומוסדרים במסגרת חוזר גופים מוסדיים 2007-9-14, בכתב המינוי של חברי הוועדה, בהוראות הממונה וכן בנהלי ביקורת פנימית כתובים ומאושרים של הקרנות שבהסדר.

1.1.6. מטרות קרנות הפנסיה הוותיקות

מטרתיהן העיקריות של הקרנות הינן לייסד, לכוון ולקיים קרנות פנסיה וקופות גמל לפי הצורך. בהתאם להוראות חוק הפיקוח, התקין המפקח על הביטוח תקנון אחיד לקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר. במסגרת התקנון האחד מנהלות כיום הקרנות תכנונית פנסיה יסוד ותוכניות פנסיה מקיפה, ובהתאם להוראות חוק הפיקוח וחוק הפיקוח גמל הן מחויבות לפעול על פיו. זכויות המבוטחים בקרנות הן זכויות חוזיות הנקבעות בהתאם לתקנון הקרן או הקופה בה חבר המבוטח, בנוסחו כפי שיהיה מעת לעת. קרנות הפנסיה לעמיתים ותיקים פועלות על בסיס עקרון השוויון והערבות ההדדית בין העמיתים. בהתאם להחלטת הממשלה, קרנות הפנסיה אינן מקבלות מבוטחים חדשים, למעט מבוטחים שהצטרפו לפנסיה תקציבית לפני שנת 1995, ולא חלפו שנתיים מתום החודש האחרון בפנסיה תקציבית, בכפוף להוראות התקנון.

1.1.7. חברות בת וחברות קשורות

לקרנות חברות בת וחברות קשורות. לפרטים יש לעיין בדוח התקופתי המהווה חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים.

1.2 תחומי פעילות עיקריים והשינויים שחלו בהם בתקופת הדוח הכספי

1.2.1 נתונים סטטיסטים קרנות "הפנסיה הוותיקות" שבהסדר (*)

ליום 31 בדצמבר

2018	2019	מס' מבוסחים
85,648	77,979	מבוסחים פעילים
5,864	6,046	פעילים שפרשו לקצבאות
3,025	2,648	חדלו מפעילות
664,800	630,867	מוקפאים

ליום 31 בדצמבר

2018	2019	מס' מקבלי קצבאות
201,670	189,361	זקנה
58,989	57,572	שארם
4,327	3,884	נכות

(*) נתונים סטטיסטים לקרנות הפנסיה הוותיקות ראה נספח 5 נתוני עמיתים ופנסיונרים.

1.2.2 הרכב הכנסות בתקופת הדוח:

דוחות הכנסות והוצאות לקרנות הפנסיה הוותיקות, ראה נספח 3.

1.2.3 התפתחויות בנושא ביטוח הדדי לעמיתי הקרנות

הקרנות אינן מבטחות פנסיונרים בביטוח הדדי, זאת מתוקף הוראות רשות שוק ההון, ביטוח וחסכון.

1.3. אירועים מיוחדים מאז הדוח הכספי האחרון

להלן אירועים מיוחדים מאז הדוח הכספי האחרון, לרבות ארגון מחדש של קרנות הפנסיה ו/או חברה מנהלת, אמצעי התייעלות שננקטו, סכסוכי עבודה, שינויים מהותיים בבעלות או בהנהלה, רכישת חברות:

1.3.1. שינויים במבנה האירגוני

לא היו שינויים במבנה הארגוני בתקופת הדוח.

1.3.2. סכסוכי עבודה

ביום 17 ביולי, 2019, ניתנה הודעה מטעם ההסתדרות הכללית על שביתה לפי חוק יישוב סכסוכי עבודה, תשי"ז-1957, וזאת החל מיום 1 באוגוסט 2019 וזאת ביחס לקרנות בניין וחקלאים.

בהודעה מטעם ההסתדרות פורטו עילות הסכסוך ונטען לחוסר תום לב במשא ומתן קיבוצי.

ביום 25 בדצמבר, 2019, ניתנה הודעה מטעם ההסתדרות הכללית על שביתה לפי חוק יישוב סכסוכי עבודה, תשי"ז-1957, וזאת ביחס לקרנות מבטחים, קרן הגמלאות המרכזית, בניין, חקלאיים ומקפת.

בהודעה מטעם ההסתדרות פורטו עילות הסכסוך ונטען לשינוי מבני ארגוני בחטיבות השונות, סירוב להכיר בוועד עובדים מאוחד בעמיתים, שינוי החישוב של ערך יום מחלה בעת פרישה לגמלאות וניכוי שכר באופן חד צדדי במקרים שבהם נזק למכשיר הטלפון הנייד שניתן לעובדים על-ידי המעסיק.

1.3.3. תוכנה

"אופאל טכנולוגיות עתידיות בע"מ" (להלן - החברה) הינה חברה בת המוחזקת בעקיפין בשיעור 100% על ידי קרן הפנסיה מבטחים.

החברה מספקת, לכל קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר, שרותי מחשוב שוטפים ותמיכה וליווי בהקמת מערכת הליבה החדשה לניהול זכויות (להלן-"מערכת מפנה").
במהלך תקופת הדוח פועלות הקרנות מבטחים, קג"מ, מקפת, הדסה, נתיב, אגד ובניין במערכת מפנה.
לאחר תקופת הדוח עלתה בהצלחה גם קרן חקלאים למערכת מפנה ובכך הושלמה העלאת כל קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר למערכת מפנה.

1.3.4. קופת הפנסיה לעובדי הדסה - תשלום דמי גמולים בחסר (2.33%)

פרוט לעניין הפרשות דמי הגמולים של המעסיק (הדסה) בקופת הפנסיה לעובדי הדסה וכן לגבי פסק הדין שניתן על-ידי בית הדין האזורי לעבודה בירושלים בהליך המשפטי המתנהל לעניין זה ומצוי כעת בערעור בפני בית הדין הארצי לעבודה - ראו בביאור 14(ג) ובביאור 16 לדוחות הכספיים השנתיים של קופת הפנסיה לעובדי הדסה.

1.3.5. מחקרים

במהלך השנים 2013 - 2014 נערך בקרנות הפנסיה שבהסדר מחקר מקיף בנוגע להנחות הדמוגרפיות והכלכליות בבסיס חישוב המאזן. הקרנות ביקשו אישור להשתמש בהנחות בהתאם למחקרים שנעשו, ובהנחות של שיעורי תמותה ללא שינוי מההערכה הקודמת. ביום 28.1.2015 התקבל אישור מהאוצר, בו נכתב כי ככל שהקרנות ביצעו את כל הבדיקות הנדרשות לביסוס ההנחות, וככל שהאקטואר סבור כי ההנחות האמורות מתאימות יותר לצורך חישוב ההתחייבויות במאזנים האקטואריים, אין מניעה להשתמש במערכת ההנחות המוצעת. החל מהמאזנים של 2014 נערך שינוי בהנחות בהתאם לאישור האוצר.

ביום 1.10.2017 פורסם חוזר פנסיה 2017-3-6 בנושא "דרך חישוב מאזן אקטוארי ומקדמי תקנון של קרן פנסיה וקופת גמל מרכזית לקצבה" באשר להנחות פיננסיות ודמוגרפיות. לקראת המאזן של 2017, ביום 21.12.2017 ביקשו הקרנות אישור לשינוי הנחות תמותה והנחת מספר וגיל ילדים, המבוססים על חוזר פנסיה 2017-3-6. ביום 21.2.2018 התקבל אישור מהאוצר, בו נכתב כי ככל שהקרנות ביצעו את כל הבדיקות הנדרשות לביסוס ההנחות, וככל שהאקטואר סבור כי ההנחות האמורות מתאימות יותר לצורך חישוב ההתחייבויות במאזנים האקטואריים, אין מניעה להשתמש במערכת ההנחות המוצעת.

1.3.6. מדיניות תגמול מנהלי השקעות

קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר פועלות להבטחת זכויות הפנסיה של העמיתים, כפי שנקבעות בתקנון האחיד. לצורך כך, פועלות הקרנות להשגת תשואה על נכסיהן באופן שיאפשר את תשלום הקצבאות לזכאים לכך לפי הוראות התקנון האחיד. ביישום מדיניות ההשקעות מובאים בחשבון, בין היתר, היקף ומהות הנכסים העומדים לרשות קרנות הפנסיה, מגבלות רמת סיכון הנקבעות מראש וכן הוראות הדין לעניין אפיקי ההשקעה השונים. במסגרת מדיניות התגמול של עובדי חטיבת ההשקעות, נמדדים אותם עובדים הן על ביצועיהם המקצועיים בתחומים הנתונים לאחריותם והן על תרומתם הכוללת לעמידה של החטיבה ביעדים הנקבעים מדי שנה. מדיניות התגמול מביאה בחשבון את העמידה ביעדים שנקבעים מזמן לזמן לעניין התשואה על ההשקעות של נכסי הקרנות, ואף על השגת תשואות העולות על היעדים שנקבעו כאמור, וזאת בהתחשב בצורך להבטיח התנהלות ארוכת טווח בהתאם לאופי ולמהות ההתחייבות כלפי העמיתים והפנסיונרים. אמות המידה הפיננסיות מחושבות על פני תקופה של שלוש שנים לפחות, כדי להבטיח כי מדידת הביצועים נעשית בראייה ארוכת טווח. בנוסף, מדיניות התגמול נגזרת, בין היתר, בהשוואה למדדי ייחוס רלבנטיים, והיא כוללת בחינה של אופן הפעילות ברמה האישית, ברמה של חטיבת ההשקעות ובהיבט האיכותי לעניין העמידה ביעדים. במדיניות התגמול בוצעו עדכונים בהתאם להוראות חוזר גופים מוסדיים 2019-9-6 מיום 11 ביולי 2019, כפי שעוגן בפרק 5 בחלק 1 לשער 5 של החוזר המאוחד: תגמול.

בעקבות פרסום "חוזר מדיניות תגמול בגופים מוסדיים" ביום 10 באפריל 2014 (חוזר 2014-9-2), נערכת בחינה בקרנות שבהסדר, בתיאום עם רשות שוק ההון, ביטוח וחסכון, לעניין מדיניות התגמול וההתאמות הנדרשות בהתייחס להוראות החוזר האמור, ובהתחשב במאפיינים המיוחדים של הקרנות שבהסדר.

1.3.7. פרוק גני נצרת

ב-4 בפברואר 2019 התקבלה החלטת המפרק של חברת גני נצרת בע"מ (בפירוק מרצון), חברת בת של מבטחים, על ביצוע חלוקה של מלוא יתרת הכספים מחשבון הבנק שלה למבטחים ולסגירת חשבון בנק זה. עם קבלת ההחלטה כאמור הועברה יתרת הכספים בחשבון הבנק של החברה לחשבון של מבטחים.

1.3.8. עדכון מערך ההנחות הדמוגרפי בביטוח חיים ועדכון מודל שיפורי תמותה

ביום 16 ביולי, 2019 פורסמה טיוטת הוראות בדבר תיקון הוראות החוזר המאוחד "עדכון מערך ההנחות הדמוגרפי בביטוח חיים ועדכון מודל שיפורי תמותה לחברות ביטוח וקרנות הפנסיה". השינוי הרלוונטי לקרנות שבהסדר הינו עדכון מודל שיפור התמותה. השפעת השינוי כאמור על המאזנים מסתכמת בכ- 1% גידול בהתחייבויות הקרנות.

ביום 6 בנובמבר, 2019, פורסם תיקון להוראות פרק 1 בחלק 2 של שער 5 בחוזר המאוחד לעניין מדידה, הון וניהול נכסים והתחייבויות, במסגרת חוזר ביטוח 2019-1-10, והוראות החוזר בתוקף החל מהדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2019.

1.3.9. ההשגה בהעלאת גיל הפרישה לנשים

ביום 7.1.2004 קיבלה הכנסת את חוק גיל פרישה, שבו נקבע כי גיל הפרישה לגברים יועלה בהדרגה עד לגיל 67 וגיל הפרישה לנשים יועלה בהדרגה עד לגיל 64. העלאת גיל הפרישה, כאמור, היתה רכיב מרכזי בהסדר ההבראה של קרנות הפנסיה הוותיקות, שנחקק מספר חודשים קודם לכן.

בהתאם לסיכום הדברים מיום 5 בינואר 2004, בין שר האוצר דאז לבין יו"ר ההסתדרות הכללית דאז, תוקן סעיף 78ט(ב)(8) לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) ונקבע כי ההפרש שבין התחייבויות הקרנות שבהסדר, אילו הועלה גיל הפרישה לנשים ל-67, לבין התחייבויות הקרנות שבהסדר כשגיל הפרישה לנשים הוא 64, ימומן כולו ע"י הגדלת הסיוע הממשלתי, מעבר לסך של 78.3 מיליארד ש"ח הנקוב בסעיף 78ד(א)(1) לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח).

כמו כן, היות שחוק גיל פרישה קבע כי העלאת גיל הפרישה לנשים תיעשה בשני שלבים, כאשר בשלב הראשון תבוצע העלאה מדרגת לגיל 62, שלאחריה תהיה ההשגה של שנתיים עד ליום 31.12.2011, ובשלב השני תבוצע העלאה מדרגת עד לגיל 64, נקבע בסיכום הדברים שגם העלות בגין ההשגה בת השנתיים, כאמור, תתוסף לסיוע הממשלתי הקיים וזאת בהתקיים תנאים מסוימים.

ביום 29.12.2010 וכן ביום 19.9.2016 נקבעו בידי הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון, על דעת הממונה על התקציבים במשרד האוצר, כללים לעניין חישוב והעברת הסיוע הממשלתי הנוסף בשל אי העלאת גיל הפרישה לנשים לגיל 67 והשהיית ההעלאה של גיל הפרישה למשך שנתיים, כאמור. כספים בגין הסיוע הנוסף האמור מועברים לקרנות החל משנת 2011.

בדצמבר 2011 נחקק תיקון מספר 3 לחוק גיל פרישה, ובו נקבע כי ההשגה בת השנתיים בהעלאת גיל הפרישה לנשים ל-64 תוארך ב-5 שנים נוספות, קרי עד לסוף שנת 2016. כצעד משלים, תיקן בינואר 2012 הממונה על רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון, באישור ועדת העבודה והרווחה של הכנסת, את נספח א' לתקנון האחד (תיקון מספר 9 לתקנון).

בדצמבר 2016 נחקק תיקון מספר 5 לחוק גיל פרישה, ובו נקבע כי ההשגה בהעלאת גיל הפרישה ל-64 תוארך ב-8 חודשים נוספים, קרי עד לסוף חודש יולי 2017. כצעד משלים, תיקן בינואר 2017, הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון, באישור ועדת העבודה והרווחה של הכנסת את נספח א' לתקנון האחד (תיקון מספר 10 לתקנון).

משמעותה של ההשגה זו של שמונה חודשים (תיקון מספר 10 לתקנון האחד) היא גידול בהיקף ההתחייבויות של הקרנות שבהסדר בסך כולל של כ-165 מיליוני ש"ח. גידול זה מתווסף לגידול בהתחייבויות שנוצר עקב ההשגה לתקופה של 5 שנים (תיקון מספר 9 לתקנון האחד), שעמד על כ-2.0 מיליארד ש"ח כולל ריבית והצמדה.

עלייה זו בהיקף ההתחייבויות של הקרנות שבהסדר, כתוצאה מתיקונים מס' 9 ו-10 לתקנון האחד, אינה ממומנת על ידי סיוע ממשלתי נוסף או על ידי הפעלתו של מנגנון האיזון האקטוארי הקבוע בתקנון הקרן (נכון לעת הזו ובשל הוראות התקנון לעניין זה) ולכן מביאה לגידול בגירעון הקרנות שבהסדר לפני סיוע ממשלתי. משמעות קביעת גיל הפרישה לנשים על 62 באופן פרמננטי, הינו גידול נוסף בהתחייבויות הקרנות בהיקף של כ-2.8 מיליארד ש"ח.

יצוין כי בהתאם לקבוע בסעיף 64 לתקנון האחד, גידול בהתחייבויות הנובע מתיקון התקנון או שינוי בהוראות הדין העולה על 0.65% מסך ההתחייבויות, יכול ויביא להפעלת מנגנון האיזון האקטוארי, בכפוף לאישור הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון.

ביום 10.1.2017 פנו הקרנות במכתב לממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון ולממונה על התקציבים בבקשה להידרש לצעדים שיבטיחו את מניעת הגידול בהתחייבויות הקרנות שבהסדר ואת הסכנה כי זכויותיהם של העמיתים יופחתו וזאת באמצעות העברת סיוע נוסף לקרנות, אשר יכסה על הגידול בהיקף ההתחייבויות.

ביום 20.3.2017 החליטה ועדת הכספים של הכנסת שגיל הפרישה לנשים לא יעלה אלא רק לאחר הגשת ההמלצות ע"י שר האוצר בנושא וקיום דיון בוועדה שתכריע בעניין. כמו כן הוחלט כי ככל שלא יוגשו המלצות, ברירת המחדל תהיה השארת גיל הפרישה על 62. בעקבות החלטה זו פנו הקרנות שבהסדר, ביום 26.3.2017, במכתב נוסף לממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון ולממונה על התקציבים ובו התריעו כי נוכח החלטת הוועדה הנ"ל דורשות הקרנות פיצוי בגין המשך ההשגה בהעלאת גיל הפרישה לנשים, אחרת לא יהיה מנוס מלהפחית את זכויות העמיתים בסכום של כ-5.0 מיליארד ש"ח.

ביום 30.4.2017 הודיע שר האוצר ליושב ראש ועדת הכספים כי לאחר שבחן את המלצות הוועדה לבחינת גיל פרישה לנשים, ולאור ההשלכות הציבוריות הנרחבות שיש לכך, הרי שבטרם יקבל החלטה בעניין, הוא מבקש לקיים דיון בוועדת הכספים בעניין; לאחר שיקבל שר האוצר את כל המידע והעמדות הציבוריות שיוצגו בפני ועדת הכספים, הוא יקבל את החלטתו בעניין.

1.3.9 ההשגה בהעלאת גיל הפרישה לנשים (המשך)

בעקבות דיוני המשך שהתקיימו בוועדת הכספים, תוקן ביום 24.7.2017 חוק גיל פרישה באופן שהופך את ברירת המחדל במנגנון הקבוע בסעיף 9 לחוק גיל הפרישה ולמעשה קובע כי גיל הפרישה לנשים ייוותר 62, אלא אם כן יוחלט אחרת. התיקון קבע כי החלטה כאמור תתקבל ע"י ועדת הכספים עד ליום 15.2.2018.

משמעותו המעשית של תיקון החוק האמור, בו נקבע כי ברירת המחדל תהיה אי העלאת גיל פרישה לנשים, היא כי על קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר לפעול בהתאם להנחת עבודה לפיה גיל הפרישה לנשים לא יועלה. מאזני הקרנות חושבו בהתבסס על הנחה זו ובהתאם, הגידול בהיקף ההתחייבויות עמד על כ- 2.8 מיליארד נוספים. ככל שלא יינתן לקרנות סיוע כספי נוסף בשל אי העלאת גיל הפרישה, גידול ההתחייבויות בשל כך יחייב איזון אקטוארי והפחתת זכויות לעמית הקרנות, שאם לא כן ייווצר בהכרח סבסוד בין דורי נוסף בקרנות ההסדר.

בעקבות תיקון החקיקה, בוצעו פניות נוספות מטעם הקרנות לגורמים הרלוונטיים במשרד האוצר וברשות שוק ההון, ביטוח וחסכון.

ביום 5.3.2018 התקיים דיון בוועדת הכספים של הכנסת בנושא אי העלאת גיל הפרישה לנשים וההשלכות, בין היתר, על מצב קרנות הפנסיה הוותיקות. ברקע הדיון, הוגשה הצעת חוק גיל פרישה (תיקון) - העלאת גיל הפרישה לנשים וקביעת צעדים תומכים לנשים בגילאי העבודה), התשע"ח-2018, בשם כלל חברי ועדת הכספים וחברי כנסת נוספים, אולם בחודש פברואר 2018 לא ניתן אישור ועדת השרים לענייני חקיקה לקידומה בנתיבי החקיקה וקרוב לוודאי שהמשך הדיון בהצעת חוק זו יתבצע בכנס הקיץ של הכנסת. הצעת החוק הפרטית האמורה כללה תכנית להעלאה מדורגת של גיל הפרישה לנשים מגיל 62 עד לגיל 64 וזאת על-פני כעשר שנים, בצד צעדים תומכים לנשים בגילאי העבודה שעובדות במקצועות שוחקים.

בדיון שהתקיים בוועדת הכספים ביום 5.3.2018, הוצגה עמדת הקרנות באופן הבא:

1. האיזון האקטוארי של הקרנות מאז שנת 2003 מבוסס על גיל פרישה 67 לכלל העמיתים, ובכל מקרה שבו בוצעו חריגות מגיל זה, ניתן סיוע ממשלתי כדי לפצות את הקרנות על הגירעון האקטוארי הנובע מאותן חריגות, כאשר מתן הסיוע הממשלתי עוגן בהסכם בין הממשלה לבין ההסתדרות, בחקיקה ראשית ובכללים של הממונה על שוק ההון.
2. העלות של אי-העלאת גיל הפרישה לנשים מאז שנת 2012 היא תוספת התחייבות לקרנות בשיעור של כ- 200 מיליוני ש"ח לשנה, ובסה"כ תוספת התחייבויות לקרנות של כ- 5 מיליארד ש"ח. לכן, ככל שלא יינתן סיוע ממשלתי מתאים לכיסוי התחייבויות אלו, כפי שנעשה עד עתה בנסיבות דומות, לא יהיה מנוס מביצוע איזון אקטוארי שיוביל להפחתת זכויות עמיתים, לשם התמודדות עם ההתחייבויות שנוצרו בשל אי-העלאת גיל הפרישה לנשים מאז שנת 2012.

במהלך חודש מרס 2018, וכחלק מחובת הנאמנות של הקרנות כלפי העמיתים, המנהל המיוחד של הקרנות פנה לממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון בבקשה לנקוט בצעד של איזון אקטוארי שיוביל להפחתת זכויות העמיתים בקרנות, לפי סעיף 64. ג. לתקנון האחד, וזאת בשים לב להתחייבויות שנוצרו בשל אי-העלאת גיל הפרישה לנשים מאז שנת 2012 ולאור חוסר ההיענות של ממשלת ישראל להעברת סיוע ממשלתי מתאים לכיסוי התחייבויות אלה, כפי שמתחייב מעקרונות ההסדר שגובשו בשנת 2003 ונעשה עד עתה. ביום 14.6.18 התקבל אישור הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון מתוקף סמכותה לפי סעיף 78 לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) התשמ"א-1981 ולפי סעיף 64 ג לתקנון האחד, להפחית את זכויות המבוטחים, הפנסיונרים והשארם בשל הגדלת ההתחייבויות של הקרנות הנובעת מאי העלאת גיל הפרישה לנשים לגיל 64 ובלבד שהפחתת הקצבאות שמשלמות הקרנות תעשה החל מחדש יוני 2019 (לאור קיום מ"מ בין הגורמים הרלוונטיים בממשלה ובכנסת להעלאת גיל הפרישה לנשים לגיל 64).

הפחתת הזכויות בשיעור של 1.259% (להלן –"שיעור ההפחתה") קיבלה ביטוי בהערכות האקטואריות שצורפו לדוחות הכספיים.

כמו כן, פדיונות שבוצעו על-ידי מבוטחים, פנסיונרים ושארם החל מיום 1.9.2018 הופחתו בשיעור ההפחתה. הבהרות מתאימות בנושא צורפו למסמכים שנשלחים לכלל העמיתים באופן שגרתי ושוטף.

בתאריך 20.6.2019 הורה הממונה כי, בשל המצב הייחודי של פיזור הכנסת ולאור פרסום תזכיר חוק בעניין העלאת גיל הפרישה לנשים על-ידי משרד האוצר, הפחתת הזכויות מכלל הקצבאות תדחה ותבוצע בשיעור של 1.274% החל מקצבת אפריל 2020 שתשולם בתאריך 1.5.2020.

בתאריך 30.3.2020 הורה הממונה כי נוכח העובדה שפעם נוספת נוצר מצב חריג, יוצא דופן ויחודי שלא ניתן היה לצפות מראש, הפחתת הזכויות מכלל הקצבאות תדחה ותבוצע החל מקצבת ינואר 2021 שתשולם בתאריך 1.2.2021.

פרופ' פלדור ופרופ' גילדור הגישו בתחילת שנת 2019 עתירה לבג"ץ כנגד שר האוצר בעניין העלאת גיל הפרישה לנשים.

העתירה הוגשה לאור ההפחתה הצפויה בזכויות העמיתים בקרנות הפנסיה הוותיקות ובית המשפט התבקש לצרף את הקרנות כצד בהליך ואף התבקש צו ביניים המורה על הקפאה של הפחתת הזכויות לעמיתים.

ראה ביאור תביעות משפטיות במאזני הקרנות לעניין פירוט נוסף בנושא ההליך המשפטי בעניין העלאת גיל הפרישה לנשים.

1.3.10. אירועים לאחר תאריך הדוח הכספי

בסוף שנת 2019 התפרץ בסין נגיף הקורונה. בתחילת שנת 2020 התפשט הנגיף ברחבי העולם. חלק מהמדינות סגרו את שעריהן בפני הבאים ממדינות מסוימות ומדינות אחרות הטילו חובת בידוד לאזרחיהן השבים מארצות אחרות.

בהמשך, במדינות רבות הושמו התושבים בבידוד בכדי למנוע את התפשטות המגפה ברחבי המדינות. תנועת התעופה האזרחית והתיירות בישראל ובעולם הצטמצמה מאוד. ממשלת ישראל ומשרד הבריאות הנחו על צמצום הפעילות במגזר הציבורי ובמגזר הפרטי, כמו כן, אנשים הונחו להישאר בבתיהם ולא לצאת מהם אלא אם כן מדובר ביציאה לצורך חיוני כדוגמת הצטיידות, יציאה לעבודה במקומות שממשיכים לפעול או צורך רפואי דחוף. שעות הפעילות של התחבורה הציבורית צומצמו והיא הופסקה בלילות ובסופי שבוע.

לצעדים שנקטו השלכות כלכליות רבות ובהן:

- ירידות חדות של שערי המניות וניירות ערך אחרים בבורסות בעולם והצעדים הננקטים על ידי הבנקים המרכזיים בעולם.
- שינויים בשערי הריבית
- מחסור בחומרי גלם.
- קשיים בשינוע סחורות ואנשים.
- סגירת מפעלים עקב מחסור בחומרי גלם, או עקב הכנסת העובדים ל"סגר" או בידוד.
- פגיעה קשה בענפים שלמים כגון: תיירות, תחבורה, בידור, קמעונאות ותעשייה.
- ירידה בצריכה הפרטית ופגיעה בכלל המגזר העסקי.

ההנהלה בחנה את השפעת האירוע על הדוחות הכספיים והגיעה למסקנה כי ביום 31 בדצמבר 2019 עצם התפשטות הנגיף בעולם טרם גרמה לקשיים, אשר אירעו בפועל רק לאחר תאריך המאזן כתוצאה מהתפשטות המחלה מעבר לגבולות סין. כמו כן, בשלב זה שבו נדרש לאשר את הדוחות הכספיים, טרם ניתן לאמוד במדויק את השפעת האירוע על מצב הקרנות.

בתקופה שמתאריך המאזן ועד לתאריך שבו אושרו הדוחות הכספיים, הקרנות ביצעו הערכות שוטפות במגמה לבדוק את השפעת האירועים על מצב ההתחייבויות והנכסים. להערכת ההנהלה ולמידע המצוי בידיה נכון למועד אישור הדוחות הכספיים, אין סיכון ליכולת הקרנות לעמוד בהתחייבויותיהן לעמיתים. הקרנות מקיימות ישיבות הנהלה, ועדות השקעה ופורומים נדרשים אחרים בתדירות גבוהה מן הרגיל על-מנת להמשיך ולעקוב אחר השלכות האירועים על הפעילות העסקית של הקרנות. לא חל שינוי מהותי במשיכות ופדיונות עמיתי הקרנות בתקופה שלאחר תאריך המאזן לעומת תקופת הדוחות הכספיים.

דמי הניהול בקרנות נגבים על בסיס הוצאות בפועל ולא חל בהם שינוי מהותי בתקופה שלאחר תאריך המאזן לעומת תקופת הדוחות הכספיים.

ההנהלה ביצעה פעולות רבות כדי להמשיך ולספק את עיקר השירותים לעמיתים, ובכלל זה תשלום קצבאות במועד והמשך מתן השירות בערוצים דיגיטליים וטלפוניים, והכל תוך צמצום משמעותי במספר העובדים המגיעים למשרדים, בהתאם להנחיות שנקבעו בתקנות שעת חירום הרלוונטיות, הנחיות משרד הבריאות והנחיות רשות שוק ההון. הקרנות ערוכות לצמצום נוסף בהיקף הפעילות במשרדים, אם ידרש על ידי הרשויות, וגם בהיערכות כזאת ימשיכו לשלם קצבאות, לנהל השקעות ולתת שרות לעמיתיהן.

פרק 2: תיאור הסביבה העסקית

2.1. מ ב ו א

הקרנות פועלות בשוק הביטוח הפנסיוני לטווח ארוך (פנסיה, ביטוח וגמל). שוק קרנות הפנסיה מורכב מקרנות פנסיה ותיקות שנסגרו להצטרפות עמיתים חדשים החל מאפריל 1995 ומקרנות פנסיה חדשות שהחלו לפעול מינואר 1995.

מערכת קרנות הפנסיה היא חלק מן הרובד השני של מערכת הביטחון הסוציאלי במדינה (אחרי הרובד הראשון של הביטוח הלאומי). החיסכון הפנסיוני הינו חסכון ייעודי לטווח ארוך המהווה נדבך מרכזי בהבטחת הביטחון הכלכלי והמשקי של משקי הבית. אפיקי החיסכון הפנסיוני כוללים את קרנות הפנסיה, פוליסות משתתפות ברווחים ("ביטוחי מנהלים") וקופות הגמל.

להלן נתונים עיקריים על שוק קרנות הפנסיה בישראל (נתונים כספיים במיליוני ש"ח):

טבלה 1 - שוק קרנות הפנסיה בישראל בשנים 2017-2018

סה"כ		קרנות חדשות		קרנות ותיקות		נכסים נטו לסוף שנה
2017	2018	2017	2018	2017	2018	
מיליוני ₪						
745,507	761,681	297,984	329,360	447,523	432,321	
41,262	43,755	34,984	38,455	6,278	5,300	הפקדות
22,857	24,606	6,294	7,416	16,563	17,190	משיכות

המקור: דוח הממונה על שוק ההון לשנת 2018 (הדוח האחרון של הממונה על שוק ההון שפורסם נכון למועד כתיבת דוח זה, פרק ב'-נתונים כמותיים ל-2018 לוח ב-2).

כפי שעולה מן הטבלה, בשנים 2017-2018 היוו קרנות הפנסיה הוותיקות למעלה מ-57% מסך נכסי קרנות הפנסיה.

שיעור הצמיחה בנכסי קרנות הפנסיה הוותיקות (להבדיל מקרנות הפנסיה החדשות הכלליות) אינו צפוי לגדול משמעותית בשנים הקרובות, וזאת מאחר שהן סגורות להצטרפות עמיתים חדשים.

2.2. מגמות בענף הפנסיה**השפעתן על עסקי קרנות הפנסיה בתקופת הדוח ועל נתוני הדוח הכספי של הקרנות:**

החסכון הפנסיוני, על מרכיביו השונים, הינו חסכון ייעודי לטווח ארוך ביותר, ומהווה נדבך חשוב להבטחת הביטחון הכלכלי של משקי הבית במצבים ובאירועים של אובדן הכנסה לתקופה ממושכת, דהיינו בעת פרישה מעבודה, באירועי אובדן כושר עבודה (נכות) ובאירועי פטירה (שאירים). לפיכך, למדינה יש ענין מיוחד בהסדרה ובהבטחת אפיק חסכון זה, אשר עולה בקנה אחד הן עם צרכי משקי הבית והן עם המדיניות החברתית והכלכלית של המדינה. על כן, אפיק זה זוכה במדינות רבות וכן במדינת ישראל לעידוד באמצעים שונים, לרבות בתחום הטבות המס.

הרפורמה בתחום הפנסיוני בשנת 1995:

1. בשנת 1995 החליטה הממשלה על רפורמה בתחום הפנסיוני, ולפיה, בין היתר, חברות שניהלו קרנות פנסיה עד 31 בדצמבר 1994 מנועות מלהמשיך ולבטח עמיתים חדשים בקרנות הפנסיה הקיימות שבניהולן.
2. בהתאם למתחייב מהרפורמה, הקרנות חדלו לצרף עמיתים חדשים החל מינואר 1995, אלא אם כן חלות לגביהם הוראות מוגדרות שנקבעו לעניין זה.

הרפורמה בתחום הפנסיוני בשנת 2003:

- להלן עיקרי הרפורמה בתחום הפנסיוני משנת 2003 לגבי קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר:
1. הפקעת סמכויות הניהול;
  2. העלאת שיעור דמי הגמולים;
  3. גביית דמי ניהול;
  4. האחדת מערך הזכויות - קביעת תקנון אחיד;
  5. העלאת גיל הפרישה;

2.3 תכנית להבראת קרנות הפנסיה הוותיקות הגרעוניות

2.3.1 הסדרי החקיקה - כללי

ביום 29 במאי 2003 התקבל בכנסת חוק התכנית הכלכלית להבראת כלכלת ישראל (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב והמדיניות הכלכלית לשנות הכספים 2003 ו-2004), התשס"ג-2003. במסגרת זו תוקן גם חוק הפיקוח והוסף לו פרק חדש הוא פרק ז'1, לצורך החלת התכנית להבראת קרנות הפנסיה הוותיקות הגרעוניות. בפרק ז'1 לחוק נקבעו שורה של הסדרים, ובהם מינוי מנהל מיוחד לקרנות, גיבוש תכנית הבראה וקביעת הסיוע הממשלתי.

בהתאם להוראת סעיף 78א לחוק הפיקוח, המטרה העומדת בבסיס פרק ז'1 היא "לטפל בגרעון האקטוארי של קרנות הפנסיה הוותיקות, כדי להביאן לאיזון אקטוארי באמצעות שינויים בזכויות ובחובות של העמיתים ומתן סיוע ממשלתי שיאפשר להן לשלם קצבאות לעמיתיהן, והכל בהתחשב ביכולת משק המדינה ותוך יצירת אחידות במערך הזכויות".

בנוסף, כללה תוכנית ההבראה היבטים אלה: העלאת שיעור דמי הגמולים, גביית דמי ניהול מהתשלומים לעמיתים (המהווים השתתפות של אותם עמיתים בעלויות תכנית ההבראה), האחדת מערך הזכויות באמצעות קביעת תקנון אחיד ומנגנון איזון אקטוארי, העלאת גיל הפרישה וכן הקצאת סיוע ממשלתי לכיסוי גרעון הקרנות. כמו כן, בוצעו שינויים בתקנות ההשקעה.

2.3.2 הפקעת סמכויות הניהול

בהתאם להוראות פרק ז'1 לחוק הפיקוח, מונו לקרנות בשנת 2003 מנהלים מיוחדים. לפי הוראות החוק, למנהל המיוחד מוקנות כל הסמכויות והתפקידים שיש למנהל עסקים בקרנות, לדירקטוריון, לוועדות הדירקטוריון ולדירקטורים. כפועל יוצא, המנהל המיוחד הוא הגורם המופקד על ניהול הקרנות ועל התוויית המדיניות והפיקוח על דרכי ביצועה, ועליו לפעול לביצוע הוראות פרק ז'1 לחוק הפיקוח ולהגשמת מטרותיו.

עם מינויים של המנהלים המיוחדים חדלו מלפעול מוסדות הקרנות וועדותיהן, למעט ועדות השקעה שמונו על-פי תקנות מס הכנסה והוראות הממונה.

כמו כן, מונתה לכל הקרנות הוותיקות שבהסדר ועדת מינהלה של שלושה חברים וזאת בהתאם להוראות פרק ז'1 לחוק הפיקוח (תפקידי המינהלה מובאים בסעיף 1.1.3).

2.4 השפעת חוקים, תקנות והוראות חדשות על עסקי קרן הפנסיה בתקופת הדו"ח ועל נתוני הדו"ח הכספי

2.4.1 תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (תנאי כשירות לאקטואר ממונה), התשע"ט-2019

התקנות קבעו תנאי כשירות לאקטואר ממונה במבטח במגוון תחומי ביטוח, ובכלל זה תחום ביטוח פנסיה, וכן הוראות מעבר לאקטוארים שכיהנו טרם פרסום התקנות.

2.4.2 גילוי דעת הממונה על התחרות בעניין שיתופי פעולה בין משקיעים מוסדיים בתחום התחרות מיום 20.6.19

ביום 20 ביוני 2019 פרסם גילוי הדעת של רשות התחרות בקשר לשיתוף פעולה בין מתחרים (שלא בתחום התחרות) ("גילוי הדעת").

ההסתמכות על ההקלה הכלולה בגילוי הדעת כפופה לעמידה בתנאים הבאים:

(1) שיתוף פעולה נקודתי וממוקד בתאגיד קונקרטי ובעניין קונקרטי שעל הפרק. שיתוף פעולה עלול להיחשב כמתמשך גם אם הצדדים לא קבעו זאת במפורש, אולם התמשכות סוגיה ספציפית על פני זמן אינה הופכת את שיתוף הפעולה למתמשך, כל עוד הוא מוגבל לעניין מוגדר שעל הפרק;

(2) היעדר זיקה אופקית או אנכית בין פעילותו של התאגיד המוחזק לבין הגוף המוסדי או אדם קשור לגוף המוסדי. לעניין זה קבע גילוי הדעת כי חברות ביטוח תהוינה מתחרות של תאגידי בנקאיים.

צמצום המעורבים בשיתוף הפעולה לגורמים הכרחיים בלבד וצמצום המידע למידע הנוגע לשיתוף הפעולה העומד על הפרק בלבד, באופן הממזער כל חשש להגבלת התחרות בין הגופים המוסדיים. כמו כן הובהר בגילוי הדעת כי שיתופי פעולה שאינם עומדים בכללי גילוי הדעת ומהווים הסדר כובל, עשויים עדיין להיות מותרים על פי פטור סוג.

2.5 חוזרי הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון

2.5.1 אופן הפקדת תשלומים לקופת גמל

חוזר גופים מוסדיים 2019-9-1 מיום 24.1.2019.

חוזר 2017-9-19 "אופן הפקדת תשלומים לקופת גמל" (להלן: "החוזר המקורי"), קובע הוראות לעניין הפקדת תשלומים עבור עובדים. תיקון זה מטרתו לשנות את מועד התחילה של החוזר המקורי ולקבוע כניסת תוקף הדרגתית עבור מעסיקים שלהם פחות מעשרים עובדים.

2.5.2 עדכון החוזר המאוחד-הערכה אקטוארית

חוזר גופים מוסדיים 2019-1-3 מיום 28.2.2019.

עדכון זה קובע בנספח ו', סעיף 6 (ב1) כי רק לדוחות הכספיים השנתיים של קרן פנסיה ותיקה, תצורף הצהרה חתומה בידי האקטואר הממונה בנוגע לנאותות המאזן האקטוארי;

2.5.3 איסוף מידע סטטיסטי-פניות ציבור

חוזרי גופים מוסדיים 2019-9-3 ו-2019-9-4 מיום 18.3.2019.

הטמעת נושא איסוף מידע סטטיסטי אודות פניות הציבור בחוזר המאוחד.

2.5.4 מבנה אחיד להעברת מידע ונתונים-ממשק מעסיקים

חוזר גופים מוסדיים 2019-9-5 מיום 23.5.19.

חוזר "כללי מבנה אחיד להעברת מידע ונתונים בשוק החיסכון הפנסיוני" בנספח ה' לחוזר – ממשק מעסיקים, קובע הוראות לעניין אופן הפקדת תשלומים על ידי מעסיק לקופת גמל. ביום 6.8.19 פורסם תיקון להוראות החוזר אשר חלקו צפוי להיכנס לתוקף ביום 26.5.19. לאור פניות שהתקבלו ברשות, הוחלט לדחות את מועד הכניסה לתוקף של הוראות החוזר ליום 8.9.19.

2.5.5 תיקון הוראות החוזר המאוחד חלק 1 שער 5, פרק 5 שכותרתו "תגמול"

חוזר גופים מוסדיים 2019-9-6 מיום 11.7.19.

עדכון חוזר 2015-9-31 "מדיניות תגמול בגופים מוסדיים" ושילובו בחוזר המאוחד תחת פרק בנושא תגמול, יחד עם חוזר גופים מוסדיים 2009-9-4 "גמול לדירקטורים חיצוניים בגופים מוסדיים".

2.5.6 שירות ללקוחות גופים מוסדיים-תיקון

חוזר גופים מוסדיים 2019-9-7 מיום 16.7.19.

עדכון חוזר 2011-9-7 "שירות ללקוחות גופים מוסדיים" כך שלחוזר יתווספו הוראות שנועדו לשפר את טיב השירות הניתן ללקוחות הגופים המוסדיים.

2.5.7 תיקון הוראות החוזר המאוחד- הוראות לעניין השקעה בהלוואות באמצעות צד שלישי

חוזר גופים מוסדיים 2019-9-9 מיום 8.9.2019.

הגדלת תקרת ההשקעה של הגופים המוסדיים בהלוואות הניתנות בשיתוף פעולה עם גורמים חוץ-בנקאיים והתאמתה לתקרת ההשקעה הקיימת כיום בהלוואות הניתנות בשיתוף פעולה עם בנקים.

2.5.8. מבנה אחיד להעברת מידע ונתונים בשוק החיסכון הפנסיוני- עדכון
חוזר גופים מוסדיים 2019-9-10 מיום 16.9.19.
דחיית מועד התיקונים בממשק מעסיקים, כך שמועד התחילה של השינויים יהא ביום 21.6.2020.
2.5.9. תשלומים למקבלי קצבאות שיצאו מהארץ לתקופה ממושכת
חוזר גופים מוסדיים 2019-3-1 מיום 7.10.19
החוזר קובע את החובה של גוף מוסדי לקבל מידע וידיעות על מנת לאמת את היותו של מקבל הקצבה בחיים, במטרה להימנע מתשלומי קצבאות ביתר, למי שמת בחו"ל.
החוזר קובע הוראות בדבר הליך הפניה של קרנות פנסיה לרשות האוכלוסין וההגירה לצורך קבלת המידע כאמור וכן את אופן הפנייה אל העמיתים לצורך יידוע ודרישת קבלת אישור החיים.
2.5.10. תיקון החוזר המאוחד: עדכון מערך ההנחות הדמוגרפי בביטוח חיים ועדכון מודל שיפורי תמותה לחברות ביטוח ולקרנות פנסיה
חוזר גופים מוסדיים 2019-1-10 מיום 6.11.19
עדכון הוראות פרק 1 בחלק 2 של שער 5 בחוזר המאוחד לעניין מדידה, הון וניהול נכסים והתחייבויות אשר מפרטות הנחות ברירת מחדל מעודכנות שעל בסיסן ייחשבו חברות הביטוח וחברות המנהלות חישובי מאזן אקטוארי ומקדמים.
2.5.11. תשלום עבור שימוש במערכת סליקה פנסיונית מרכזית-עדכון
חוזר גופים מוסדיים 2019-1-3 מיום 24.11.19
נוכח הקביעה בחוזר 2019-9-12 על קבלת אישור מוכנות ממערכת סליקה פנסיונית מרכזית בטרם העלאת גרסה חדשה, תוקן החוזר האמור ונקבע תעריף שנתי קבוע בעבור השימוש בסביבת הניסוי של מערכת סליקה פנסיונית מרכזית.
2.5.12. תיקון הוראות החוזר המאוחד לעניין דיווחים לממונה (טפסי 16, 18)
חוזר גופים מוסדיים 2019-9-13 מיום 12.12.19
עדכון הוראות פרק 3 בחלק 4 של שער 5 בחוזר המאוחד שכותרתו "דיווח לממונה על שוק ההון" ביחס לדיווח של טופס 16- דיווח אודות חובות בעייתיים וטופס 18- דיווח אודות חשיפה לתאגידים ולקבוצות תאגידים.
2.5.13. אופן הפקדת תשלומים לקופת גמל-תיקון
חוזר גופים מוסדיים 2019-9-14 מיום 18.12.19
חוזר גופים מוסדיים 2019-9-1 "אופן הפקדת תשלומים לקופת גמל" קובע הוראות לעניין הפקדת תשלומים עבור עובדים.
תיקון זה בא לשנות את מועדי התחילה של הוראות החוזר המקורי ולקבוע כניסה לתוקף הדרגתית עבור מעסיקים כדלקמן:
מעסיק המעסיק פחות מ-50 עובדים - 1 בפברואר 2018.
מעסיק המעסיק לפחות 20 עובדים אך לא יותר מ-50 עובדים - 1 בפברואר 2018;
מעסיק המעסיק לפחות 10 עובדים אך לא יותר מ-20 עובדים - 1 בפברואר 2019
למעסיק המעסיק פחות מ-10 עובדים - 1 בפברואר 2020
לפחות 4 עובדים אך לא יותר מ-9 עובדים - 25 ביוני 2020 ;
למעסיק המעסיק פחות מ-4 עובדים - 24 ביוני 2021.

פרק 3: מצב כספי

3.1. ההתחייבויות הפנסיוניות

3.1.1. ההתחייבויות האקטואריות

ההתחייבויות האקטואריות המוצגות במאזן לימים 31 בדצמבר, 2019 ו-2018 מייצגות את הערך המהוון של ההתחייבויות, לתשלומי פנסיה ופדיון הזכויות בעתיד, לפנסיונרים, עמיתים פעילים ולעמיתים בלתי פעילים ובניכוי הערך המהוון של דמי גמולים עתידיים כפי שחושב ונכלל בדוח האקטוארי של הקרנות.

הדוח האקטוארי נערך בהתאם להנחיות רשות שוק ההון ביטוח וחסכון, לרבות הוראות דיווח כספי לקרנות פנסיה ותיקות להן מונה מנהל מיוחד.

3.1.2. ווקטור ריביות

בהתאם להוראות הממונה על שוק ההון, שיעורי הריבית להיוון לצורך הכנת המאזן האקטוארי כחלק מהדיווח הכספי של הקרן ייקבעו לפי שיעורי ריבית חסרת סיכון שונים המשתנים מתקופה לתקופה בהתאם לעיתוי התשלום או התקבול הספציפי הצפוי. סדרת שיעורי ריבית אלו מהווה את ווקטור הריביות (להלן-"ווקטור ריביות"). הווקטור נקבע על פי שיעורי היוון מצוטטים על ידי חברה מצטטת שנבחרה לצורך כך על ידי משרד האוצר.

היוון לפי ווקטור ריביות מתבצע על ידי היוונם של תשלומים או הכנסות עתידיות בכל תקופה לפי הנחת שיעורי תשואה חסרת סיכון ריאלית הצפויה לתקופה הנבחרת.

מאחר ומשך החיים הממוצע של ההתחייבויות של הקרנות ארוך יותר ממשך החיים הממוצע של הנכסים, ומאחר ולשינויים בווקטור הריביות השפעה מהותית ביותר על ערך נתונים אלו, הרי שהשינויים בווקטור משפיעים באופן מהותי על הגירעון/עודף אקטוארי.

השימוש בווקטור הריביות נעשה החל ממאזן שנת 2005. מאז התחלת השימוש בווקטור קיימים שינויים מהותיים בווקטור הריביות ממאזן למאזן המביאים לתנודתיות גבוהה במצב האקטוארי של הקרנות. ווקטור הריביות מופיע בדוחות האקטוארים בלוח 1 שכותרתו "שיעור תשואה חסרת סיכון".

3.1.3. סיוע ממשלתי בגין אי-העלאת גיל פרישה לנשים מגיל 64 לגיל 67

הסיוע הממשלתי בגין אי-העלאת גיל קצבת זקנה לנשים מגיל 64 לגיל 67 נקבע בסעיף 78 ט (ב)(8) לחוק הפיקוח.

הסיוע האמור יינתן ככל שגיל קצבת הזקנה של נשים הקבוע כיום בנספח א' לתקנון האחיד לא יעלה לגיל 67, וזאת בשל ההפרש בהתחייבויות הקרנות בין גיל 67 כגיל הפרישה לנשים לבין גיל פרישה העומד על 64 לנשים שנולדו בחודש מאי 1953 ואילך. היה וגיל הפרישה האמור יועלה, יבוצעו ההתאמות הנדרשות. בהתאם להוראות סעיפים 78 ט (ב)(8) ו-78 יד (א)(2) לחוק הפיקוח, הסיוע בשל אי-העלאת גיל פרישה אישה לגיל 67 כאמור ייוסף לסיוע הממשלתי הקבוע בסעיף 78 יד (א)(1) לחוק הפיקוח.

בשנת 2019 הקרנות קיבלו וצברו סיוע בסך 480,608 אלפי ש"ח לטובת כיסוי עלויות השהיית גיל הפרישה עבור נשים שפרשו בשנת 2019 (ובשנת 2018 - 350,205 אלפי ש"ח).

3.1.4. ההשהיה בהעלאת גיל פרישה לנשים מגיל 62 לגיל 64

בסעיף 3.3 לסיכום הדברים מיום 5 בינואר 2004 בין שר האוצר דאז לבין יו"ר ההסתדרות הכללית דאז נקבע כי ככל שלא תתקבל החלטת הוועדה הנזכרת באותו סעיף, עד יום 30.6.2009, לענין מקורות המימון שיידרשו, ככל שיידרשו, לכיסוי העלות הנובעת מהשהיית העלאת גיל פרישה לנשים מגיל 62, ייווסף הסכום בגין העלות האמורה לסייע הממשלתי.

מאחר שלא הוקמה הוועדה הנזכרת בסעיף 3.3 לסיכום הדברים ולא התקבלה החלטה עד המועד האמור באותו סעיף, ייווסף לסייע הממשלתי הקבוע בחוק הפיקוח סיוע בשל ההשהיה לענין העלאתו של גיל פרישה בגיל 62 לאישה שנולדה בתקופה שבין חודש מאי 1947 לבין חודש דצמבר 1949, לעומת גיל הפרישה לאישה כפי שהוצע בהצעת חוק גיל פרישה המקורית.

ביום 29.12.2010 נקבעו בידי הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון, על דעת הממונה על התקציבים במשרד האוצר, כללים לענין העברת הסיוע בשל השהיית ההעלאה של גיל הפרישה.

3.1.5. ההשהיה בהעלאת גיל הפרישה לנשים בעקבות תיקון מס' 9 לתקנון האחיד

בינואר 2012 הורה המפקח על הביטוח, בתוקף סמכותו לפי סעיף 78 לחוק הפיקוח, על תיקון נספח א' לתקנון האחיד (תיקון מס' 9 לתקנון), שעניינו גיל קצבת זקנה בקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר. בעקבות התיקון האמור לנספח א' לתקנון, נקבעה השהיה נוספת בהעלאת גיל הפרישה לנשים מגיל 62, במשך חמש שנים, החל בשנת 2012 ועד לשנת 2016. תחילתו של התיקון ביום 1 בינואר 2012.

3.1.6. ההשהיה בהעלאת גיל הפרישה לנשים בעקבות תיקון מס' 10 לתקנון האחיד

במועד בו היה גיל הפרישה לנשים אמור להתחיל לעלות נקבעה השהיה נוספת. בינואר 2017 הורה המפקח על הביטוח, בתוקף סמכותו לפי סעיף 78 לחוק הפיקוח, על תיקון נספח א' לתקנון האחיד (תיקון מס' 10 לתקנון), שעניינו גיל קצבת זקנה בקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר. בעקבות התיקון האמור לנספח א' לתקנון, נקבעה השהיה נוספת בהעלאת גיל הפרישה לנשים מגיל 62, במשך שמונה חודשים, החל בחודש ינואר 2017 ועד חודש אוגוסט 2017. תחילתו של התיקון ביום 1 בינואר 2017.

ביום 10 בינואר 2017 פנו הקרנות במכתב לממונה על רשות שוק ההון ביטוח וחסכון ולממונה על התקציבים בבקשה להידרש לצעדים שיבטיחו את מניעת הגידול בהתחייבויות הקרנות שבהסדר ואת הסכנה כי זכויותיהם של העמיתים יופחתו וזאת באמצעות העברת סיוע נוסף לקרנות אשר יכסה על הגידול בהיקף ההתחייבויות.

ביום 20 במרץ 2017 החליטה ועדת הכספים של הכנסת שגיל הפרישה לנשים לא יעלה אלא רק לאחר הגשת המלצות ע"י שר האוצר וזאת עד יום 30 באפריל 2017 וקיום דיון בוועדה שתכריע בעניין. כמו כן הוחלט כי ככל שלא יוגשו המלצות, ברירת המחדל תהיה השארת גיל הפרישה לגיל 62. בעקבות החלטה זו, ביום 26 במרץ 2017, פנו הקרנות במכתב נוסף לממונה על שוק ההון ביטוח וחסכון ולממונה על התקציבים ובו התריעו כי נוכח החלטת הוועדה הנ"ל דורשות הקרנות פיצוי בגין המשך השהיית העלאת גיל הפרישה לנשים, אחרת לא יהיה מנוס מלהפחית את זכויות העמיתים בסכום של כ-5.0 מיליארד ש"ח.

ביום 30.4.2017 הודיע שר האוצר ליושב ראש ועדת הכספים כי לאחר שבחן את המלצות הוועדה לבחינת גיל הפרישה לנשים, ולאור ההשלכות הציבוריות הנרחבות שיש לכך, הרי שבטרם יקבל החלטה בעניין, הוא מבקש לקיים דיון בוועדת הכספים בעניין; לאחר שיקבל שר האוצר את כל המידע והעמדות הציבוריות שיוצגו בפני ועדת הכספים, הוא יקבל את החלטתו בעניין.

3.1.7. תיקון חוק גיל פרישה

בעקבות דיוני המשך שהתקיימו בוועדת הכספים, תוקן ביום 24.7.2017 חוק גיל פרישה באופן שהופך את ברירת המחדל במנגנון הקבוע בסעיף 9 לחוק גיל הפרישה ולמעשה קובע כי גיל הפרישה לנשים ייוותר 62, אלא אם כן יוחלט אחרת. התיקון קבע כי החלטה כאמור תתקבל ע"י ועדת הכספים עד ליום 15.2.2018.

משמעותו המעשית של תיקון החוק האמור, בו נקבע כי ברירת המחדל תהיה אי העלאת גיל פרישה לנשים, היא כי על קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר לפעול בהתאם להנחת עבודה לפיה גיל הפרישה לנשים לא יועלה. מאזני הקרנות חושבו בהתבסס על הנחה זו ובהתאם, הגידול בהיקף ההתחייבויות עמד על כ- 2.8 מיליארד נוספים. ככל שלא ינתן לקרנות סיוע כספי נוסף בשל אי העלאת גיל הפרישה, גידול ההתחייבויות בשל כך יחייב איזון אקטוארי והפחתת זכויות לעמית הקרנות, שאם לא כן ייווצר בהכרח סבסוד בין דורי נוסף בקרנות ההסדר.

בעקבות תיקון החקיקה, בוצעו פניות נוספות מטעם הקרנות לגורמים הרלוונטיים במשרד האוצר וברשות שוק ההון, ביטוח וחסכון. ביום 5.3.2018 התקיים דיון בוועדת הכספים של הכנסת בנושא אי העלאת גיל הפרישה לנשים וההשלכות, בין היתר, על מצב קרנות הפנסיה הוותיקות. ברקע הדיון, הוגשה הצעת חוק גיל פרישה (תיקון) - העלאת גיל הפרישה לנשים וקביעת צעדים תומכים לנשים בגילאי העבודה), התשע"ח-2018, בשם כלל חברי ועדת הכספים וחברי כנסת נוספים, אולם בחודש פברואר 2018 לא ניתן אישור ועדת השרים לענייני חקיקה לקידומה בנתיבי החקיקה וקרוב לוודאי שהמשך הדיון בהצעת חוק זו יתבצע בכנס הקיץ של הכנסת. הצעת החוק הפרטית האמורה כללה תכנית להעלאה מדורגת של גיל הפרישה לנשים מגיל 62 עד לגיל 64 וזאת על-פני כעשר שנים, בצד צעדים תומכים לנשים בגילאי העבודה שעובדות במקצועות שוחקים. בדיון שהתקיים בוועדת הכספים ביום 5.3.2018, הוצגה עמדת הקרנות באופן הבא:

1. האיזון האקטוארי של הקרנות מאז שנת 2003 מבוסס על גיל פרישה 67 לכלל העמיתים, ובכל מקרה שבו בוצעו חריגות מגיל זה, ניתן סיוע ממשלתי כדי לפצות את הקרנות על הגירעון האקטוארי הנובע מאותן חריגות, כאשר מתן הסיוע הממשלתי עוגן בהסכם בין הממשלה לבין ההסתדרות, בחקיקה ראשית ובכללים של הממונה על שוק ההון.
2. העלות של אי-העלאת גיל הפרישה לנשים מאז שנת 2012 היא תוספת התחייבות לקרנות בשיעור של כ- 200 מיליוני ש"ח לשנה, ובסה"כ תוספת התחייבויות לקרנות של כ- 5.0 מיליארד ש"ח. לכן, ככל שלא ינתן סיוע ממשלתי מתאים לכיסוי התחייבויות אלו, כפי שנעשה עד עתה בניסיונות דומות, לא יהיה מנוס מביצוע איזון אקטוארי שיוביל להפחתת זכויות העמיתים, לשם התמודדות עם ההתחייבויות שנוצרו בשל אי-העלאת גיל הפרישה לנשים מאז שנת 2012.

במהלך חודש מרס 2018, וכחלק מחובת הנאמנות של הקרנות כלפי העמיתים, המנהל המיוחד של הקרנות פנה לממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון בבקשה לנקוט בצעד של איזון אקטוארי שיוביל להפחתת זכויות העמיתים בקרנות, לפי סעיף 64. ג. לתקנון האחד, וזאת בשים לב להתחייבויות שנוצרו בשל אי-העלאת גיל הפרישה לנשים מאז שנת 2012 ולאור חוסר ההיענות של ממשלת ישראל להעברת סיוע ממשלתי מתאים לכיסוי התחייבויות אלה, כפי שמתחייב מעקרונות ההסדר שגובשו בשנת 2003 ונעשה עד עתה. ביום 14.6.18 התקבל אישור הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון מתוקף סמכותה לפי סעיף 78 לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) התשמ"א-1981 ולפי סעיף 64 ג לתקנון האחד, להפחית את זכויות המבוטחים, הפנסיונרים והשארים בשל הגדלת ההתחייבויות של הקרנות הנובעת מאי העלאת גיל הפרישה לנשים לגיל 64 ובלבד שהפחתת הקצבאות שמשלמות הקרנות תעשה החל מחודש יוני 2019 (לאור קיום מ"מ בין הגורמים הרלוונטיים בממשלה ובכנסת להעלאת גיל הפרישה לנשים לגיל 64).

הפחתת הזכויות בשיעור של 1.259% (להלן –"שיעור ההפחתה") קיבלה ביטוי בהערכות האקטואריות שצורפו לדוחות הכספיים.

כמו כן, פדיונות שבוצעו על-ידי מבוטחים, פנסיונרים ושארים החל מיום 1.9.2018 הופחתו בשיעור ההפחתה. הבהרות מתאימות בנושא צורפו למסמכים שנשלחים לכלל העמיתים באופן שגרתי ושוטף.

בתאריך 20.6.2019 הורה הממונה כי, בשל המצב הייחודי של פיזור הכנסת ולאור פרסום תזכיר חוק בעניין העלאת גיל הפרישה לנשים על-ידי משרד האוצר, הפחתת הזכויות מכלל הקצבאות תדחה ותבוצע בשיעור של 1.274% החל מקצבת אפריל 2020 שתשולם בתאריך 1.5.2020.

בתאריך 30.3.2020 הורה הממונה כי נוכח העובדה שפעם נוספת נוצר מצב חריג, יוצא דופן ויחודי שלא ניתן היה לצפות מראש, הפחתת הזכויות מכלל הקצבאות תדחה ותבוצע החל מקצבת ינואר 2021 שתשולם בתאריך 1.2.2021.

פרופ' פלדור ופרופ' גילדור הגישו בתחילת שנת 2019 עתירה לבג"ץ כנגד שר האוצר בעניין העלאת גיל הפרישה לנשים.

העתירה הוגשה לאור ההפחתה הצפויה בזכויות העמיתים בקרנות הפנסיה הוותיקות ובית המשפט התבקש לצרף את הקרנות כצד בהליך ואף התבקש צו ביניים המורה על הקפאה של הפחתת הזכויות לעמיתים. ראה ביאור תביעות משפטיות במאזני הקרנות לעניין פירוט נוסף בנושא ההליך המשפטי בעניין העלאת גיל הפרישה לנשים.

3.1.8. המודל להעמסת דמי ניהול

מאז שנת 2007 הקרנות מעמיסות את הוצאות התפעול בין הקרנות לפי מודל העמסת עלויות, אשר כולל משקולות שונות הניתנות לפנסיונרים, עמיתים פעילים, עמיתים בלתי פעילים, אירועי פדיון, אירועי פרישה, היקף הנכסים המנוהלים ומספר המעסיקים בכל קרן.

במהלך שנת 2014 ערכו הקרנות בדיקה יסודית למודל העמסת העלויות האמור. הבדיקה אשררה את המודל במלואו, לצד המלצה לתוספת משקולת עבור פרישות של אוכלוסיות מיוחדות.

אשרור המודל, כמו גם תוספת המשקולת כאמור, אושרו לשימוש על ידי ועדת המנהלה של הקרנות וכן על ידי רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון, אשר אישרה גם את השימוש במודל לצורך הערכת הוצאות הניהול העתידיות בתחזיות האקטואריות.

3.2. הרכב ההתחייבויות הפנסיוניות במיליוני ש"ח

התחייבויות פנסיוניות לפי קרן - ראה נספח 2.

3.3. הסבר לשינויים עיקריים בהתחייבות הפנסיונית

3.3.1. שינוי בווקטור הריביות לווקטור ריביות שפורסם בסוף חודש דצמבר 2019 הגדיל את ההתחייבויות בקרנות והגדיל את רכיבי הסיוע והסבסוד.

3.3.2. סיוע שהתקבל מגדיל את הנכסים ומקטין את הגירעון לפני סיוע וסבסוד.

3.3.3. שינוי במקדמי הפחתה בהשפעת השכר הממוצע במשק מגדיל את ההתחייבות.

3.3.4. עדכון מודל שיפור התמותה הגדיל את ההתחייבויות.

3.4. מסד הנתונים של הקרנות

מסד הנתונים של הקרנות הוסב בשנות השבעים והשמונים ממערכת ידנית ובלתי מפורטת ברמה החודשית למערכות ממוכנות. חלק מהנתונים הוסבו ברמה שנתית. במשך השנים אותרו מקרים, בעיקר של עמיתים ותיקים ובלתי פעילים שנים רבות, בהם הנתונים במערכת דורשים פעולות עדכון נוספות.

קרנות הפנסיה ערכו פרויקט טיוב נתונים באמצעות חברת די בי קי. פרויקט טיוב הנתונים הסתיים במחצית הראשונה של שנת 2009. הנהלת הקרנות אישרה ביצוע מחקר בשנת 2010 על נתונים שטרם טויבו, ובהם חלקיות משרה, רכיבי שכר לא מוכרים, רציפות זכויות והשפעתם על הדוחות. בשנת 2010 נערכו מחקרים ובדיקות בקרנות מבטחים והדסה, בנושאי רכיבי שכר לא מוכרים וחלקיות משרה. בדיקות אלו הביאו את האקטואר הממונה בקרנות אלה להוריד את הסתייגותו בדוח האקטוארי.

כמו כן, הקרנות שבהסדר פועלות ליישום הוראות חוזר 2012-9-16 "טיוב נתוני זכויות עמיתים בגופים מוסדיים".

3.5. סיוע ממשלתי**3.5.1. סבסוד ממשלתי באמצעות אג"ח מיועדות**

הביטוי בדוחות לשנים 2019 ו-2018 לגובה הסבסוד הממשלתי באמצעות אג"ח מיועדות (להלן-ערך הסובסידיה) נעשה על-פי הוראות הממונה על שוק ההון בחוזר פנסיה 4-3-2006 מיום 14 ביוני 2006, בהתאם להפרש שבין תשואות כל האג"ח המיועדות ("מירון" ו"ערד") לבין ווקטור הריביות וכמפורט להלן:

התאמת שערורך אג"ח מיועדות לאומדן שווי הוגן:

השווי הכלכלי של הסבסוד הממשלתי בכל האג"ח המיועדות מחושב כערך הנוכחי של הפרשי הריבית העתידיים הנובעים מהתשואה האפקטיבית הצפויה בגין האג"ח המיועדות שהונפקו לבין ווקטור ריביות.

סבסוד זה בסך 31,344 מיליוני ש"ח הוצג כחלק מנכסי הקרנות ורובו מהווה חלק מהסיוע הממשלתי לקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר. (בשנה הקודמת- 20,974 מיליוני ש"ח)

סבסוד ממשלתי באג"ח מיועדות שהקרנות צפויות להשקיע בהן בעתיד:

על פי תקנות ההשקעה, הקרנות מחויבות לרכוש אג"ח מיועדות מסוג "ערד" כך ששיעור האג"ח המיועדות הכולל יהיה 30% מנכסיהן.

הדוח האקטוארי חושב, כבעבר, על פי ההנחה שאגרות החוב מסוג "ערד" יונפקו לקרנות במועד שבו ירד שיעור אחזקתן באג"ח מיועדות לשיעור נמוך מ-30%, כך ששיעור האחזקה באג"ח מיועדות יעמוד על 30% מנכסי הקרנות.

השווי הכלכלי של הסבסוד הממשלתי באג"ח מסוג "ערד" מחושב כערך הנוכחי של הפרשי הריבית העתידיים הנובעים מהתשואה הצפויה בגין אג"ח "ערד" שיונפקו בתשואה אפקטיבית של 4.86% (בהשלמה לשיעור של 30% מנכסי הקרנות באגרות חוב מיועדות כולל "מירון") לבין ווקטור ריביות.

סבסוד זה בסך של כ-15,545 מיליוני ש"ח אינו מהווה חלק מהסיוע הממשלתי לקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר (בשנה הקודמת- כ-9,990 מיליוני ש"ח).

3.5.2. אומדן סיוע ממשלתי ישיר

אומדן סיוע ממשלתי ישיר עתידי

אומדן סיוע ממשלתי ישיר עתידי מסתכם לסך של 154,145 מיליוני ש"ח. (בשנה הקודמת- 132,417 מיליוני ש"ח).

מאחר והסיוע הממשלתי לקרנות הפנסיה הוותיקות טרם הוקצה סופית (וזאת לנוכח האמור במכתבו של הממונה על שוק ההון מיום 17 באוגוסט 2005), הקרנות בהתאם להוראות המעבר בחוזר פנסיה 4-3-2006, רושמות כסיוע ממשלתי ישיר, בהתאם להערכת אקטואר הקרן, סכום שיהיה בו (בערכו היום לפי ווקטור ריביות), די לכיסוי גרעונה ולעמידה בהתחייבויות הפנסיוניות.

מדובר באומדן המבוסס על הנחה לפיה יהיה די בסכומי הסיוע הממשלתי הישיר כדי לכסות את גירעונותיהן של כל קרנות הפנסיה שבהסדר.

גובה הסיוע גם כפוף לשינויים בגובה ההתחייבויות הפנסיוניות, שעשויים לחול בעיקר בשל פסיקת בתי המשפט בעניינים עקרוניים, שינוי בהנחות אקטואריות ושינויים בגובה ריבית ההיוון (לוקטור ריביות).
אי לכך, ככל הנראה, הסיוע הממשלתי הישיר בפועל יהיה שונה מהאומדן האמור.

פער בין שיעורי הריביות

קיים פער בין שיעורי הריביות המחושבים בדוח לצורך קביעת הערך המהוון של הסיוע הממשלתי הישיר הצפוי לקרנות, ובין שיעור הריבית שתשולם בפועל על סכומי הסיוע הממשלתי שתקבל הקרנות. הערך הנוכחי של הסיוע הישיר המוצג בדוח שונה מערך הסיוע המוצג לפי ריבית 4% שנקבעה בחוק.

אם יתברר בעתיד, לאחר קביעת החלק היחסי של כל קרן בסיוע וקביעת לוח הסילוקין, כי הסיוע הממשלתי לפי החוק לא יספיק לכיסוי הגרעון הכולל, או כי הסיוע הממשלתי שיינתן לקרנות עולה על סכום הגרעון של הקרנות, יאוזנו הקרנות באמצעות התאמת זכויות העמיתים על פי מנגנון האיזון האקטוארי.

במצב זה יהיו רשאיות הקרנות בכפוף לקבלת אישורים מתאימים - להגדיל או להקטין את זכויות המבוטחים, הפנסיונרים והשאירים בהתאם לחלוקה שתיקבע.

3.5.3. התחייבות הממשלה לתמיכה בקרנות הפנסיה

המספרים המוצגים להלן יתרת התחייבויות המדינה, נכון ליום 31 בדצמבר 2019, וזאת בהתאם לטיטת הכרעה בנושא הסיוע הממשלתי לכלל קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר שהעביר המפקח על הביטוח למנהלת המיוחדת ביום 21 במרס 2010 (להלן: "טיטת הכרעה").

ליום 31 בדצמבר		במחירי יום 01 בינואר 2003 (*)
2018	2019	הסיוע הממשלתי
מיליוני ש"ח		
67,922	67,922	הסיוע הממשלתי הישיר
10,378	10,378	הסיוע הממשלתי העקיף באג"ח מיועדות מסוג "מירון"
78,300	78,300	סך הכל סיוע ממשלתי לפי חוק
		<u>פחות: סיוע שהתקבל</u>
(26,986)	(28,785)	סיוע ישיר
(10,234)	(10,300)	סיוע עקיף
(37,220)	(39,085)	סה"כ סיוע שנתקבל
41,080	39,215	סה"כ יתרת הסיוע הממשלתי

ליום 31 בדצמבר		במחירי יום המאזן (**)
2018	2019	הסיוע הממשלתי
מיליוני ש"ח		
156,269	163,008	הסיוע הממשלתי הישיר
23,877	24,906	הסיוע הממשלתי העקיף באג"ח מיועדות מסוג "מירון"
180,146	187,915	סך הכל סיוע ממשלתי לפי חוק
		<u>פחות: סיוע שהתקבל</u>
(62,086)	(69,081)	סיוע ישיר
(23,544)	(24,718)	סיוע עקיף
(85,630)	(93,799)	סה"כ סיוע שנתקבל
94,516	94,115	סה"כ יתרת הסיוע הממשלתי
132,417	238,273	סה"כ שווי הוגן של יתרת הסיוע הממשלתי

(*) על פי סעיף 78(יד) (ג) לחוק הפיקוח הסיוע הממשלתי צמוד למדד החל מחודש ינואר 2003 ונושא ריבית שנתית של 4%.

(**) לפי סעיף 78- (יד) לחוק הפיקוח במחירי יום המאזן.

3.5.3 התחייבות הממשלה לתמיכה בקרנות הפנסיה (המשך)

"ערך הסובסידיה" בסעיף 78- יד לחוק הפיקוח נקבע כי הממשלה תסייע לקרנות הוותיקות שמונה להן מנהל מיוחד, ובכלל זה לעמיתיהן, בהעברת כספים מתקציב המדינה בסך של 78,300 מיליוני ש"ח נכון ליום 1 בינואר 2003, הכולל את סכום ערך הסובסידיה.

לענין זה, "ערך הסובסידיה" משמעו - ההפרש בין סכום הריבית הצמודה שמשלמת הממשלה על אג"ח מסוג "מירון" שהונפקו לקרנות הוותיקות שמונה להן מנהל מיוחד וטרם נפדו ביום 30 באפריל, 2003 לבין סכום הריבית הצמודה שהייתה משתלמת אילו שיעור הריבית עליהן היה 4%. בהתאם לסעיף 78 יד (ב) לחוק הפיקוח, העברת הכספים לכל קרן ותיקה במסגרת הסיוע תיעשה בהתאם להוראות המפקח. בהתאם לאמור, קבע המפקח ביום 17 באוגוסט 2005 לוח סילוקין המפרט כללים בדבר העברת כספי הסיוע. לקביעה האמורה צורף לוח תזרים מזומנים, אשר כלל גם התייחסות לכספי הסיוע שהועברו בשנים 2003 עד 2005.

בראשית שנת 2007 משרד האוצר הודיע כי מתבצעת על ידו בדיקה בדבר כלל הסכומים המפורטים בלוח תזרים המזומנים.

במענה לבקשת הבהרה בנושא מהממונה על שוק ההון, אישר הממונה במכתב מיום 28 במרס 2007, כי מתבצעת על ידו בדיקה בדבר התאמת הסיוע הכספי שהועבר לקרנות הפנסיה שבהסדר לסיוע המפורט לעיל, ובכלל זה לסכום ערך הסובסידיה, ולאמור בלוח תזרים המזומנים, והוסיף כי אין באמור כדי להשפיע לרעה על מצבם הכספי של עמיתי הקרנות בעתיד, שכן ממילא הקרנות אינן זכאיות לסיוע ממשלתי מעבר לאמור בסעיף 78 יד (ד) לחוק הפיקוח. הממונה הבהיר במכתב נוסף מאותו יום, כי האמור במכתבו הראשון מתייחס לסיוע הממשלתי שקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר זכאיות לו לפי סעיף 78 יד (ד) לחוק הפיקוח, וכי אין באמור כדי לגרוע מסיוע ממשלתי אחר שהקרנות זכאיות לו לפי הוראות הדין.

בהמשך לבדיקת משרד האוצר כאמור, בדיונים שנערכו בנושא בין הקרנות לבין משרד האוצר, עלו ארבע סוגיות הנוגעות לערך הסובסידיה, להלן פירוט הסוגיות, עמדת הקרן בעניינן (המתבססת גם על עמדה משפטית שהתקבלה בקרנות בעבר), ועמדת המדינה המעודכנת על פי טיוטת ההכרעה שהועברה לעיון הקרנות. מאחר שאימוץ סופי על ידי המדינה של דרך החישוב כאמור בטיטוט ההכרעה, אם יתבצע, יביא למעשה להפחתה בהיקף הסיוע הישיר, כאמור לעיל, שתעביר הממשלה לקרנות הוותיקות שבהסדר, הוחלט להעביר את המחלוקות שבין משרד האוצר לבין הקרנות להכרעתו של המשנה ליועץ המשפטי לממשלה (כלכלי פיסקאלי), תוך מתן זכות לכל אחד מהצדדים כאמור להעמיד את ההחלטה שתתקבל לבחינה נוספת של היועץ המשפטי לממשלה.

בשלב זה, ובטרם קבלת ההכרעה כאמור, הדוחות הכספיים משקפים את הפירוט שבטיטוט ההכרעה. לוח הסילוקין החדש שפורסם ע"י הממונה ביום 30 בדצמבר, 2013 מאמץ גם הוא את טיוטת ההכרעה.

למרות האמור יובהר, כי אין בהצגת הדוחות הכספיים במתכונת האמורה כדי לגרוע או לוותר על כל זכות או טענה של הקרנות בנושא זה.

להלן פירוט מחלוקות הסיוע:

3.5.3.1 העברת ישירות לקרן בנין

לתקופה שבין ינואר 2003 עד ספטמבר 2003 ("קרן חצי") בסך כ- 929 מיליוני שקלים נכון ליום 31 בדצמבר 2019.

גישת המדינה היא שהעברות אלו כלולות בסיוע הממשלתי. לעמדת הקרן, הסיוע לקרן בנין בגין חודשים אלו נלקח מ"העתודה האקטוארית" (קרן מיוחדת שהוקמה על ידי הממשלה עוד בשנת 1991 וכללה כספים אותם החליטה הממשלה להעביר לקרנות עוד בשנת 1977).

בטיטוט ההכרעה מוצגת עמדה, לפיה בסיוע הממשלתי לקרנות בהתאם לסעיף 78 יד לחוק הפיקוח יכלל הסיוע שהועבר לקרן בנין החל מיום 1 באוקטובר 2003 ולא לפני.

3.5.3.2 שינוי נוסחת חישוב ערך הסובסידיה הגלום באג"ח מסוג מירון

לעמדת הקרן, ערך הסובסידיה מחושב כהפרש שבין סכום הריבית הצמודה שמשלמת הממשלה על איגרות החוב מסוג מירון, לבין סכום הריבית הצמודה שהייתה משתלמת אילו שיעור הריבית עליהן היה 4% (בהנחה שהריבית משולמת פעם אחת בשנה), ובמונחים חצי שנתיים: הפער בין 2.75% ל-2%.

גישת המדינה היא חישוב ערך הסובסידיה כהפרש בין הריבית השנתית בפועל המשולמת פעמיים בשנה על האג"ח מסוג מירון לבין ריבית דריבית שתוצאתה 4%, ובמונחים חצי שנתיים: הפער בין 2.75% ל-1.98%.

נכון ליום 31 בדצמבר, 2019, הפער בין תוצאות שתי הנוסחאות עשוי להגיע לכ- 635 מיליוני ש"ח, באופן שחישוב לפי גישת המדינה יגדיל את ערך הסובסידיה, ויקטין את הסיוע הישיר כתוצאה מכך. בטיטוט ההכרעה מובאת גישת המדינה.

3.5.3 התחייבות הממשלה לתמיכה בקרנות הפנסיה (המשך)**3.5.3.3 מועד התחלת הכללת הריבית על אג"ח מסוג מירון בערך הסובסידיה.**

גישת המדינה היא שתשלומי ריבית בשל מירוניהם בגין התקופה שבין יום 1 בינואר 2003 לבין יום 31 במאי 2003 נכללים בערך הסובסידיה. עמדת הקרנות היא שמאחר שבסעיף 78ד לחוק הפיקוח לא ניתנה התייחסות מפורשת לסיוע ממשלתי שניתן לקרנות שבהסדר לפני מועד כניסתו לתוקף של פרק ז'1 לחוק הפיקוח (היינו: לפני יום 1 ביוני 2003), הרי שאין לכלול במסגרת הסיוע הממשלתי תשלומי ריבית בשל מירוניהם שהוחזקו בידי הקרנות שבהסדר ואשר שולמו לקרנות בעד התקופה שבין יום 1 בינואר 2003 לבין יום 31 במאי 2003. נכון ליום 31 בדצמבר, 2019, הפער בין 2 הגישות עשוי להגיע לכ- 1,351 מיליוני ש"ח, באופן שחשוב לפי גישת המדינה יגדיל את ערך הסובסידיה, ויקטין את הסיוע הישיר כתוצאה מכך. בטיטת ההכרעה התקבלה עמדת הקרנות.

3.5.3.4 הכללת ארבע סדרות אג"ח מסוג מירון שנקנו לאחר יום 30 באפריל, 2003 בערך הסובסידיה-

לעמדת הקרן, ערך הסובסידיה אינו מתחשב בריבית המשולמת על ארבע סדרות אג"ח מסוג מירון שנקנו לאחר יום 30 באפריל, 2003, גישת המדינה היא כי הריבית המשולמת על אגרות החוב האמורות ייכלל בחישוב ערך הסובסידיה. נכון ליום 31 בדצמבר, 2019, ערך הסובסידיה בגין ארבע סדרות האג"ח האמורות עשוי להגיע לכ- 1,649 מיליוני ש"ח, באופן שיגדיל את ערך הסובסידיה, ויקטין את הסיוע הישיר כתוצאה מכך. בטיטת ההכרעה מובאת גישת המדינה.

3.5.4 התחייבות להגדלת הסיוע הממשלתי לפי סעיף 78(ט') (8) לחוק הפיקוח

בסעיף 78(ט') (8) לחוק הפיקוח נקבע כי כל עוד לא הועלה גיל הפרישה לגיל 67 לגבר ולאשה, יכוסה ההפרש על ידי הגדלת הסיוע הממשלתי מעבר לסכום האמור בפסקה (1) בסעיף 78 יד(א) לחוק הפיקוח. לעניין זה, "ההפרש" - הפרש בין התחייבויות הקרן כפי שיהיו אם יועלה גיל הפרישה לגיל 67 לגבר ואישה לבין התחייבויות הקרן כשגיל הפרישה הוא גיל 67 לגבר שנולד בחודש מאי 1942 ואילך וגיל 64 לאישה שנולדה בחודש מאי 1953 ואילך. התחייבות הממשלה בסעיף זה חושבה על פי הנתונים המצרפיים של הדוחות האקטוארים בקרנות. התחייבות הממשלה על פי החוק הינה לשלם סכום זה על פי ההתחייבות בפועל. הסכום המצרפי ליום 31 בדצמבר, 2019 מסתכם לסך של 5,933 מיליוני ש"ח (בשנה הקודמת- 5,780 מיליוני ש"ח). הגרעון הכולל, לפני סיוע ממשלתי עתידי של קרנות הפנסיה הותיקות שבהסדר מסתכם נכון ליום המאזן לסך של כ- 238 מיליארדי ש"ח (בשנה הקודמת כ- 181 מיליארדי ש"ח).

בהתאם לחוזר פנסיה 4-3-2006 אומדן הסיוע הישיר המוצג בדוח הכספי יהיה הנמוך מבין שני אלה:

1. אומדן חלקה הרעיוני הצפוי של הקרן בסך הסיוע ממשלתי הישיר.
  2. הגרעון האקטוארי לפני סיוע ממשלתי, נכון ליום המאזן, בניכוי הסיוע הממשלתי בגין אי העלאת גיל הפרישה ובניכוי הסבסוד הממשלתי באמצעות אג"ח מיועדות.
- הסכום המוצג כסיוע ממשלתי ישיר במאזן הקרנות הינו הסכום על-פי התחשיב בסעיף 1 לעיל.

3.6. הגרעון ותוכנית המנהל המיוחד להשלמת הגרעון

מיליוני ש"ח	לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר 2019
(238,273)	יתרת הגרעון בסוף שנת המאזן לפני אומדן סיוע ממשלתי עתידי
20,545	סבסוד ממשלתי עתידי באמצעות אג"ח מיועדות שהונפקו לקרן
8,700	סבסוד ממשלתי באמצעות אג"ח מיועדות שהקרן צפויה להשקיע בהן בעתיד
127,868	אומדן סיוע ממשלתי ישיר עתידי
5,422	סיוע ממשלתי עתידי בגין אי העלאת גיל הפרישה
44,432	השפעת השינוי בריביות ההיוון על הערכת הסיוע הממשלתי העתידי
31,306	סיוע ממשלתי בגין כרית בטחון
238,273	סה"כ סיוע ממשלתי
-	יתרת גרעון בסוף שנת הדו"ח לאחר ניכוי סיוע ממשלתי

** התחייבויות פנסיוניות לפי כל קרן ראה נספח 2.

3.7. כרית ביטחון לקרנות

הרחבה בעניין כרית הביטחון לקרנות- בסעיף ג' ב-"פתח הדבר" לדוח זה. ערך פיצוי העבר ליום המאזן בגין כרית הביטחון עבור השנים 2009-2019: עומד על סך של 50,895 מיליוני ש"ח.

סך הפיצוי המחושב מתוך כרית הביטחון לכל קרנות הפנסיה הותיקות שבהסדר, הגיע ביום 31 בדצמבר 2019 לכ- 31,306 מיליוני ש"ח (בשנה הקודמת 12,114 מיליוני ש"ח).

3.8 יתרת גרעון הקרנות והשלכות ההנחות האקטואריות לגבי

- 3.8.1** אלמלא הסיוע הממשלתי שהקרנות צפויות לקבל לפי הוראות החוק, היה לקרנות גרעון אקטוארי שגובהו נאמד בסך של 238,273 מיליוני ש"ח (בשנה הקודמת - 181,275 מיליוני ש"ח). גובה ההשפעה של השינוי בריבית ההיוון ובתשואת הקרן על הגרעון לאחר סיוע ממשלתי עתידי הינו בסך של 77,985 מיליוני ש"ח (בשנה הקודמת - 15,311 מיליוני ש"ח).
- 3.8.2** מדובר באומדן של יתרת גרעון הקרנות. הגרעון עשוי להשתנות בעיקר בשל שינויים שיחולו בהנחות אקטואריות ובגורמים נוספים המובאים בחשבון בעריכת מאזנים אקטואריים (לרבות שינויים בריבית ההיוון, טיוב נתונים, והכרעות בתי המשפט בתיקים עקרוניים). הגרעון אמור להיות מכוסה על ידי סבסוד ממשלתי, בכפוף לגובה הסכום שהקרנות תקבלנה מסך הסבסוד הממשלתי ששוויו המהוון לפי וקטור הריביות לתאריך הדוחות מוערך בסך של כ- 238 מיליארדי ש"ח, שווי זה כולל את הסיוע הישיר שחולק בין הקרנות, את הסיוע העתידי הנובע מאגרות חוב מיועדות ואת הסכום הנוסף העתידי להתקבל לכיסוי מלוא העלויות הנובעות מאי העלאת גיל פרישה לגיל 67 לאשה הנאמד לסך של 5,933 מיליוני ש"ח. (יצוין כי שיעור הריבית ויתר התנאים הצמודים לאג"ח המופקות לקרנות עשויים להשתנות מעת לעת).
- 3.8.3** הסיוע הישיר הוקצה כך ששיעור הגרעון ביחס להתחייבויות הפנסיוניות ברוטו יהיה זהה בכל אחת מהקרנות שבהסדר. כאשר בשנה זו שיעור הגרעון לאחר סיוע הוא 6.8%. במקרה שבו ייווצר בעתיד גרעון או עודף אקטוארי בקרנות, בשיעורים הקבועים בסעיף 64 לתקנון האחד, יופעלו מנגוני האיזון האקטוארי הקבועים בסעיף האמור.
- 3.8.4** הערכת ההתחייבויות הפנסיוניות של קרנות פנסיה מבוססת על תחזית של תזרימי כספים עתידיים הצפויים על פי מערכת הנחות אקטואריות. תזרימים אלו בפועל עלולים להיות שונים מהצפוי, עקב שוני אפשרי בין המציאות בפועל בעתיד לבין התחזיות.
- 3.8.5** מערכת ההנחות שעליהן מבוסס המאזן האקטוארי כפופה לשינויים שעשויים לחול בה בעתיד. בהצטבר מידע מעודכן ביחס לגורמים שיש להם השפעה על המשך תקפותן של ההנחות, כגון שינויים בהתפתחות תוחלת החיים, שינויים רגולטוריים, שינויים כלכליים, ועוד. השינויים האפשריים המפורטים לעיל, ישפיעו בהתרחשם, על גובה העודף או הגרעון האקטוארי של הקרנות.
- 3.8.6** ביום 29 באוגוסט 2013 הורה הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון על עדכון לוח תזרימי המזומנים לסיוע הממשלתי הישיר לקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר. ביום 30 בדצמבר 2014 הורה הממונה על עדכון נוסף של לוח תזרימי המזומנים לסיוע הממשלתי הישיר לקרנות הפנסיה. זאת בשל נסיבות הנוגעות לתקציב המדינה לשנים 2014-2015. עדכון לוח תזרימי המזומנים כאמור הביא להארכה של 10 שנים בתקופה הכוללת להעברת הסיוע הממשלתי הישיר לקרנות (כך שמועד סיום העברת הסיוע האמור נקבע לשנת 2048 במקום שנת 2038 לפי לוח תזרימי המזומנים הקודם). הפריסה המעודכנת הגדילה את שווי הסיוע הישיר ובנוסף הביאה להארכת משך החיים הממוצע של נכסי הקרנות ולצמצום הפער הכולל שבין משך החיים הממוצע של ההתחייבויות בקרנות ביחס לנכסי הקרנות.

3.8.7. במהלך השנים 2013 - 2014 נערך בקרנות הפנסיה שבהסדר מחקר מקיף בנוגע להנחות הדמוגרפיות והכלכליות בבסיס חישוב המאזן. הקרנות ביקשו אישור להשתמש בהנחות בהתאם למחקרים שנעשו, ובהנחות של שיעורי תמותה ללא שינוי מההערכה הקודמת. ביום 28.1.2015 התקבל אישור מהאוצר, בו נכתב כי ככל שהקרנות ביצעו את כל הבדיקות הנדרשות לביסוס ההנחות, וככל שהאקטואר סבור כי ההנחות האמורות מתאימות יותר לצורך חישוב ההתחייבויות במאזנים האקטוארים, אין מניעה להשתמש במערכת ההנחות המוצעת. החל מהמאזנים של 2014 נערך שינוי בהנחות בהתאם לאישור האוצר. ביום 1.10.2017 פורסם חוזר פנסיה 2017-3-6 בנושא "דרך חישוב מאזן אקטוארי ומקדמי תקנון של קרן פנסיה וקופת גמל מרכזית לקצבה" באשר להנחות פיננסיות ודמוגרפיות. ביום 21.12.2017 ביקשו הקרנות אישור לשינוי הנחות תמותה והנחת מספר וגיל ילדים, המבוססים על חוזר פנסיה 2017-3-6. ביום 21.2.2018 התקבל אישור מהממונה, בו נכתב כי ככל שהקרנות ביצעו את כל הבדיקות הנדרשות לביסוס ההנחות, וככל שהאקטואר סבור כי ההנחות האמורות מתאימים יותר לצורך חישוב ההתחייבויות במאזנים האקטוארים, אין מניעה להשתמש במערכת ההנחות המוצעת.

3.9. התפתחויות יוצאות דופן בהתחייבויות למבוטחים

התפתחויות יוצאות דופן בהתחייבויות למבוטחים נוצרו עקב השינויים שפורטו בפרק 3 לעיל ובפרק 4 להלן ובעיקר עקב שינוי ריבית ההיוון, שינוי ההנחות האקטואריות והשינויים החקיקתיים בעניין גיל הפרישה לנשים.

פרק 4: תוצאות הפעילות

4.1. השקעות

פעילות ההשקעות של קרנות הפנסיה מתבצעת בכפוף למדיניות ההשקעות הכוללת שנקבעו ע"י ועדות ההשקעה כדלהלן:

יעדים מרכזיים של מדיניות ההשקעות הכוללת

תכלית מדיניות ההשקעות של הקרנות היא עמידה בהתחייבויותיה לעמיתים. במסגרת זו, על הקרנות לפעול, ככל הניתן, להתאמת אופי הנכסים לאופי ההתחייבויות, תוך שמירה על רמת סיכון כוללת של תיק ההשקעות וזאת בהתאם למדיניות ההשקעות שנקבעה ולהחלטות ועדת ההשקעות.

דגשים נוספים

ההשקעות תתבצענה תוך בחינה שוטפת של תיק ההשקעות והנכסים המרכיבים אותו ביחס לתשואת המטרה הכוללת של הקרנות וביחס לתשואת המטרה של כל קבוצת נכסים בתיק. שיקולי ההשקעה יכללו התייחסות להיבטים כגון חלופות השקעה ברמת סיכון נתונה, חשיפה לסיכונים ברמת מיקרו ומאקרו ולהיבטים נוספים כגון מיסוי ושינויים רגולטוריים. כמתחייב מחוק הפיקוח גמל ומתקנות מס הכנסה פועלות בקרנות ועדות השקעה המורכבות, מלבד המנהל המיוחד, מנציגים חיצוניים, כהגדרתם בחוק הפיקוח גמל, בתחום ההשקעות.

ועדות ההשקעה של הקרנות קובעות מדיניות השקעות פרטנית לקרנות, בכפוף ליעדים ולדגשים הנ"ל. מדיניות ההשקעות הפרטנית שקבעה ועדת ההשקעות של הקרנות כוללת התייחסות מפורטת להקצאת הנכסים ויכולתה להשיג את תשואת המטרה. הקצאת הנכסים הפרטנית קובעת בין היתר, שיעורי חשיפה לאפיקי ההשקעה השונים וכוללת התייחסות לחשיפה למאפייני סיכון תשואה, למשך החיים הממוצע (מח"מ) של הנכסים, הגדרת תשואות מטרה לאפיקי ההשקעות ועוד.

תקנות השקעה – קרנות פנסיה ותיקות

ביום 7 ביולי 2012 נכנסו לתוקף תקנות המסדירות את כללי ההשקעה בגופים המוסדיים. במסגרת אותו תיקון נכללות הוראות לעניין השקעות נכסי הקרנות הוותיקות באפיקי ההשקעה השונים. כמו כן, ביום 30 באוגוסט 2012 פורסם ברשומות תיקון לתקנות ההשקעה לעניין אופן חישוב אגרות חוב מיועדות.

4.2. ניתוח והסברים לתוצאות העסקיות והשוואתם לתקופות מקבילות בעבר

4.2.1 ניתוח והסברים לפעילות ההשקעות בשנת 2019

להלן סקירת פעילות ההשקעות באפיקי ההשקעה המרכזיים של הקרנות.

4.2.1.1 אגרות חוב מיועדות
 על פי תקנות ההשקעה, הקרנות מחויבות לרכוש אג"ח מיועדות מסוג "ערד" כך ששיעור האג"ח המיועדות הכולל יהיה 30% מנכסיהן.
 בשנת 2019 רכשו הקרנות כ- 5,976 מיליוני ש"ח אג"ח מיועדות מסוג ערד.

4.2.1.2 ניירות ערך שאינם סחירים
 במהלך השנים האחרונות, קרנות הפנסיה הוותיקות, מבצעות השקעות לא סחירות באפיקים ההשקעה השונים, בין יתר בקרנות השקעה פרטיות ונכסי נדל"ן כל זאת, תוך התחשבות בהקצאת הנכסים ובתשואת המטרה שהגדירה ועדת ההשקעות של הקרנות. שיעור האחזקה באפיק זה עומדת על 9% (בשנת 2017 -10%).

4.2.1.3 ניירות ערך סחירים
 בשנת 2019 עומד שיעור האחזקה של ניירות ערך סחירים על 39% (בשנת 2018 – זהה)

4.2.1.4 פקדונות והלוואות
 בשנת 2019 האחזקה בפקדונות והלוואות בשיעור של 7% (בשנת 2018 -8%).

4.2.1.5 נדל"ן
 קרנות הפנסיה הוותיקות, פועלות להשבחת תיק הנדל"ן שלהן ע"י איתור נכסי נדל"ן בעלי פרופיל סיכון תשואה מתאימים לתיק ההשקעות שלהן.
 ב

להלן פרוט נכסי מקרקעין שנמכרו בשנת 2019:

מיקום הנדל"ן	הקרן המוכרת	סכום מכירה באלפי ש"ח
בן זכאי, תל אביב	מקפת	33,100

4.2.2. תשואות קרנות הפנסיה (נומינלי ברוטו)

להלן שיעורי התשואה הנומינלית ברוטו שהשיגו הקרנות בתקופת הדו"ח:

כולל התשואה על הסיוע הישיר העתידי המהוון:

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		שם הקרן
2018	2019	
(1.12%)	17.42%	מבטחים
(0.66%)	16.92%	מקפת
(2.09%)	17.27%	קג"מ
(0.68%)	7.32%	בנין
(1.69%)	10.25%	חקלאים
(2.37%)	13.95%	אגד
(1.97%)	17.03%	הדסה
(1.95%)	10.67%	נתיב

4.2.3. דוח ניהול סיכונים

פעילות הקרנות שבהסדר חשופה לסיכונים פיננסיים (בצד הנכסים או ההתחייבויות) כגון סיכונים שוק, אשראי, נזילות, סיכון כושר פירעון וכן לסיכונים תפעוליים ואחרים היכולים לנבוע, בין היתר, מאי נאותות או כשל בתהליכים הפנימיים, אנשים, מערכות או אירועים חיצוניים. התממשות הסיכונים עשויה לחשוף את הארגון למצב שלא יוכל לעמוד בהתחייבויותיו לעמיתים, להפסדים, פגיעה בהשגת היעדים (עסקיים או אחרים), פגיעה במוניטין ועוד.

הקרנות מקיימות תהליך ניהול סיכונים ארגוני, ERM - Enterprise Risk Management, שמשמעותו קיום תהליך מובנה ואחיד חוצה ארגון בעזרתו הארגון מודד, מנהל, מפיק תועלת ומפקח על הסיכונים אליהם הוא חשוף.

תהליך ניהול הסיכונים כולל: זיהוי סיכונים וחשיפות בפעילות והתהליכים, הערכת משמעותם והסתברות להתרחשותם, מעקב ובקרה אחר הסיכונים, טיפול בסיכונים (דרכי מניעה, פעולות לצמצום ההשלכות או ההסתברות להתממשות, העברת הסיכון לגורם שלישי כגון ביטוח, קבלה - החלטה על נשיאה בתוצאה בהתממש הסיכון), קביעת רמת הסיכון שהארגון יהיה מוכן לקחת בפעילויות בתחומים השונים, הטמעת כלים ושיטות למדידה, ניהול, ודרכי ההתמודדות עם סיכונים, הגדרת מבנה ארגוני תומך לניהול הסיכונים, קביעת אמצעים להתמודדות עם הסיכונים בכדי להפחית את ההסתברות לכשל, תחקור והפקת לקחים בהתממשות סיכון.

תהליך ניהול הסיכונים בקרנות שבהסדר נועד להבטיח:

1. ביצוע הפעילות העסקית תוך לקיחת סיכון מחושבת, הבנת הסיכון הגלום בפעילות וקבלת החלטה מושכלת לגבי אופן הטיפול בו.
2. מניעה ומזעור סיכונים.
3. הפקת לקחים בגין אירועי כשל ויישום מסקנות.

המנהל המיוחד, ועדת ההשקעות, וועדת הביקורת והמבקרת הפנימית מקבלים דיווחים ועדכונים שוטפים ממנהלת הסיכונים בהתייחס לסיכונים השונים.

לצורך ניתוח ומעקב אחר חלק מהסיכונים הוטמעו בקרנות שבהסדר מספר מערכות ממוחשבות, ביניהן מערכת לניתוח סיכונים ALM ומערכת לניתוח סיכונים שוק.

להלן פירוט הסיכונים העיקריים:**4.2.3.1. סיכונים שוק**

סיכון לגידול בגירעון בעקבות תזוזה בגורמי שוק כגון: ריבית, אינפלציה, שער חליפין, מחירי מניות. ניהול תיק ההשקעות מתבצע תוך חתירה להשגת תשואה אופטימאלית במסגרת תיאבון הסיכון של הקרנות, בהתאם למגבלות חשיפה, ומדיניות שנקבעה ע"י המנהל המיוחד וועדות ההשקעה. בקביעת מדיניות ההשקעה ורמת הסיכון, מתייחסים לגורמי סיכון שונים, תחזיות, מגמות ולהתפתחויות אפשריות בשווקים הפיננסיים והריאליים.

הקצאת ההשקעות לאפיקים השונים לשנה הקרובה מבוצעת בין היתר בהתחשב בניתוח ALM לאלוקציית ההשקעות לטווח ארוך שנקבעה ובהתייחס להתפתחויות צפויות בסביבה הכלכלית ובהתאם לכך מאשרת ועדת ההשקעות תיקי סמן.

4.2.3.1.1 סיכון ריבית

סיכון להפסד בנכסים או לגידול בגרעון הנובע משינויים בעקום הריבית. לקרנות חשיפה גבוהה לירידה בריבית. ירידה בשיעור הריבית עשויה להגדיל את הגירעון מאחר ומח"מ ההתחייבויות גבוה ממח"מ הנכסים. ירידה של 1% בריבית עלולה להגדיל את הגירעון של הקרן בכ- 5% (ללא השפעת כרית הביטחון).

4.2.3.1.2 סיכון אשראי

הסיכון להפסד כספי כתוצאה מאי עמידה בהתחייבויות של לווים הנובע מחשיפה לירידה באיכות האשראי או חדלות פירעון של הלווים כתוצאה מפגיעה באיתנותם הפיננסית. ההשקעות מתבצעות באגרות חוב, שטרי הון ופיקדונות של חברות ברובן בדירוג אשראי של קבוצת ה-A ומעלה. השקעה במנפיקים מתבצעת בהתאם לקריטריונים ולמדיניות האשראי. מבוצע מעקב שוטף אחר החובות בכלל ואחר חובות בעייתיים בפרט. הקרנות חשופות לענפי משק שונים שהעיקרי שבהם הינו ענף הפיננסים.

4.2.3.1.3 סיכון מחירי מניות

סיכון להפסד בנכסים או לגידול בגרעון הנובע משינוי בשווי ההון של מחירי מניות. שיעור ההשקעה במניות בחו"ל ובארץ הינו 85%-15% בהתאמה. ירידה של כ-25% במדדי המניות השונים עלולה להגדיל את הגירעון של הקרן בשיעור של כ-4.5% (ללא השפעת כרית הביטחון).

4.2.3.1.4 סיכון אינפלציה

סיכון להפסד בנכסים או לגידול בגרעון הנובע משינוי במדד המחירים לצרכן. שיעור הנכסים הצמודים למדד (ללא כרית ביטחון) נאמד בכ-70% מהתחייבויות הקרנות. בעוד ההתחייבויות צמודות במלואן למדד. עליה בשיעור האינפלציה בכ-5% עלולה להגדיל את גירעון הקרנות בשיעור של כ-1.7% (ללא השפעת כרית הביטחון).

4.2.3.1.5 פיזור גיאוגרפי

כ-87% מנכסי הקרנות מושקעים בישראל (כולל אג"ח מיועדות וסיוע). כ-2.5% באסיה, כ-8% בצפון אמריקה, כ-2.5% באירופה, והיתרה במדינות אחרות.

4.2.3.1.6 סיכון מט"ח

סיכון להפסד בנכסים או לגידול בגרעון כתוצאה משינויים בשערי החליפין. ההשקעות במט"ח הינן בעיקר בדולר וביורו. גידור החשיפה למט"ח מתבצע בהתאם למדיניות ועדות ההשקעה הכוללת גידור חשיפה מטבעית בגין אג"ח זר, ואילו חשיפה מנייתית במט"ח אינה מגודרת. פיחות של השקל בכ-15% מול כלל המטבעות עלולה להגדיל את גירעון הקרן בכ-2.5% (ללא השפעת כרית הביטחון).

4.2.3.2 כושר פירעון (SOLVENCY RISK)

סיכון לאי עמידה בתשלום ההתחייבויות האקטואריות בטווח הארוך ו/או להפחתת זכויות העמיתים. הקצאת הנכסים בין אפיקי השקעה שונים מתבצעת בהתאם לאסטרטגיה ארוכת טווח שאושרה על ידי המנהל המיוחד וועדות ההשקעה ובהתאם לתאבון הסיכון של הקרנות.

אסטרטגיית הקצאת הנכסים לטווח הארוך נועדה לקבוע את השקעת הנכסים האופטימלית לאורך זמן לצורך עמידה בהתחייבויות בהתאם לרמת הסיכון שנקבעה. לשם כך, מסתייעים בין היתר גם במערכת ממוחשבת ייעודית לניהול נכסים והתחייבויות בקרנות פנסיה (מערכת ALM).

ניתוח שבוצע מצביע על כך שתחת מנגנון האיזון הקיים ותקנות ההשקעה הנוכחיות, קיים סיכון מסוים שהקרנות לא תצלחנה להגיע לאיזון של 100% וההפסד הממוצע הצפוי עלול להיות גבוה מ-5% בשנה מסוימת.

4.2.3.3. סיכון אקטואריה

הסיכון האקטוארי הינו ברובו סיכון אקסוגני שאינו בשליטת הקרן, וכולל סיכונים דמוגרפיים (שינויים בתוחלת חיים, שיעורי הקפאה, עזיבה, יציאה לנכות), וסיכונים כלכליים (ריבית, אינפלציה, שכר המבוטח, שכר ממוצע במשק).

הסיכון טמון בפער שבין הערכים שיהיו בפועל לבין הערכים החזויים ששימשו בסיס להנחות האקטואריות. המשמעות של פערים אלה ככל שיהיו, תבוא לידי ביטוי בגירעון או עודף בדוחות האקטואריים.

4.2.3.4. סיכון משפטי

הסיכון המשפטי נובע מהכרעות שניתנו או שעשויות להינתן במסגרת הליכים משפטיים קיימים, לרבות הליכים עתידיים שעשויים להתרחש. ההפרשות הנדרשות במידת הצורך באות לידי ביטוי בדוחות הכספיים. הקרנות שבהסדר מבצעות מעקב שוטף אחר התביעות הקיימות ופועלות ככל הנדרש על מנת להקטין את היקף החשיפה הנובעת מהליכים אלה.

4.2.3.5. סיכון רגולציה

שינויים בחוקים ותקנות, בהוראות הממונה על המפקח על שוק ההון ביטוח וחסכון, או בתקנון האחיד, או בהוראות דין אחרות, יכולים להשפיע על ההתחייבויות או על הנכסים של הקרן.

בנוסף, אי ציות האורגנים הרלוונטיים בארגון לחוקים ולהוראות רגולטוריות חיצוניות קיימות, או להוראות פנימיות שנקבעו, אפשר שיביאו להתממשות סיכון זה.

4.2.3.6. סיכון תפעולי

סיכון תפעולי הינו חשיפה להפסד כתוצאה מאי נאותות או כשל של תהליכים פנימיים, אנשים ומערכות או כתוצאה מאירועים חיצוניים. החשיפה נובעת מתהליכים הכוללים את תהליכי התפעול השונים, התשלומים, הגבייה, מערכות מידע ותקשורת ועוד.

כחלק מתהליך ניהול הסיכונים מעודכנת מפת הסיכונים התפעוליים הארגונית בהסתמך על ניתוח חומרים, דיווחים שוטפים, שיחות עם גורמים רלוונטיים בארגון, דוחות ביקורת וכו', ומבוצע תהליך הפחתת סיכונים, מעקב ובקרה אחר הסיכונים.

בתהליך צמצום החשיפות מטופלים: סיכונים ממפת הסיכונים בהתאם לתעדוף הארגון, מבוצעים תהליכי הפקת לקחים מאירועי כשל ויישום מסקנות כמו כן סיכונים מטופלים כחלק מתהליך שוטף בחטיבות השונות. בנוסף, מופעל מערך ביקורת פנימית נרחב המבצע ביקורת תקופתית בהתאם לתכנית עבודה שנתית ורב שנתית. התוכנית נקבעת אחת לשנה בהתייחס לסקר סיכונים שבוצע וכן בהתאם לדרישות החוק וההוראות השונות. היבטים נוספים של סיכונים תפעוליים מטופלים במסגרת יישום הנחיות SOX 404.

4.2.3.7. סיכון נזילות

סיכון נזילות בקרנות הפנסיה עלול להתממש במידה ותזרים המזומנים הצפוי להתקבל ממימוש הנכסים שבהחזקת הקרן, אינו מספיק לכסות את זרם התשלומים של ההתחייבויות.

א. סיכון זה מתייחס לאפשרות שזרמי המזומנים העתידיים של הקרנות לא יספיקו לממן את תשלום ההתחייבויות לעמיתים, והקרנות ייצאו בתזרים מזומנים גרעוני ולא ייצאו אפיקי מימון חלופיים.

ב. סיכון תזרים המזומנים (פער נזילות) הפער בין תזרים פרעון הנכסים לזה של ההתחייבויות. בגלל מבנה הנכסים וההתחייבויות השונה (נכסים קצרים, התחייבויות ארוכות, התפלגות התזרימים) לקרנות, לא יהיו מספיק מזומנים במועד התשלום כדי לשלם לעמיתים את כספי הקצבה. במצב זה, הקרנות עשויות לא להצליח לממש נכסים פיננסיים או נכסים אחרים במהירות במועד התשלום במחיר "השווי ההוגן", כדי לשלם את ההתחייבויות השוטפות לעמיתים או תשלומים לא מתוכננים. תמהיל הנכסים בקרנות מאפשר לתת מענה לצרכי הנזילות השוטפים והמשתנים.

4.3. הוצאות הקרנות

בשנת 2008 הושלם האיחוד התפעולי של קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר. בהתאם לכך, קרנות הפנסיה פועלות על פי מבנה ארגוני במסגרת תפעולית אחת. יובהר כי במסגרת האיחוד התפעולי נשמרת זהותה המשפטית הנפרדת של כל קרן, ובכלל זה קיימת הפרדה ברורה בין הנכסים וההתחייבויות של כל קרן.

4.4. השפעה של תופעות או אירועים מיוחדים על תוצאות הפעילות

במהלך תקופת הדוח היו תופעות או אירועים מיוחדים שהשפיעו על תוצאות הפעילות, ביניהם ניתן למנות את הבאים:

- א. שינוי בהנחות האקטואריות.
- ב. השינויים בווקטור הריבית.
- ג. התשואות בשוק ההון.

4.5. שינוי מהותי ברווחי השקעות לתקופת הדוח ביחס לתקופה הקודמת

עלויות בשווקים הפיננסים בארץ ובעולם הביאו לגידול בשווי ני"ע הסחירים בתיק ההשקעות. ירידת עקומי התשואה הצמוד והשיקלי הביאה לגידול בשווי הנכסים הלא סחירים לרבות בשווי איגרות החוב המיועדות.

4.6. השפעת שינויים בהוראת הממונה על שוק ההון ביטוח וחסכון ועל תוצאות הפעולות.

בהתאם לסמכויותיו על פי חוק הפיקוח, התקין המפקח תקנון אחיד שנכנס לתוקף ב-1.10.2003. עיקרי השינויים בתקנון האחד והשפעתם – ראה בפרק "תיאור הסביבה העסקית" בסעיף 2 לעיל.

4.7. השפעת השינויים בהוראות המס על התוצאות הפעילות

אין.

4.8. השפעת עונתיות על תוצאות הפעילות של קרן הפנסיה

אין.

4.9. שינויים בשיעור גביית דמי הגמולים

בשנת הדוח נקבע כי ההפרשות לפנסיות חובה יגדלו (בשתי פעימות) ויעמדו כל הפחות, על שיעור הפקדות כולל של 18.5% משכר העובד. שינוי זה לא השפיע על דמי הגמולים המופרשים לקרנות הואיל ושיעור ההפרשות לקרנות לפני השינוי היה גבוה יותר.

4.10. שינויים מהותיים בשיטת חישוב המאזן האקטוארי בהשוואה לשנה הקודמת

אין שינויים מהותיים בשיטת החישוב של המאזן האקטוארי בהשוואה לשנה קודמת.

פרק 5: תחזית זרמי כספים

על פי תחזית זרמי המזומנים של הקרנות שנערכה ע"י האקטואר לפי הנחות המאזן האקטוארי, דמי הגמולים יתאפסו, באופן תיאורטי, בתוך כ- 26 שנים, וזאת כתוצאה מצפי לירידה במספר המבוטחים והנחות לגבי עליה בשכר. הוצאות הקרנות צפויות לרדת ביחס עם ירידת דמי הגמולים ותשלומי הגמלאות. תזרים המזומנים הצפוי לשנת 2020 מניח קבלת דמי גמולים בסך של כ- 2,424 מיליוני ש"ח ותשלומי הקרנות בניכוי דמי ניהול בסך של כ-15,485 מיליוני ש"ח.

5.1. מימוש זכויות מבוטחים

הקרנות הינן קרנות סגורות, ולפיכך קיים תהליך של ירידה בדמי הגמולים ובמספר העמיתים הפעילים ומגמה של תזרים שלילי הנובע מעודף הולך וגדל של תשלומים על תקבולים. זרם התשלומים גדל כתוצאה מעליה במספר מקבלי הקצבאות ומפוטנציאל פדיון כספים חד פעמי. התהליך כאמור יימשך עד להתאפסות ההון של הקרנות. הנתונים על תזרים המזומנים העתידי מפורטים בדוח האקטוארי.

5.2. נכסים שלגביהם קיים קושי במימוש

נכסי הקרנות כוללים, בין היתר, אגרות חוב ממשלתיות מיועדות אשר מייצרות תזרים חיובי לשנים הבאות. חלק משמעותי נוסף מנכסי הקרנות מושקע בנכסים סחירים הכוללים אגרות חוב ממשלתיות, אג"ח קונצרנים ומניות אשר במקרה הצורך ניתן לממשן. להערכתנו הקרנות לא צפויות בשנים הקרובות לקושי מהותי במימוש נכסים.

5.3. חובות

חובות של מעסיקים ועצמאיים, מבטחי משנה, מבוטחים, יתרות סוכנים וחייבים עסקיים אחרים שהפיגור בגבייתם עלול להשפיע על תזרים המזומנים של קרנות הפנסיה: היקף החבות הנצברת של מעסיקים, עצמאיים וחייבים אחרים מהווה כ- 1% ביחס להיקף הגבייה השנתית. הקרנות נוקטות בכל ההליכים הקבועים לפי הוראות הדין על מנת לגבות את החובות. על פי ניסיון העבר, רוב החובות ייגבו.

5.4. גביית חובות ע"י העברת נכסים ולא במזומן

גביית חובות על ידי קרנות הפנסיה מתבצעת בצרוף ריבית חש"ל כמתחייב מתקנות מס הכנסה. הקרנות אינן גובות חובות ע"י העברת נכסים.

פרק 6: השפעת גורמים חיצוניים

6.1. התחייבויות תלויות ותביעות:

6.1.1. לתאריך המאזן ולתאריך פרסום הדוחות הכספיים קיימות מספר תביעות נגד הקרנות ובכללן תביעות עמיתים וגמלאים בגין זכויותיהם בקרנות הפנסיה ותביעות אחרות.

להערכת ההנהלה, על סמך הצהרת יועציה המשפטיים, אין לראות בתביעות שאינן מפורטות בביאור התחייבויות תלויות ותביעות, תביעות שיכולות להשפיע מהותית על מצב הקרנות ועל כן לא נרשמה בגינן הפרשה בדוחות הכספיים.

6.1.2. גביית חובות מעסיקים; חוק הגנת השכר, התשי"ח-1958 מטיל אחריות על קרנות הפנסיה להבטיח זכויות פנסיה לעובדים אם המעביד פיגר בתשלומיו, אלא אם כן נקטו הקרנות בכל ההליכים הקבועים בחוק. הקרנות פועלת לגביית החובות מול המעסיקים.

קיימות תביעות אשר הקרנות הינן צד להן הנובעות מאי העברת דמי גמולים על ידי מעסיקים. לדעת ההנהלה, בהסתמך על חוות דעתם של יועציה המשפטיים, תביעות אלה אינן ניתנות להערכה או כימות.

לתאריך הדוחות הכספיים יתרת החובות הידועים לקרנות מופיעה בביאור חייבים ויתרות חובה. לפסקי הדין בחלק מהתביעות, במידה ויוכרעו נגד הקרנות, יכולה להיות השפעה מהותית על הדוח הכספי.

הקרנות, על פי חוות דעת יועציה המשפטיים, אינן יכולות להעריך את הסתברות התרחשותן של תביעות אלו.

פרטים ראה ביאור התחייבויות תלויות ותביעות במאזני הקרנות.

פרק 7: בקורות ונהלים

בהתאם להוראות הדיווח של הממונה, יחתמו המנהל המיוחד ומנהל חטיבת הכספים, כל אחד בנפרד, על הצהרה על אחריותם לקביעתם ולקיומם של בקורות ונהלים לגבי הגילוי והבקרה הפנימית של הקרנות על הדיווח הכספי, לרבות הערכת האפקטיביות של בקורות אלו, בהתאם להוראות סעיפים 302 ו-402 לחוק הידוע בשם "חוק Sarbanes-Oxley" שנחקק בארצות-הברית. הוראות סעיף 302 בדבר האחריות לקביעתם ולקיומם של בקורות ונהלים לגבי הגילוי מקוימת רבעונית החל מהדוחות הכספיים של שנת 2008.

הוראת סעיף 404 בדבר האחריות לבקרה הפנימית של הקרנות על הדיווח הכספי מקוימת עבור סוף השנה החל מהדוחות הכספיים של שנת 2011. במסגרת היישום של הוראת סעיף 404 ביצעה הנהלת הקרנות שבהסדר, החל משנת 2009 ובסיוע חברת ייעוץ, מיפוי ותיעוד של כל תהליכי הבקרה המהותיים בהתבסס על המתודולוגיות המקובלות, תוך שימוש במודל הבקרה של COSO (Committee Of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission). כמו-כן, הקרנות ביצעו, על-פי הדרישות, בחינת אפקטיביות של נהלי הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי באמצעות בדיקה בפועל של הבקורות העיקריות.

בשנת 2017 ביצעו הקרנות על-פי המתודולוגיות המקובלות עדכון למיפוי ולתיעוד של כל תהליכי הבקרה המהותיים, לרבות לתהליכים מהותיים חדשים. כמו כן, הקרנות ביצעו, בסיוע חברת הייעוץ, בחינת אפקטיביות של נהלי הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי באמצעות בדיקה מחודשת של הבקורות העיקריות, וזאת תוך התאמת מדגמי הבדיקות לתוצרי מיפוי היסכונים.

הערכת הבקורות והנהלים לגבי הגילוי:

הנהלת הקרנות, בשיתוף המנהל המיוחד ומנהל חטיבת הכספים של הקרנות, העריכו לתום התקופה המכוסה בדוח זה את האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של קרנות הפנסיה. על בסיס הערכה זו, המנהל המיוחד ומנהל חטיבת הכספים הסיקו כי לתום תקופה זו הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של קרנות הפנסיה הינם אפקטיביים על מנת לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על המידע שקרנות הפנסיה נדרשות לגלות בדוח השנתי בהתאם להוראות הדין והוראות הדיווח שקבע הממונה על שוק ההון ביטוח וחסכון ובמועד שנקבע בהוראות אלו.

בקרה פנימית על דיווח כספי:

לא ארע כל שינוי בבקרה הפנימית של קרן הפנסיה על דיווח כספי אשר השפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של קרן הפנסיה על דיווח כספי.

המנהל המיוחד: יואב בן אור

תאריך אישור הדוח: 30 במרס, 2020

פרק 8: דוח המנהל המיוחד וההנהלה בדבר הבקרה הפנימית על דיווח כספי

ההנהלה של קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר, אחראית לקביעתה וקיומה של בקרה פנימית נאותה על דיווח כספי.

מערכת הבקרה הפנימית של קרנות הפנסיה תוכננה כדי לספק מידה סבירה של ביטחון למנהל המיוחד ולהנהלה של קרנות הפנסיה לגבי הכנה והצגה נאותה של דוחות כספיים המפורסמים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים בישראל והוראות הממונה על שוק ההון.

ללא תלות בטיב רמת התכנון שלהן, לכל מערכות הבקרה הפנימית יש מגבלות מובנות. לפיכך גם אם נקבע כי מערכות אלו הינן אפקטיביות הן יכולות לספק מידה סבירה של בטחון בלבד בהתייחס לעריכה ולהצגה של דוח כספי.

ההנהלה מקיימת מערכת בקורות מקיפה המיועדת להבטיח כי עסקאות מבוצעות בהתאם להרשאות ההנהלה, הנכסים מוגנים, והרישומים החשבונאיים מהימנים. בנוסף, ההנהלה נוקטת צעדים כדי להבטיח שערוצי המידע והתקשורת אפקטיביים ומנטרים (monitor) ביצוע, לרבות ביצוע נהלי בקרה פנימית.

הנהלת קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר העריכה את אפקטיביות הבקרה הפנימית של קרנות הפנסיה על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 2019, בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במודל הבקרה הפנימית של "ה-COSO) Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission". בהתבסס על הערכה זו, ההנהלה מאמינה כי ליום 31 בדצמבר 2019, הבקרה הפנימית של קרנות הפנסיה על דיווח כספי הינה אפקטיבית.

	המנהל המיוחד	יואב בן אור
	מנהל הכספים	אלי לוי

תאריך אישור הדוח: 30 במרס, 2020

עמיתים קרנות הפנסיה הוותיקות

עמיתים – קרנות הפנסיה הוותיקות

אלפי שקלים								נכסים
נספה 1 – נכסים ליום 31 בדצמבר 2019								
מבטחים	מקפת	קגמ	בנין	חקלאים	אגד	הדסה	נתיב	
רכוש שוטף								
3,647,909	1,265,353	2,030,475	323,751	172,710	418,248	275,398	1,164,338	מזומנים ושויי מזומנים
374,195	85,038	137,240	2,094	3,237	6,397	7,558	37,714	חייבים ויתרות חובה
4,022,104	1,350,391	2,167,715	325,845	175,947	424,645	282,956	1,202,052	
אגרות חוב מיועדות שהונפקו לקרן:								
38,749,457	12,014,273	8,373,793	513,425	239,887	417,094	556,694	598,781	עלות מתואמת
19,805,291	6,228,723	4,177,997	224,627	113,527	221,781	281,255	290,564	בסוד ממשלתי
58,554,748	18,242,996	12,551,790	738,052	353,414	638,875	837,949	889,345	
השקעות								
14,814,102	4,716,572	2,342,881	25,413	0	9,008	85,824	0	ניירות ערך שאינם סחירים
61,099,217	18,362,587	12,221,187	822,694	370,200	576,574	872,228	193,222	ניירות ערך סחירים
11,446,511	3,690,291	2,253,223	2,947	3,018	18,407	175,167	14,584	פקדונות והלוואות
114,440	27,547	0	36,431	0	0	0	40,000	מקרקעין
146,029,018	45,039,993	29,369,081	1,625,537	726,632	1,242,864	1,971,168	1,137,151	
סה"כ השקעות								
1,634	0	0	0	0	0	0	0	רכוש קבוע
56,670	13,125	7,307	6,403	6,557	1,906	522	4,629	רכוש אחר
0	0	0	0	0	217,399	0	0	חלקה של קרן פנסיה אחרת בהתחייבות הפנסיונית
2,954,000	979,000	1,728,000	0	32,000	0	117,000	123,000	סיוע ממשלתי עתידי בגין אי העלאת גיל הפרישה לנשים
153,063,426	47,382,509	33,272,103	1,957,785	941,136	1,886,814	2,371,646	2,466,832	סך כל נכסי קרנות הפנסיה
0	0	0	0	0	431,571	0	0	חשבון קרן הפרמיה בנאמנות
153,063,426	47,382,509	33,272,103	1,957,785	941,136	2,318,385	2,371,646	2,466,832	סך כל הנכסים
בניכוי – התחייבויות אחרות								
1,837,662	492,058	493,228	28,046	13,302	55,272	28,822	78,219	התחייבויות אחרות
0	0	0	0	0	232,062	0	0	בסוד ממשלתי בשנים קודמות של אג"ח מירון שנרכשו בקרן הפרמיה
0	0	0	0	0	199,509	0	0	התחייבות בגין הפרמיה הממוצעת
1,837,662	492,058	493,228	28,046	13,302	486,843	28,822	78,219	
151,225,764	46,890,451	32,778,875	1,929,739	927,834	1,831,542	2,342,824	2,388,613	סך כל הנכסים, נטו

עמיתים קרנת הפנסיה הוותיקות

עמיתים – קרנות הפנסיה הוותיקות

אלפי שקלים								נספה 2 – התחייבויות פנסיוניות ליום 31 בדצמבר 2019		התחייבויות פנסיוניות	
נתב	הרסה	אגד	חקלאים	בנין	קגמ	מקפת	מבטחים				
21,221,000	5,021,000	7,744,000	3,445,000	4,450,000	84,133,000	70,854,000	228,133,000	התחייבויות צבורות			
730,000	102,000	89,000	149,000	116,000	2,186,000	2,396,000	10,543,000	התחייבויות פנסיוניות בשל זכויות הצפייה להיצבר בקרן בניכוי דמי גמולים עתידיים			
21,951,000	5,123,000	7,833,000	3,594,000	4,566,000	86,319,000	73,250,000	238,676,000	סך כל ההתחייבויות הפנסיוניות			
(1,551,000)	(365,000)	(541,000)	(253,000)	(317,000)	(6,125,000)	(5,232,000)	(16,922,000)	סיוע ממשלתי בגין כרית בטחון			
(1,324,000)	(133,000)	(204,000)	(197,000)	(243,000)	(2,398,000)	(3,234,000)	(7,812,000)	סבסוד ממשלתי באמצעות אג"ח מיועדות שהקרן צפויה להשקיע בהן בעתיד			
(16,687,387)	(2,282,176)	(5,256,458)	(2,216,166)	(2,076,261)	(45,017,125)	(17,893,549)	(62,716,236)	אומדן סיוע ממשלתי ישיר עתידי			
2,388,613	2,342,824	1,831,542	927,834	1,929,739	32,778,875	46,890,451	151,225,764	סך כל ההתחייבויות הפנסיוניות בניכוי סבסוד ממשלתי באמצעות אג"ח מיועדות שהקרן צפויה להשקיע בהן בעתיד ואומדן סיוע ממשלתי			
								גרעון אקטוארי לפני אומדן סיוע ממשלתי עתידי			
(16,769,000)	(2,607,000)	(5,269,000)	(2,505,000)	(2,759,000)	(46,842,000)	(23,815,000)	(80,709,000)	יתרת גרעון בסוף שנת המאזן הקודמת			
845,000	355,000	390,000	215,000	558,000	3,647,000	4,577,000	15,090,000	התפתחויות דמוגרפיות וכלכליות			
(3,765,000)	(881,000)	(1,249,000)	(504,000)	(576,000)	(15,407,000)	(13,408,000)	(42,195,000)	השפעת השינוי בריביות ההיוון ובתשואת הקרן על הגרעון			
(286,000)	(46,000)	(96,000)	(17,000)	(84,000)	(844,000)	(922,000)	(2,395,000)	שינויים אחרים בהנחות ובשיטות			
0	0	0	0	0	0	0	0	שינויי חקיקה ותקנון			
(19,975,000)	(3,179,000)	(6,224,000)	(2,811,000)	(2,861,000)	(59,446,000)	(33,568,000)	(110,209,000)	יתרת גרעון בסוף שנת המאזן			
								סיוע ממשלתי עתידי			
								סיוע ממשלתי עתידי לפני שינוי בריביות ההיוון:			
194,000	186,000	144,000	76,000	154,000	2,766,000	4,076,000	12,949,000	סבסוד ממשלתי עתידי באמצעות אג"ח מיועדות שהונפקו לקרן			
735,000	76,000	116,000	109,000	134,000	1,327,000	1,789,000	4,414,000	סבסוד ממשלתי עתידי באמצעות אג"ח מיועדות שהקרן צפויה להשקיע בהן			
14,920,000	1,857,000	4,520,000	2,000,000	1,963,000	37,221,000	14,685,000	50,702,000	אומדן סיוע ממשלתי ישיר עתידי			
110,000	106,000	0	30,000	0	1,632,000	885,000	2,659,000	סיוע ממשלתי עתידי בגין אי העלאת גיל הפרישה לנשים			
1,551,000	365,000	541,000	253,000	317,000	6,125,000	5,232,000	16,922,000	סיוע ממשלתי עתידי בגין כרית בטחון			
2,465,000	589,000	903,000	343,000	293,000	10,375,000	6,901,000	22,563,000	השפעת השינוי בריביות ההיוון על הערכת הסיוע הממשלתי העתידי			
19,975,000	3,179,000	6,224,000	2,811,000	2,861,000	59,446,000	33,568,000	110,209,000				
								יתרת גרעון או עודף בסוף עונת הדוח לאחר ניכוי סיוע ממשלתי			
0	0	0	0	0	0	0	0				
2,388,613	2,342,824	1,831,542	927,834	1,929,739	32,778,875	46,890,451	151,225,764	סך כל ההתחייבויות הפנסיוניות בניכוי סבסוד וסיוע ממשלתי			

עמיתים קרנות הפנסיה הוותיקות

עמיתים – קרנות הפנסיה הוותיקות

אלפי שקלים		נספה 3 – דוח הכנסות והוצאות לשנה שנתסתיימה ביום 31 בדצמבר 2019							הכנסות והוצאות
נתיב	הדסה	אגד	חקלאים	בנין	קגמ	מקפת	מבטחים		
1,348	170	513	156	273	3,483	2,002	4,851	הכנסות (הפסד) מזומנים ושוי מזומנים	
מהשקעות									
120,640	136,555	93,488	35,822	76,228	2,128,752	3,392,864	10,598,269	מנירות ערך שאינם סחירים, נטו	
3,311	124,531	67,608	51,775	101,474	1,753,590	2,833,575	9,479,376	מנירות ערך סחירים, נטו	
182	359	472	42	51	(11,552)	108,424	311,543	מפקדונות והלוואות	
12,247	0	0	54	753	(489)	22,035	12,974	ממקרקעין ורכוש קבוע	
136,380	261,445	161,568	87,693	178,506	3,870,301	6,356,898	20,402,162		
344	(26)	(4)	27	58	1,336	1,125	9,341	הכנסות אחרות, נטו	
344	(26)	(4)	27	58	1,336	1,125	9,341		
138,072	261,589	162,077	87,876	178,837	3,875,120	6,360,025	20,416,354	סך כל ההכנסות (הפסד)	
הוצאות (השתתפות בהוצאות)									
7,966	2,394	5,173	8,668	7,989	28,340	29,300	146,555	הוצאות הנהלה וכלליות	
0	0	(1,546)	(1,492)	(441)	0	(691)	(13,396)	בניכוי - השתתפות בהוצאות	
							53	הוצאות מסיים	
7,966	2,394	3,627	7,176	7,548	28,340	28,609	133,212	סך כל ההוצאות, נטו	
130,106	259,195	158,450	80,700	171,289	3,846,780	6,331,416	20,283,142	עודף הכנסות (הפסד) עובר לדוחות תנועה בקרן הפנסיה	

אלפי שקלים		נספח 4 – דוח תנועה בהון לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר 2019							תנועה בהון	
		מבטחים	מקפת	קגמ	בנין	חקלאים	אגד	הדסה		נתיב
סך נכסים ונטו לכיסוי התחייבויות פנסיוניות לתחילת השנה		135,815,571	41,773,061	30,080,897	1,810,616	836,018	1,666,966	2,057,987	2,192,488	
תוספות לנכסים		0	0	0	0	0	0	0	0	0
דמי גמולים ממעסיקים ומעובדים עבור:										
פנסיות יסוד		0	0	0	0	0	0	0	0	0
פנסיה מקיפה		1,416,566	500,194	615,206	12,737	16,745	18,437	34,135	127,590	
עודף הנסות (הפסד) – עובר מדוחות הכנסות והוצאות		20,283,142	6,331,416	3,846,780	171,289	80,700	158,450	259,195	130,106	
תקבולים אחרים והעברות										
מקדמות בגין סיוע ממשלתי		1,235,013	380,507	887,976	344,000	152,000	291,000	184,000	780,670	
תקבולים בגין פרישה מוקדמת		426,662	40,965	60,041	382	2,044	21,991	0	22,330	
תקבולים בגין רכישת זכויות ואחרות		11,303	0	0	0	0	0	0	3,104	
תקבולים בגין פנסיות משותפות והיוון		998,844	506,228	479,644	31,664	46,432	1,192	23,024	197,764	
סיוע שנתקבל או נצבר בגין אי העלאת גיל פרישה לנשים		210,460	77,463	170,449	124	1,461	0	9,752	10,899	
העברה מבנין מטרת לבנין ומקרן חופשה למבטחים		0	0	0	0	0	0	0	0	
העברות אחרות (פנסיות תקבוליות מלבד רגולציה)		0	0	0	0	0	0	0	0	
תוספת (עדכון) בגין התחייבות לסיוע ממשלתי עתידי בגין אי העלאת גיל פרישה		113,000	47,000	(18,000)	0	2,000	0	4,000	5,000	
גידול (קייטו) בחלק המגן בהתחייבות		0	0	0	0	0	0	0	0	
סך הכל תוספות לנכסים		24,694,990	7,883,773	6,042,096	560,196	301,382	532,252	514,106	1,277,463	
תשלומים לגמלאים ולאחרים והעברות										
לגמלאים, נכים ושאיירים, נטו		(7,735,928)	(2,306,623)	(2,772,972)	(271,854)	(119,689)	(366,400)	(181,365)	(845,006)	
החזרים לעמיתים שפרשו, נטו		(238,830)	(52,373)	(56,847)	(29,500)	(24,331)	(1,245)	(7,877)	(13,966)	
העברות פנסיוניות		0	0	0	0	0	0	0	0	
ביטוח הדיור ונטו		0	0	0	0	0	0	0	0	
החזרים למעסיקים ולאחרים		(216,440)	(575)	(22)	0	0	0	(3)	(1)	
העברות לקרנות פנסיה בעיקר בגין פנסיות משותפות והיוון		(1,093,599)	(406,812)	(514,277)	(139,719)	(65,546)	(31)	(40,024)	(222,365)	
		0	0	0	0	0	0	0	0	
		0	0	0	0	0	0	0	0	
סך הכל תשלומים לגמלאים ולאחרים והעברות		(9,284,797)	(2,766,383)	(3,344,118)	(441,073)	(209,566)	(367,676)	(229,269)	(1,081,338)	
תוספות לנכסים (גריעה מהנכסים) , נטו		15,410,193	5,117,390	2,697,978	119,123	91,816	164,576	284,837	196,125	
נכסים ונטו לכיסוי התחייבויות פנסיוניות לסוף השנה		151,225,764	46,890,451	32,778,875	1,929,739	927,834	1,831,542	2,342,824	2,388,613	

עמיתים קרנות הפנסיה הוותיקות		עמיתים – קרנות הפנסיה הוותיקות						
נספה 5 – נתוני עמיתים ופנסיונרים ליום 31 בדצמבר 2019								נתונים
נתיב	הדסה	אגד	חקלאים	בנין	קגמ	מקפת	מבטחים	שיעור הקצבה הממוצעת (שקלים)
6,946	6,356	7,229	2,281	2,922	5,126	5,874	5,204	קצבת זקנה
3,730	4,079	4,366	1,296	1,833	3,157	3,637	2,702	קצבת שארי פנסיונר
3,360	3,292	4,160	1,460	1,950	3,254	3,543	3,048	קצבת שארי מבוטח
5,876	5,500	6,600	3,554	2,930	4,586	4,973	4,439	קצבת נכות
0	0	0	0	0	0	0	0	מספר מעסיקים
0	0	0	0	0	0	0	0	
2,043	2,040	2,041	2,045	2,044	2,043	2,044	2,044	דמי הגמולים יתאפסו בשנת :
מבוטחים פעילים בקרן								
2,928	1,005	592	996	576	15,162	15,241	41,479	מבוטחים פעילים בסוף שנה
193	79	9	51	24	1,434	1,042	3,214	פרשו לקצבאות
97	35	57	47	27	304	394	1,687	חדלו מפעילות
מספר מקבלי קצבאות לתחילת השנה								
8,313	2,169	3,165	4,966	6,299	40,778	28,111	107,868	זקנה
3,138	256	1,539	1,881	4,921	5,469	5,063	20,679	שאר פנסיונר
1,209	109	100	296	827	2,403	2,631	8,471	שאר מבוטח
180	46	38	47	94	771	527	2,625	נכות
12,840	2,580	4,842	7,190	12,141	49,421	36,332	139,643	
מספר מקבלי קצבאות שנוספו השנה								
401	116	77	111	94	1,972	1,558	6,192	זקנה (כולל מעבר מנכות)
219	16	84	72	220	437	429	1,637	שאר פנסיונר
25	6	5	1	6	47	46	226	שאר מבוטח
19	3	7	4	11	87	68	231	נכות
664	141	173	188	331	2,543	2,101	8,286	
מספר מקבלי קצבאות שנגרעו השנה								
1,116	117	115	1,865	2,010	4,002	2,546	11,058	זקנה
304	19	76	316	695	546	409	1,728	שאר פנסיונר
54	8	0	26	101	148	116	350	שאר מבוטח
34	14	9	15	31	161	111	499	נכות (כולל מעבר לזקנה)
1,508	158	200	2,222	2,837	4,857	3,182	13,635	
מספר מקבלי קצבאות לסוף השנה								
7,598	2,168	3,127	3,212	4,383	38,748	27,123	103,002	זקנה
3,053	253	1,547	1,637	4,446	5,360	5,083	20,588	שאר פנסיונר
1,180	107	105	271	732	2,302	2,561	8,347	שאר מבוטח
165	35	36	36	74	697	484	2,357	נכות
11,996	2,563	4,815	5,156	9,635	47,107	35,251	134,294	
4,605	676	727	49,347	19,571	29,409	17,694	156,019	מוקפאים-בלתי פעילים
4,469	1,532	4	87,056	36,588	40,266	26,610	156,294	מוקפאים-מבוטחים לשעבר

הצהרת המנהל המיוחד

אני יואב בן אור, המנהל המיוחד, מצהיר כי:

סקרתי את הדוח השנתי של **מבטחים מוסד לביטוח סוציאלי של העובדים בע"מ (בניהול מיוחד)** (להלן: "קרן הפנסיה") לשנת 2019 (להלן: "הדוח").

1. בהתבסס על ידיעתי, הדוח איננו כולל כל מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בו מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שנכללו בו, לאור הנסיבות בהן נכללו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופה המכוסה בדוח.

2. בהתבסס על ידיעתי, הדוחות הכספיים ומידע כספי אחר הכלול בדוח משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי ואת תוצאות הפעילות של קרן הפנסיה וכן את השינויים בזכויות העמיתים והתנועה בקרן הפנסיה למועדים ולתקופות המכוסים בדוח.

3. אני ואחרים בקרן הפנסיה המצהירים הצהרה זו אחראים לקביעתם ולקיומם של בקורות ונהלים לגבי הגילוי ולבקרה הפנימית על דיווח כספי של קרן הפנסיה; וכן-

א. קבענו בקורות ונהלים כאלה, או גרמנו לקביעתם תחת פיקוחנו של בקורות ונהלים כאלה, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לקרן הפנסיה, מובא לידיעתנו על ידי אחרים בקרן הפנסיה, בפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוח;

ב. קבענו בקרה פנימית על דיווח כספי, או פיקוחנו על קביעת בקרה פנימית על דיווח כספי, המיועדת לספק מידה סבירה של ביטחון לגבי מהימנות הדיווח הכספי ולכך שהדוחות הכספיים ערוכים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ולהוראות הממונה על שוק ההון;

ג. הערכנו את האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של קרן הפנסיה והצגנו את מסקנותינו לגבי האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי, לתום התקופה המכוסה בדוח בהתבסס על הערכתנו; וכן-

ד. גילינו בדוח כל שינוי בבקרה הפנימית של קרן הפנסיה על דיווח כספי שאירע ברבעון הרביעי שהשפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של קרן הפנסיה על דיווח כספי הנוגע לקרן הפנסיה; וכן-

4. אני ואחרים בקרן הפנסיה המצהירים הצהרה זו גילינו לרואה החשבון המבקר, לועדת המנהלה ולועדת הביקורת, בהתבסס על הערכתנו העדכנית ביותר לגבי הבקרה הפנימית על דיווח כספי הנוגע לקרן הפנסיה: א. את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של הבקרה הפנימית על דיווח כספי, אשר סביר שצפויים לפגוע ביכולתה של קרן הפנסיה לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על מידע כספי הנוגע לקרן הפנסיה; וכן-

ב. כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, בה מעורבת ההנהלה או מעורבים עובדים אחרים שיש להם תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית של קרן הפנסיה על דיווח כספי הנוגע לקרן הפנסיה.

אין באמור לעיל כדי לגרוע מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על פי כל דין.

יואב בן אור, המנהל המיוחד

30 במרס, 2020

הצהרת מנהל הכספים

אני אלי לוי, מצהיר כי:

סקרתי את הדוח השנתי של **מבטחים מוסד לביטוח סוציאלי של העובדים בע"מ (בניהול מיוחד)** (להלן: "קרן הפנסיה") לשנת 2019 (להלן: "הדוח").

1. בהתבסס על ידיעתי, הדוח איננו כולל כל מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בו מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שנכללו בו, לאור הנסיבות בהן נכללו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופה המכוסה בדוח.

2. בהתבסס על ידיעתי, הדוחות הכספיים ומידע כספי אחר הכלול בדוח משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי ואת תוצאות הפעילות של קרן הפנסיה וכן את השינויים בזכויות העמיתים והתנועה בקרן הפנסיה למועדים ולתקופות המכוסים בדוח.

3. אני ואחרים בקרן הפנסיה המצהירים הצהרה זו אחראים לקביעתם ולקיומם של בקורות ונהלים לגבי הגילוי ולבקרה הפנימית על דיווח כספי של קרן הפנסיה; וכן-

א. קבענו בקורות ונהלים כאלה, או גרמנו לקביעתם תחת פיקוחנו של בקורות ונהלים כאלה, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לקרן הפנסיה, מובא לידיעתנו על ידי אחרים בקרן הפנסיה, בפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוח;

ב. קבענו בקרה פנימית על דיווח כספי, או פיקוחנו על קביעת בקרה פנימית על דיווח כספי, המיועדת לספק מידה סבירה של ביטחון לגבי מהימנות הדיווח הכספי ולכך שהדוחות הכספיים ערוכים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ולהוראות הממונה על שוק ההון;

ג. הערכנו את האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של קרן הפנסיה והצגנו את מסקנותינו לגבי האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי, לתום התקופה המכוסה בדוח בהתבסס על הערכתנו; וכן-

ד. גילינו בדוח כל שינוי בבקרה הפנימית של קרן הפנסיה על דיווח כספי שאירע ברבעון הרביעי שהשפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של קרן הפנסיה על דיווח כספי הנוגע לקרן הפנסיה; וכן-

4. אני ואחרים בקרן הפנסיה המצהירים הצהרה זו גילינו לרואה החשבון המבקר, לועדת המנהלה ולועדת הביקורת, בהתבסס על הערכתנו העדכנית ביותר לגבי הבקרה הפנימית על דיווח כספי הנוגע לקרן הפנסיה:

א. את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של הבקרה הפנימית על דיווח כספי, אשר סביר שצפויים לפגוע ביכולתה של קרן הפנסיה לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על מידע כספי הנוגע לקרן הפנסיה; וכן-

ב. כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, בה מעורבת ההנהלה או מעורבים עובדים אחרים שיש להם תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית של קרן הפנסיה על דיווח כספי הנוגע לקרן הפנסיה.

אין באמור לעיל כדי לגרוע מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על פי כל דין.

אלי לוי, מנהל הכספים

30 במרס, 2020

מבטחים מוסד לביטוח סוציאלי של העובדים בע"מ
(בניהול מיוחד)
קרן פנסיה לעמיתים ותיקים

תוכן העניינים

6	מאזנים
8	דוחות הכנסות והוצאות
9	דוחות תנועה בקרן הפנסיה
10	ביאורים לדוחות הכספיים
10	ביאור 1: - כללי
12	ביאור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית
15	ביאור 3: - נכסים לפי בסיס הצמדה
17	ביאור 4: - מזומנים ושווי מזומנים
17	ביאור 5: - חייבים ויתרות חובה
18	ביאור 6: - ניירות ערך שאינם סחירים
21	ביאור 7: - ניירות ערך סחירים
22	ביאור 8: - פקדונות והלוואות
23	ביאור 9: - מקרקעין
24	ביאור 10: - רכוש קבוע
25	ביאור 11: - רכוש אחר
26	ביאור 12: - התחייבויות שוטפות
27	ביאור 13: - התחייבויות בשל סיום יחסי עובד מעביד
28	ביאור 14: - התחייבויות פנסיוניות וגרעון אקטוארי
38	ביאור 15: - הכנסות מהשקעות
38	ביאור 16: - הכנסות (הוצאות) אחרות, נטו
39	ביאור 17: - הוצאות הנהלה וכלליות
39	ביאור 18: - השתתפות בהוצאות
40	ביאור 19: - התחייבויות תלויות, תביעות והתקשרויות
51	ביאור 20: - צדדים קשורים
52	ביאור 21: - מסים על הכנסה
52	ביאור 22: - תשואת הקרן
52	ביאור 23: - מידע בדבר שווי הוגן של מכשירים פיננסיים וחיפיתם לסיכוני ריבית
53	ביאור 24: - אירועים לאחר תאריך המאזן

דוח רואה החשבון המבקר לעמיתים של מבטחים מוסד לביטוח סוציאלי של העובדים בע"מ (בניהול מיוחד) בדבר בקרה פנימית על דיווח כספי

ביקרנו את הבקרה הפנימית על דיווח כספי של מבטחים מוסד לביטוח סוציאלי של העובדים בע"מ (בניהול מיוחד) (להלן: "הקרן") ליום 31 בדצמבר, 2019 בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במסגרת המשולבת של בקרה פנימית שפורסמה על-ידי ה-Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (להלן - COSO). המנהל המיוחד והנהלה של הקרן אחראים לקיום בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי ולהערכתם את האפקטיביות של בקרה פנימית על דיווח כספי של הקרן, הנכללת בדוח המנהל המיוחד והנהלה בדבר הבקרה הפנימית על דיווח כספי המצורף. אחריותנו היא לחוות דעה על הבקרה הפנימית על דיווח כספי של הקרן בהתבסס על ביקורתנו.

ערכנו את ביקורתנו בהתאם לתקני ה-PCAOB Public Company Accounting Oversight Board (בארה"ב) בדבר ביקורת של בקרה פנימית על דיווח כספי, אשר אומצו על ידי לשכת רואי חשבון בישראל. על פי תקנים אלה נדרש מאיתנו לתכנן את הביקורת ולבצע במטרה להשיג מידה סבירה של ביטחון אם קיימה, מכל הבחינות המהותיות, בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי של הקרן. ביקורתנו כללה השגת הבנה לגבי בקרה פנימית על דיווח כספי, הערכת הסיכון שקיימת חולשה מהותית, וכן בחינה והערכה של אפקטיביות התכנון והתפעול של בקרה פנימית בהתבסס על הסיכון שהוערך. ביקורתנו כללה גם ביצוע נהלים אחרים שחשבנו כנחוצים בהתאם לנסיבות. אנו סבורים שביקורתנו מספקת בסיס נאות לחוות דעתנו.

בקרה פנימית על דיווח כספי של הקרן הינה תהליך המיועד לספק מידה סבירה של בטחון לגבי המהימנות של דיווח כספי וההכנה של דוחות כספיים למטרות חיצוניות בהתאם לכללי חשבונאות ודרישות גילוי אשר נקבעו בהוראות רשות שוק ההון, ביטוח וחסכון במשרד האוצר ובהתאם לתקנות מס הכנסה (כללים לאישור וניהול קופת גמל), התשכ"ד-1964. בקרה פנימית על דיווח כספי של הקרן כוללת את אותם מדיניות ונהלים אשר: (1) מתייחסים לניהול רשומות אשר, בפירוט סביר, משקפות במדויק ובאופן נאות את העסקאות וההעברות של נכסי הקרן (לרבות הוצאתם מרשותה) (2) מספקים מידה סבירה של ביטחון שעסקאות נרשמות כנדרש כדי לאפשר הכנת דוחות כספיים בהתאם לכללי חשבונאות ודרישות גילוי אשר נקבעו בהוראות רשות שוק ההון, ביטוח וחסכון במשרד האוצר ובהתאם לתקנות מס הכנסה (כללים לאישור וניהול קופת גמל), התשכ"ד-1964 ושקבלת כספים והוצאת כספים של הקרן נעשים רק בהתאם להרשאות המנהל המיוחד והנהלה של הקרן; ו-(3) מספקים מידה סבירה של ביטחון לגבי מניעה או גילוי במועד של רכישה, שימוש או העברה (לרבות הוצאה מרשות) בלתי מורשים של נכסי הקרן, שיכולה להיות להם השפעה מהותית על הדוחות הכספיים.

בשל מגבלותיה המובנות, בקרה פנימית על דיווח כספי עשויה שלא למנוע או לגלות הצגה מוטעית. כמו כן, הסקת מסקנות לגבי העתיד על בסיס הערכת אפקטיביות נוכחית כלשהי חשופה לסיכון שבקרות תהפוכנה לבלתי מתאימות בגלל שינויים בנסיבות או שמידת הקיום של המדיניות או הנהלים תשתנה לרעה.

לדעתנו, הקרן קיימה, מכל הבחינות המהותיות, בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי של הקרן ליום 31 בדצמבר, 2019 בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במסגרת המשולבת של בקרה פנימית שפורסמה על ידי COSO.

ביקרנו גם בהתאם לתקני ביקורת מקובלים בישראל, את הדוחות הכספיים של הקרן לימים 31 בדצמבר, 2019 ו-2018 ואת תוצאות פעילותה לכל אחת משתי השנים שהסתיימו ביום 31 בדצמבר, 2019 ו-2018 והדוח שלנו מיום 30 במרס 2020 כלל חוות דעת בלתי מסויגת על אותם דוחות כספיים וכן הפניית תשומת לב בדבר התחייבויות פנסיוניות וגרעון אקטוארי ולדוח האקטואר המצורף וכי גרעון הקרן לפני הסיוע הממשלתי מסתכם ליום 31 בדצמבר, 2019 בכ- 110,209 מיליוני ש"ח ואומדן הסיוע הממשלתי ליום המאזן מכסה את מלוא הגרעון הנ"ל. חוות דעתנו הנ"ל כוללת הפניית תשומת הלב לאמור בביאור 19 בדבר התחייבויות תלויות העומדות נגד הקרן. כמו כן חוות דעתנו הנ"ל כוללת הפניית תשומת לב להפחתת זכויות עמיתי הקרן בגין אי העלאת גיל פרישה לנשים.

בריתמן אלמגור זהר ושות'
רואי חשבון

Member of Deloitte Touche Tohmatsu Limited

תל-אביב, 30 במרס, 2020

תל אביב - משרד ראשי

מרכז עזריאלי 1 תל אביב, 6701101, ת.ד. 16593 תל אביב 6116402 | טלפון: 03-6085555 | info@deloitte.co.il

משרד נצרת
מרכז אבן עמר 9
נצרת, 16100
טלפון: 073-3994455
פקס: 073-3994455
info-nazareth@deloitte.co.il

משרד אילת
המרכז העירוני
ת.ד. 583
אילת, 8810402
טלפון: 08-6375676
פקס: 08-6371628
info-eilat@deloitte.co.il

משרד באר שבע
רחוב האנרגיה 77, בנין 1
פארק ההייטק, גב ים ננב
באר שבע, 8470912
טלפון: 08-6909500
פקס: 08-6909600
info-beersheva@deloitte.co.il

משרד חיפה
מעלה השחרור 5
ת.ד. 5648
חיפה, 3105502
טלפון: 04-8607333
פקס: 04-8672528
info-haifa@deloitte.co.il

משרד ירושלים
קרית המדע 3
מנדל הר חוצבים
ירושלים, 914510
ת.ח. 45396
טלפון: 02-5018888
פקס: 02-5374173
info-jer@deloitte.co.il

דוח רואה החשבון המבקר לעמיתים של מבטחים מוסד לביטוח סוציאלי של העובדים בע"מ (בניהול מיוחד)

ביקרנו את המאזנים המצורפים של קרן הפנסיה לעמיתים ותיקים של מבטחים מוסד לביטוח סוציאלי של העובדים בע"מ (בניהול מיוחד) (להלן – "הקרן"), לימים 31 בדצמבר 2019 ו-2018 ואת הדוחות על הכנסות והוצאות והדוח על השינויים בתנועת הקרן לכל אחת משתי השנים שהסתיימו באותם תאריכים. דוחות כספיים אלה הינם באחריות המנהל המיוחד וההנהלה של הקרן. אחריותנו היא לחוות דעה על דוחות כספיים אלה בהתבסס על ביקורתנו.

ערכנו את ביקורתנו בהתאם לתקני ביקורת מקובלים בישראל, לרבות תקנים שנקבעו בתקנות רואי חשבון (דרך פעולתו של רואה חשבון) התשל"ג-1973. על-פי תקנים אלה נדרש מאיתנו לתכנן את הביקורת ולבצע במטרה להשיג מידה סבירה של ביטחון שאין בדוחות הכספיים הצגה מוטעית מהותית. ביקורת כוללת בדיקה מיידגמית של ראיות התומכות בסכומים ובמידע שבדוחות הכספיים. ביקורת כוללת גם בחינה של כללי החשבונאות שישמשו ושל האומדנים המשמעותיים שנעשו על ידי המנהל המיוחד והנהלה של הקרן וכן הערכת נאותות ההצגה בדוחות הכספיים בכללותה. אנו סבורים שביקורתנו מספקת בסיס נאות לחוות דעתנו.

לדעתנו, הדוחות הכספיים הנ"ל משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי של קרן הפנסיה לימים 31 בדצמבר 2019 ו-2018 ואת תוצאות פעולותיה והתנועה בקרן הפנסיה לכל אחת משתי השנים שהסתיימו באותם תאריכים, בהתאם לכללי חשבונאות ודרישות הגילוי אשר נקבעו בהוראות רשות שוק ההון, ביטוח וחסכון במשרד האוצר ובהתאם לתקנות מס הכנסה (כללים לאישור וניהול קופת גמל), התשכ"ד-1964.

מבלי לסייג את חוות דעתנו אנו מפנים את תשומת הלב לנושאים כדלקמן:

- א. לאמור בביאורים א' ו-14 – התחייבויות פנסיוניות וגרעון אקטוארי ולדוח האקטואר המצורף. גרעון הקרן לפני הסיוע הממשלתי מסתכם ליום 31 בדצמבר, 2019 בכ- 110,209 מליוני ש"ח ואומדן הסיוע הממשלתי ליום המאזן מכסה את מלוא הגרעון הנ"ל.
- ב. התחייבויות תלויות העומדות נגד הקרן כמפורט בביאור 19.
- ג. הפחתת זכויות עמיתי הקרן בגין אי העלאת גיל פרישה לנשים כמפורט בביאור 14(א) – 14(א)(7).

ביקרנו גם, בהתאם לתקני PCAOB בארה"ב בדבר ביקורת של בקרה פנימית על דיווח כספי, כפי שאומצו על ידי לשכת רואי חשבון בישראל, את הבקרה הפנימית על דיווח כספי של הקרן ליום 31 בדצמבר 2019, בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במסגרת משולבת של בקרה פנימית שפורסמה על ידי COSO והדוח שלנו מיום 30 במרס 2020 כלל חוות דעת בלתי מסוייגת על אפקטיביות הבקרה הפנימית על דיווח כספי של הקרן.

בריטמן אלמגור זהר ושות'
רואי חשבון

Member of Deloitte Touche Tohmatsu Limited

תל-אביב, 30 במרס, 2020

ליום 31 בדצמבר			
2018	2019	ביאור	
אלפי ש"ח			
			נכסים
			רכוש שוטף
3,672,874	3,647,909	4	מזומנים ושווי מזומנים
425,720	374,195	5	חייבים ויתרות חובה
<u>4,098,594</u>	<u>4,022,104</u>		
			השקעות
		6	אגרות חוב מיועדות שהונפקו לקרן: עלות מתואמת סבסוד ממשלתי
37,012,005	38,749,457		
13,170,856	19,805,291		
<u>50,182,861</u>	<u>58,554,748</u>		
13,988,880	14,814,102	6	ניירות ערך שאינם סחירים
55,088,475	61,099,217	7	ניירות ערך סחירים
11,374,863	11,446,511	8	פקדונות והלוואות
108,306	114,440	9	מקרקעין
<u>130,743,385</u>	<u>146,029,018</u>		סך כל ההשקעות
2,047	1,634	10	רכוש קבוע
57,791	56,670	11	רכוש אחר
2,841,000	2,954,000	14	סיוע ממשלתי עתידי בגין אי-העלאת גיל הפרישה לנשים
<u>137,742,817</u>	<u>153,063,426</u>	3	סך כל הנכסים
			בניכוי - התחייבויות אחרות
16,088	12,675		מעסיקים
866,352	763,710	12	התחייבויות שוטפות אחרות
925,897	944,963		חוזים עתידיים ובטחונות
118,909	116,314	13	התחייבויות בשל סיום יחסי עובד-מעביד
<u>1,927,246</u>	<u>1,837,662</u>		סך כל ההתחייבויות
<u>135,815,571</u>	<u>151,225,764</u>		סך כל הנכסים, נטו

הביאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים.

ליום 31 בדצמבר		ביאור
2018	2019	
אלפי ש"ח		
-	-	<u>19</u> התחייבויות תלויות, תביעות והתקשרויות
		<u>14</u> התחייבויות פנסיוניות:
193,381,000	228,133,000	התחייבויות צבורות
7,132,000	10,543,000	התחייבויות פנסיוניות בשל זכויות הצפויות להיצבר בקרן בניכוי דמי גמולים עתידיים
<u>200,513,000</u>	<u>238,676,000</u>	סך כל ההתחייבויות הפנסיוניות
(5,215,000)	(7,812,000)	סבסוד ממשלתי באמצעות אג"ח מיועדות שהקרן צפויה להשקיע בהן בעתיד
(52,955,429)	(62,716,236)	אומדן סיוע ממשלתי ישיר עתידי
<u>(6,527,000)</u>	<u>(16,922,000)</u>	<u>14</u> סיוע ממשלתי בגין כרית ביטחון
135,815,571	151,225,764	סך כל ההתחייבויות הפנסיוניות בניכוי סבסוד וסיוע ממשלתי
		<u>14</u> גרעון אקטוארי לפני אומדן סיוע ממשלתי עתידי
(92,822,000)	(80,709,000)	יתרת גרעון בסוף שנת המאזן הקודמת
1,602,000	15,090,000	התפתחויות דמוגרפיות וכלכליות
8,458,000	(42,195,000)	השפעת השינוי בריביות ההיוון ובתשואת הקרן על הגרעון
<u>2,053,000</u>	<u>(2,395,000)</u>	שינויים אחרים בהנחות ובשיטות
<u>(80,709,000)</u>	<u>(110,209,000)</u>	יתרת גרעון בסוף שנת המאזן
		<u>14</u> סיוע ממשלתי עתידי
		סיוע ממשלתי עתידי לפני שינוי בריביות ההיוון:
14,602,000	12,949,000	סבסוד ממשלתי עתידי באמצעות אג"ח מיועדות שהונפקו לקרן
6,184,000	4,414,000	סבסוד ממשלתי עתידי באמצעות אג"ח מיועדות שהקרן צפויה להשקיע בהן
55,715,000	50,702,000	אומדן סיוע ממשלתי ישיר עתידי
2,926,000	2,659,000	סיוע ממשלתי עתידי בגין אי-העלאת גיל פרישה לנשים
6,527,000	16,922,000	סיוע ממשלתי עתידי בגין כרית ביטחון
<u>(5,245,000)</u>	<u>22,563,000</u>	השפעת השינוי בריביות ההיוון על הערכת הסיוע הממשלתי עתידי
80,709,000	110,209,000	יתרת גרעון בסוף שנת הדוח לאחר ניכוי סיוע ממשלתי
135,815,571	151,225,764	סך כל ההתחייבויות הפנסיוניות בניכוי סבסוד וסיוע ממשלתי ויתרת גרעון

הביאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים.

 יצחק סבן מנהל אגף דיווח	 אלי לוי מנהל חטיבת הכספים	 יואב בן אור המנהל המיוחד	30 במרס, 2020 תאריך אישור הדוחות הכספיים
---	---	---	--

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2018	2019		
אלפי ש"ח		ביאור	
			הכנסות (הפסדים)
20,839	4,851		ממזומנים ושווי מזומנים
		<u>15</u>	<u>מהשקעות:</u>
890,238	10,598,269		מניירות ערך שאינם סחירים, נטו
(1,027,661)	9,479,376		מניירות ערך סחירים, נטו
466,379	311,543		מפקדונות והלוואות
21,665	12,974		ממקרקעין
350,621	20,402,162		
20,785	9,341	<u>16</u>	הכנסות (הוצאות) אחרות, נטו
392,245	20,416,354		סך כל ההכנסות
			הוצאות
123,490	146,555	<u>17</u>	הוצאות הנהלה וכלליות
(13,182)	(13,396)	<u>18</u>	בניכוי - השתתפות בהוצאות
110,308	133,159		סך כל ההוצאות, נטו
125	53		הפרשה למס
281,812	20,283,142		עודף הכנסות נטו - עובר לדוחות תנועה בקרן הפנסיה

הביאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים.

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2018	2019	
אלפי ש"ח		
139,811,324	135,815,571	סך נכסים, נטו לכיסוי התחייבויות פנסיוניות לתחילת השנה
<u>תוספות לנכסים</u>		
דמי גמולים ממעסיקים ומעובדים עבור:		
1,507,868	1,416,566	פנסיות יסוד ומקיפה
281,812	20,283,142	עודף הכנסות נטו - עובר מדוחות הכנסות והוצאות
<u>תקבולים אחרים והעברות</u>		
149,382	210,460	סיוע שנתקבל או נצבר בגין אי העלאת גיל הפרישה לנשים
1,556,458	1,235,013	מקדמות בגין סיוע ממשלתי
400,900	426,662	תקבולים בגין פרישה מוקדמת
3,294	11,303	תקבולים בגין רכישת זכויות ואחרות
188,077	998,844	תקבולים בגין פנסיות משותפות והיוון
(8,000)	113,000	שינוי בגין התחייבות לסיוע ממשלתי עתידי בגין אי העלאת גיל פרישה לנשים
4,079,791	24,694,990	סך הכל תוספות לנכסים, תקבולים אחרים והעברות
<u>תשלומים לגמלאים ולאחרים והעברות</u>		
(7,386,265)	(7,735,928)	לגמלאים, נכים ושירים, נטו
(260,165)	(238,830)	החזרים לעמיתים שפרשו, נטו
(397,646)	(1,093,599)	העברות לקרנות פנסיה, בעיקר בגין פנסיות משותפות והיוון
(31,468)	(216,440)	החזרים למעסיקים ולאחרים
(8,075,544)	(9,284,797)	סך הכל תשלומים לגמלאים ולאחרים והעברות
(3,995,753)	15,410,193	תוספות (קיטון) לנכסים, נטו
135,815,571	151,225,764	סך נכסים, נטו לכיסוי התחייבויות פנסיוניות לסוף השנה

הביאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים.

ביאור 1: - כללי

א. גרעון וסיוע ממשלתי

הקרן צפויה לקבל סיוע ממשלתי לפי הוראות החוק (ראה הגדרה בסעיף ב' להלן), אלמלא הסיוע כאמור היה למבטחים גרעון אקטוארי שגובהו נאמד לסך 110,209 מיליוני ש"ח (שנה קודמת- 80,709 מיליוני ש"ח). גובה הגרעון האמור הינו אומדן והוא עשוי להשתנות, בעיקר בשל שינויים שיחולו בהנחות אקטואריות ובגורמים נוספים המובאים בחשבון בעריכת מאזנים אקטואריים (לרבות שינויים בווקטור הריביות והכרעות בתי המשפט בתיקים עקרוניים).

הגרעון יכוסה על ידי סיוע ממשלתי, לרבות כרית הביטחון כמפורט ביאור 14 ה', שחלוקתו הסופית טרם נקבעה, בכפוף לגובה הסכום שהקרן תקבל מתוך הסיוע הממשלתי הכולל. סכום הסיוע הממשלתי צמוד לשיעור עלית המדד ונושא ריבית, כפי שקבע החוק.

שווי הסיוע המהוון בווקטור הריביות ליום המאזן שחולק בין הקרנות מוערך ב 238 מיליארדי ש"ח (שנה קודמת – 181 מיליארדי ש"ח). לתאריך המאזן הסיוע הממשלתי (ללא כרית הביטחון) אינו מספיק לכיסוי מלוא סכום הגרעון דבר שיצר גרעון של כ 6.8% מסך כל ההתחייבויות של הקרן.

הסיוע הממשלתי מתקבל בהתאם לשיקולי תזרים.

על פי הוראות התקנון האחד, במידה והגרעון האקטוארי יעלה על 5% מסך כל ההתחייבויות של הקרן, או כשנוצר גרעון אקטוארי בסכום העולה על 3% מההתחייבויות במשך שלוש שנים ברציפות, על קרן הפנסיה, בכפוף לאישורו של המפקח על הביטוח, להפעיל את מנגנון האיזון האקטוארי, כך שיופחתו זכויות המבוטחים, הפנסיונרים והשאיירים, בהתאם לחלוקה שתקבע הקרן לעניין זה, בגובה יתרת הגרעון.

יצוין כי באופן דומה, במידה וייוצר עודף אקטוארי בשיעור שיעלה על 5% מסך כל התחייבויות הקרן, תהיה רשאית הקרן, בכפוף לאישור המפקח על הביטוח, להגדיל את זכויות המבוטחים, הפנסיונרים והשאיירים בהתאם לחלוקה שתקבע הקרן לעניין זה, בגין היתרה שעולה על 5% מסך כל התחייבויות הקרן כאמור.

ב. הגדרות בדוחות כספיים אלה:

מבטחים או הקרן	- מבטחים מוסד לביטוח סוציאלי של העובדים בע"מ (בניהול מיוחד).
הקרן או קרן הפנסיה	- קרן פנסיה לקצבה לעמיתים ותיקים של מבטחים.
חוק הפיקוח	- חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981
חוק קופות הגמל	- חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) - התשס"ה-2005.
רשות שוק ההון	- רשות שוק ההון, ביטוח וחסכון.
הממונה	- הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון.
תקנות מס הכנסה	- תקנות מס הכנסה (כללים לאישור ולניהול קופות גמל), התשכ"ד-1964.
צדדים קשורים	- כהגדרתם בתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (כללי השקעה החלים על גופים מוסדיים), התשע"ב-2012 לעניין השקעות משקיע מוסד.
מדד	- מדד המחירים לצרכן כפי שמפרסמת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.
בעלי עניין	- כהגדרתם בתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (כללי השקעה החלים על גופים מוסדיים), התשע"ב-2012. ובסעיף 5.10.2, פרק 4, שער 5 לחוזר המאוחד.
חברות מוחזקות	- חברות אשר לקרן שליטה בהן (כהגדרתה בגילויי דעת של לשכת רואי חשבון בישראל) או חברות אשר לקרן יש השפעה מהותית בהן אך אינן חברות בת.
ההסתדרות	- ההסתדרות הכללית החדשה.

ביאור 1: - כללי (המשך)

ג. מגזרי הפעילות

הדוחות הכספיים מתייחסים למגזר הפעילות העיקרי של הקרן-ניהול קופת גמל לקצבה לעמיתים שהצטרפו עד ליום 31 בדצמבר, 1994 לקרן פנסיה ותיקה (להלן- המועד הקובע).
על-פי תקנון קרן הפנסיה, העמיתים המבוטחים בפנסיה מקיפה זכאים לקצבת זקנה, נכות וקצבה לשאירי המבוטח והפנסיונר, הכל בהתאם ובכפוף להוראות תקנות הקרן. עמיתים המבוטחים בפנסיה יסוד זכאים לקצבת זקנה ולקצבת שאירי זקנה, כמפורט בתקנות הקרן.

בהתאם להחלטת הממשלה מיום 29 במרס, 1995 ותקנות מס הכנסה, קרן הפנסיה היא קרן סגורה. בהתאם להוראות הדין לא ניתן לצרף עמיתים חדשים לקרן הפנסיה, כמו גם ליתר קרנות הפנסיה לעמיתים ותיקים, אלא אם היו להם זכויות פנסיוניות בקרן פנסיה ותיקה אחרת שאינה מאוזנת על בסיס אישי או אצל מעביד שעל עובדיו חל הסדר פנסיה תקציבית לפני 31 בדצמבר, 1994 ולא חלפו עשרים וארבעה חודשים מאז הפסקת החברות בקרן הפנסיה, או ממועד הפסקת צבירת הזכויות לפנסיה תקציבית, וכל זאת בכפוף להוראות תקנון הקרן.

ד. תוכנית להבראת קרנות הפנסיה הותיקות הגרעוניות

1. הסדרי החקיקה - כללי

ביום 29 במאי 2003 התקבל בכנסת חוק התכנית הכלכלית להבראת כלכלת ישראל (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב והמדיניות הכלכלית לשנות הכספים 2003 ו-2004, התשס"ג-2003) (להלן - חוק התכנית הכלכלית). במסגרת זו תוקן גם חוק הפיקוח והוסף לו פרק חדש הוא פרק ז'1, לצורך החלת התכנית להבראת קרנות הפנסיה הוותיקות הגרעוניות.

בפרק ז'1 לחוק נקבע, בין היתר: מינוי מנהל מיוחד לקרנות, גיבוש תכנית הבראה וקביעת הסיוע הממשלתי. המטרה היא "לטפל בגרעון האקטוארי של קרנות הפנסיה הוותיקות, כדי להביאן לאיזון אקטוארי באמצעות שינויים בזכויות ובחובות של העמיתים ומתן סיוע ממשלתי שיאפשר להן לשלם קצבאות לעמיתיהן, והכל בהתחשב ביכולת משק המדינה ותוך יצירת אחידות במערך הזכויות" (כאמור בסעיף 78 לחוק הפיקוח).

בנוסף, כללה תוכנית הבראה: העלאת שיעור דמי הגמולים, גביית סכומים בשיעור הקבוע בחוק הפיקוח מהתשלומים המועברים לעמיתים, האחדת מערך הזכויות באמצעות קביעת תקנון אחיד ומנגנון איזון אקטוארי, העלאת גיל הפרישה והקצאת סיוע ממשלתי לכיסוי גרעון הקרנות. כמו כן, בוצעו שינויים בתקנות ההשקעה.

2. הפקעת סמכויות הניהול

על-פי הוראות פרק ז'1 לחוק הפיקוח, מונה לקרן ביום 23 ביולי 2003 מנהל מיוחד.

על-פי הוראות החוק יהיו למנהל המיוחד כל הסמכויות והתפקידים שיש למנהל עסקים בקרן, לדירקטוריון, לוועדות הדירקטוריון ולדירקטורים. כפועל יוצא, המנהל המיוחד הוא האחראי לניהול הקרן וכן להתוויית המדיניות ולפיקוח על דרכי ביצועה ועליו לפעול לביצוע הוראות חוק הפיקוח והגשמת מטרותיו.

עם מינויו של המנהל המיוחד חדלו מלפעול מוסדות הקרן וועדותיה, למעט ועדת השקעות חדשה שמונתה על-פי תקנות מס הכנסה והוראות הממונה.

כמו כן מונתה, בהתאם לחוק הפיקוח, לכל הקרנות הוותיקות שבהסדר ועדת מנהלה של שלושה חברים בראשות שופט בדימוס. לוועדת המנהלה כל הסמכויות הנתונות לוועדת המנהלה, בהתאם לסעיף 72(ד) לחוק הפיקוח, קרי אישור הדוחות הכספיים ומינוי רואה חשבון. בנוסף, תפקידיה הם לאשר את תוכנית ההתייעלות שהכין המנהל המיוחד, כנדרש בחוק הפיקוח, בטרם הגשתה למפקח ולאשר את המלצות המנהל המיוחד בדבר ביצוע מהלכי הבראה נוספים בקרן הפנסיה, מעבר לנדרש בחוק הפיקוח.

החל מיום 1 באוגוסט 2011 מכהן מר יואב בן אור כמנהל מיוחד של כל הקרנות הוותיקות שבהסדר. מינוי מנהל מיוחד לכלל קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר, מבטא את מגמת הממונה להדק את שיתוף הפעולה והאחדת פעילויות התפעול השוטפות של כל הקרנות שבהסדר, מתוך כוונה להביא להתייעלות תוך שיפור ואיחוד תהליכים מרכזיים בקרנות.

ביאור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית

א. כללי חשבונאות

הדוחות הכספיים ערוכים לפי כללי החשבונאות ודרישות גילוי אשר נקבעו בהוראות הממונה ובתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים.

ב. מטבע הפעילות ומטבע חוץ

1. **מטבע הפעילות ומטבע ההצגה**- הדוחות הכספיים מוצגים בשקלים, מטבע הפעילות של הקרן. מטבע הפעילות שהוא המטבע המשקף באופן הטוב ביותר את הסביבה הכלכלית שבה פועלת הקרן ואת עסקאותיה, ולפי מטבע זה נמדדים מצבה הכספי ותוצאות פעולותיה.
2. **עסקאות, נכסים והתחייבויות במטבע חוץ** - עסקאות הנקובות במטבע חוץ (מטבע השונה ממטבע הפעילות) נרשמות עם ההכרה הראשונית בהן לפי שער החליפין במועד העסקה. לאחר ההכרה הראשונית, נכסים והתחייבויות כספיים הנקובים במטבע חוץ מתורגמים בכל תאריך מאזן למטבע הפעילות לפי שער החליפין במועד זה. הפרשי שער, נזקפים לדוח הכנסות והוצאות. נכסים והתחייבויות לא כספיים הנקובים במטבע חוץ ומוצגים לפי שווי הוגן מתורגמים מחדש למטבע הפעילות בהתאם לשער החליפין במועד שבו נקבע השווי ההוגן. נכסים והתחייבויות לא כספיים המוצגים לפי עלות מתורגמים לפי שער החליפין במועד העסקה.
3. **פריטים כספיים צמודי מדד** -נכסים והתחייבויות כספיים הצמודים על פי תנאיהם לשינויים במדד המחירים לצרכן בישראל (להלן - המדד) ושאינם נסחרים בבורסה מוסדרת בישראל או בחו"ל, מותאמים לפי המדד הרלוונטי, בכל תאריך מאזן, בהתאם לתנאי ההסכם.

ג. שערי החליפין וההצמדה

להלן פרטים על מדד המחירים לצרכן ושער החליפין של הדולר של ארה"ב ושיעורי השינוי שחלו בהם:

שער החליפין היציג של הדולר – בש"ח	המדד בגין חודש נובמבר בנקודות (*)	ליום
3.456	224.7	31.12.2019
3.748	224.0	31.12.2018
3.467	221.3	31.12.2017
%	%	שיעורי השינוי בשנת
(7.79)	0.30	2019
8.10	1.20	2018
(9.83)	0.30	2017

(*) המדד לפי בסיס ממוצע 1993 = 100.

ד. הערכת נכסים והתחייבויות

1. **מזומנים ושווי מזומנים** -שווי מזומנים כוללים פקדונות בתאגידים בנקאיים לזמן קצר, שתקופות המקורית אינה עולה על שלושה חודשים ממועד הפקדתם ואשר אינם מוגבלים בשעבוד.

ביאור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ד. הערכת נכסים והתחייבויות (המשך)

2. השקעות נכללו כדלקמן:

פקדונות בבנקים, אגרות חוב מיועדות מסוג מירון וערד, אגרות חוב אחרות בלתי סחירות, הלוואות לאחרים	-	לפי שווי הוגן המחושב לפי מודל המבוסס על היוון תזרימי המזומנים, כאשר שיעורי הריבית להיוון נקבעים על-ידי חברה המספקת ציטוט ריביות ביחס לדירוגי הסיכון השונים.
ניירות ערך סחירים בארץ	-	לפי שווי בבורסה ליום המאזן.
יחידות השתתפות קרנות הון סיכון-קרנות השקעה בלתי סחירות קרנות מנוף וחברות מוחזקות	-	לפי שווי הוגן, המחושב בהסתמך על הדוחות הכספיים האחרונים כפי שנמסרו ממנהלי הקרנות.
מניות לא סחירות	-	לפי הערכת שווי ליום המאזן.
חוזים עתידיים	-	משוערכים על-פי הנוסחא שנקבעה על-ידי רשות שוק ההון שלוקחת בחשבון בין היתר, את שיעורי הריבית האפקטיבית להיוון ואת הזמן הנותר עד פקיעת החוזה בשינויים המתאימים. יתרת זכות הנובעת מעודף ההתחייבויות העתידיות של הנכסים העתידיים של כל עסקה מוצגת בסעיף זכאים ויתרות זכות.
פקדונות מובנים בארץ ובחו"ל	-	לפי השער ליום המאזן המתפרסם על-ידי חברה מצטטת בארה"ב.
ניירות ערך סחירים בחו"ל	-	לפי שער בבורסה ליום המאזן (לפי השער הקובע שנקבע לנייר הערך ביום המסחר האחרון בשנת החשבון שנתקיים בבורסה בחו"ל או בשוק מוסדר בו הוא נסחר) ולפי שערי החליפין היציגים לתאריך המאזן.
מקרקעין	-	לפי שווי הוגן, על בסיס הערכת שמאי מקרקעין המבוצעת אחת לשנה לפחות.
קרנות גידור	-	על פי שער המצוטט מפרסומים של עושי שוק.
יתרות צמודות למדד המחירים לצרכן	-	נכללות לפי המדד שפורסם לאחרונה לפני תאריך המאזן.
יתרות לא סחירות הנקובות במטבע-חוץ או צמודות לשער מטבע חוץ	-	לפי השער היציג לתאריך המאזן.
רכוש אחר	-	מוצג לפי עלות בניכוי פחת שנצבר.

ביאור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ד. הערכת נכסים והתחייבויות (המשך)

3. **סיוע ממשלתי** - הסיוע הממשלתי נכלל במאזן לפי כללים שנקבעו בסעיף 78'ד לחוק הפיקוח (ראה גם [ביאור 14 ד'](#) - סיוע ממשלתי).
- הסיוע הממשלתי עתידי בגין אי-העלאת גיל פרישה לנשים נכלל בדוחות הכספיים במסגרת הנכסים והוא מתייחס לסיוע הממשלתי בגין אי העלאת בגיל פרישה נשים מגיל 64 לגיל 67.
4. **התחייבויות פנסיוניות** - ההתחייבויות הפנסיוניות לעמיתים פעילים, מוקפאים ולגימלאים כוללת את אומדן ההתחייבויות שנצברו ליום המאזן ואת עודף ההתחייבויות הצפויות להיצבר בעתיד בגין עמיתים פעילים על הערך הנוכחי של דמי הגמולים הצפויים להתקבל בגין אותם עמיתים.
- ההתחייבויות מוצגות על פי דוח אקטוארי שנערך על ידי האקטואר החיצוני אלן דובין. (גם בשנת 2018). ההתחייבויות הפנסיוניות מחושבות לפי ריבית היוון על פי טבלת ריביות משתנה לאורך השנים בהתאם לתשואת אג"ח ממשלתיות שנבחרו כמדגם מייצג, המשקפות תשואות חסרות סיכון הצפויות לאורך התקופה (להלן - ווקטור ריביות - ראה ביאור 14). נתוני ההתחייבויות הפנסיוניות תואמים את הדוח האקטוארי. על כן, יש לראות בדוח האקטוארי המצורף כחלק בלתי נפרד מדוחות כספיים אלה.

ה. שיטת רישום דמי גמולים, תשלומים לגימלאים, נכים ושאיירים

הכנסות מהשקעות ואחרות והוצאות הנהלה וכלליות, נרשמות על בסיס צבירה.
הכנסות מדמי גמולים והתשלומים לגימלאים, נכים ושאיירים, נרשמות על בסיס צבירה.

ו. אומדנים בעריכת הדוחות הכספיים

- דוחות כספיים של קרנות פנסיה מושתתים על אומדנים והנחות, שלהם השפעה מהותית על הנתונים המדווחים.
האמור מתייחס במיוחד להנחות המשמשות בקביעת המחויבות הפנסיונית.
- הנחות אלה מתייחסות, בין השאר, לתוחלת החיים בעתיד הן של המבוטחים והפנסיונרים והן של שאיריהם הזכאים לקבל קצבאות לאחר פטירת המבוטחים, לשיעור היציאה לנכות, לשיעור ההשתנות בעתיד של עליית השכר של העמיתים, להסדרי רציפות זכויות של עמיתים פעילים ושל עמיתים גמלאים, לאפשרות של שינויים בעתיד בתנאי הסדרי הגמלאות, להסתברות של פרישה של עמיתים בתנאים שאינם מזכים אותם בפנסיה, להקפאת זכויות, לעלויות התפעול המשוערות בעתיד של הקרן, לשיעור התשואה הצפוי על ההשקעות, לשיעור הניכוי הראוי של סכום המחויבות הפנסיונית בתנאי שוק משתנים וכדומה.
- ההנחות האקטואריות הבסיסיות שלפיהן נמדדת המחויבות, נקבעו על ידי משרד האוצר ועל פי שינויים בהנחות כתוצאה ממחקרים שנעשו באישור ובהסכמת משרד האוצר.
- לאור כל זאת, התוצאות בפועל עשויות להיות שונות במידה משמעותית ביותר מהתוצאות המוצגות בדוחות הכספיים והמתבססות על פי האומדנים שנלקחו.

ביאורים לדוחות הכספיים

ביאור 3: - נכסים לפי בסיס הצמדה

סה"כ	בהצמדה למטבע חוץ	ללא תנאי הצמדה	בהצמדה למדד המחירים לצרכן	
אלפי ₪				
ליום 31 בדצמבר, 2019				
רכוש שוטף				
3,647,909	1,258,651	2,389,258	-	מזומנים ושווי מזומנים
374,195	414	373,157	624	חייבים ויתרת חובה
השקעות				
ניירות ערך שאינם סחירים				
58,554,748	-	-	58,554,748	אגרות חוב ממשלתיות
4,928,478	1,564,371	412,967	2,951,140	אגרות חוב אחרות
9,885,624	7,631,466	2,085,490	168,668	מניות וניירות ערך אחרים
ניירות ערך סחירים				
34,430,292	1,093,873	33,336,419	-	אגרות חוב ממשלתיות
2,548,401	759,965	208,977	1,579,459	אגרות חוב אחרות
24,120,524	20,236,432	3,884,092	-	מניות וניירות ערך אחרים
פקדונות והלוואות				
5,179,428	4,609,884	476,871	92,673	פקדונות בבנקים
6,267,083	1,187,924	1,206,041	3,873,118	הלוואות לאחרים
114,440	-	114,440	-	מקרקעין
1,634	-	1,634	-	רכוש קבוע
56,670	-	56,670	-	רכוש אחר
2,954,000	-	-	2,954,000	סיוע ממשלתי עתידי בגין אי העלאת גיל הפרישה לנשים
153,063,426	38,342,980	44,546,016	70,174,430	סך כל הנכסים

ביאורים לדוחות הכספיים

ביאור 3: - נכסים לפי בסיס הצמדה (המשך)

סה"כ	בהצמדה למטבע חוץ	ללא תנאי הצמדה	בהצמדה למדד המחירים לצרכן	
אלפי ₪				
ליום 31 בדצמבר, 2018				
רכוש שוטף				
3,672,874	479,936	3,192,938	-	מזומנים ושווי מזומנים
425,720	-	425,098	622	חייבים ויתרת חובה
השקעות				
ניירות ערך שאינם סחירים				
50,182,861	-	-	50,182,861	אגרות חוב ממשלתיות
4,969,384	1,833,165	197,782	2,938,437	אגרות חוב אחרות
9,019,496	7,134,919	1,777,531	107,046	מניות וניירות ערך אחרים
ניירות ערך סחירים				
31,050,775	1,434,411	13,939,621	15,676,743	אגרות חוב ממשלתיות
2,576,983	911,991	180,965	1,484,027	אגרות חוב אחרות
21,460,717	18,299,363	3,161,354	-	מניות וניירות ערך אחרים
פקדונות והלוואות				
5,461,676	4,478,300	879,748	103,628	פקדונות בבנקים
5,913,187	938,376	1,178,333	3,796,478	הלוואות לאחרים
108,306	-	108,306	-	מקרקעין
2,047	-	2,047	-	רכוש קבוע
57,791	-	57,791	-	רכוש אחר
2,841,000	-	-	2,841,000	סיוע ממשלתי עתידי בגין אי העלאת גיל הפרישה לנשים
137,742,817	35,510,461	25,101,514	77,130,842	סך כל הנכסים

ביאור 4: - מזומנים ושוי מזומנים

ליום 31 בדצמבר		הרכב:
2018	2019	
אלפי ₪		
819,538	1,555,358	מזומנים
2,853,336	2,092,551	פקדונות לזמן קצר
<u>3,672,874</u>	<u>3,647,909</u>	

ביאור 5: - חייבים ויתרות חובה

ליום 31 בדצמבר		א. הרכב:
2018	2019	
אלפי ₪		
11	214	מוסדות
6,573	5,465	דיבידנד וריבית לקבל
144,821	126,660	מעסיקים (הרכב להלן)
17,244	17,122	צדדים קשורים ¹
239	294	הוצאות מראש
23,686	20,419	קופות גמל ואחרים בגין פנסיות משותפות
509	49	חייבים בגין מכירת מקרקעין ²
35,249	6,790	חייבים בגין פרישות מוקדמות
70,272	109,473	חוב האוצר בגין סיוע אי העלאת גיל הפרישה
39,135	39,221	פיקדון בנאמנות קפ"מ ³
38,320	-	חייבים בגין השקעות
45,657	44,688	אחרים
4,004	3,800	ח"ז עסקה משותפת (ראה ביאור 9 ג')
<u>425,720</u>	<u>374,195</u>	

¹ ראה [ביאור 20](#).

² כולל סכומים בנאמנות.

³ קרן פרישה מוקדמת של מורים (ראה גם [ביאור 12 ב'](#))

ב. הרכב חובות מעסיקים:

ליום 31 בדצמבר		הרכב:
2018	2019	
אלפי ₪		
129,000	114,000	בגין חודש דצמבר
3,639	1,709	בגין חודשים ינואר - נובמבר
11,868	10,619	לפני שנת הדוח
314	332	המחאות לגבייה
<u>144,821</u>	<u>126,660</u>	

ביאור 6: - ניירות ערך שאינם סחירים

א. הרכב:

ליום 31 בדצמבר	
2018	2019
אלפי ₪	
7,954,499	5,338,266
42,228,362	53,216,482
4,268,130	4,388,688
701,254	539,790
<u>55,152,245</u>	<u>63,483,226</u>
<u>9,019,496</u>	<u>9,885,624</u>
<u><u>64,171,741</u></u>	<u><u>73,368,850</u></u>

אגרות חוב ממשלתיות מיועדות מסוג מירון
אגרות חוב ממשלתיות מיועדות מסוג ערד
אגרות חוב אחרות בארץ
אגרות חוב אחרות בחו"ל

סך הכל אגרות חוב (ראה ב' להלן)

מניות וניירות ערך אחרים (ראה ג' להלן)

ב. אגרות חוב שאינן סחירות

1. התפלגות אגרות החוב
לפי מועד הפדיון שלאחר תאריך המאזן

ליום 31 בדצמבר	
2018	2019
אלפי ש"ח	
3,778,034	3,062,058
2,318,090	2,294,067
2,236,967	1,821,325
2,064,043	815,785
779,767	290,283
967,328	1,248,618
10,524,545	22,809,770
32,189,623	30,842,924
293,848	298,396
<u>55,152,245</u>	<u>63,483,226</u>

תוך שנה
אחרי שנה ועד שנתיים
אחרי שנתיים ועד ל- 3 שנים
אחרי 3 שנים ועד ל- 4 שנים
אחרי 4 שנים ועד ל- 5 שנים
אחרי 5 שנים ועד ל- 7 שנים
אחרי 7 שנים ועד ל- 10 שנים
אחרי 10 שנים ועד ל- 15 שנים
אחרי 15 שנים (עד שנת 2048)

2. תקופה ממוצעת לפדיון

ליום 31 בדצמבר	
2018	2019
שנים	
5.30	3.04
9.56	9.78
0.93	0.62

בלתי צמודות
צמודות למדד
צמודות למט"ח

3. תשואה ממוצעת משוקללת

ליום 31 בדצמבר	
2018	2019
אחוזים	
3.27	1.59
0.72	(0.44)
1.90	1.35

בלתי צמודות
צמודות למדד
צמודות למט"ח

ביאור 6: - ניירות ערך שאינם סחירים (המשך)

ליום 31 בדצמבר		ג. מניות וניירות ערך אחרים	
2018	2019	פרטים	
אלפי ש"ח			
*174,737	195,777		מניות לא סחירות
46,672	-	(1)	גני נצרת בע"מ
-	-	(2)	קרן השקעות של חברת העובדים בע"מ וח.ב.ע *
-	-	(3)	מרכז משען בע"מ
-	-	(4)	אפיק רום בע"מ
-	-	(5)	מבטחים לעתיד בע"מ
*984,853	1,086,456	(6)	יחידות השתתפות בקרנות השקעה בארץ
4,183,009	4,277,129	(6)	יחידות השתתפות בקרנות השקעה בחו"ל
3,630	4,336	(7)	החזקות מדרוג בע"מ
1,121,591	1,109,124		חוזים עתידיים
648,626	974,231		קרנות נדל"ן
463,521	641,284	(8)	קרנות הון סיכון
283,888	343,992		מוצרים מובנים
*1,108,969	1,253,295	(9)	מניות לא סחירות, חברות זרות
<u>9,019,496</u>	<u>9,885,624</u>		יתרה לסוף השנה

*מוין מחדש

1. גני נצרת בע"מ

גני נצרת בע"מ הינה חברת בת של מבטחים. החברה ניהלה בעבר בית מלון. ליום 31 בדצמבר 2018 שווי ההשקעה בגני נצרת בע"מ הינו 46,672 אלפי ש"ח. ב-4 בפברואר 2019 התקבלה החלטת המפרק על ביצוע חלוקה של מלוא יתרת הכספים מחשבון הבנק של החברה למבטחים מוסד לביטוח סוציאלי של העובדים בע"מ (בניהול מיוחד) ולסגירת חשבון בנק זה. עם קבלת ההחלטה כאמור הועברה יתרת הכספים בחשבון הבנק של החברה לחשבון של מבטחים. החברה סגרה את חשבון הבנק שלה.

2. קרן השקעות של חברת העובדים בע"מ וחברת ח.ב.ע - השקעות חברת עובדים בע"מ

מבטחים מחזיקה במניותיהן של ח.ב.ע השקעות חברת העובדים בע"מ ושל קרן ההשקעות חברת העובדים בע"מ. רובן המכריע של המניות מוחזק על ידי חברה לנאמנות של חברת העובדים בע"מ. להערכת הקרנות לערך הפדיון בעת פרוק אין ערך כלכלי ממשי.

ביאור 6: - ניירות ערך שאינם סחירים (המשך)

ג. מניות וניירות ערך אחרים (המשך)

3. מרכז משען

מרכז משען בע"מ (להלן - "משען") היא חברה פרטית, ללא כוונת רווח, הרשומה ברשם ההקדשים הציבוריים מחודש פברואר, 2000, כחברה לתועלת הציבור. בהתאם לתקנון משען זכותן של הקרנות כחבר רגיל, היא להשתתף ולהצביע באסיפה הכללית. זכויות הקרנות אינן ניתנות להעברה ואין להן זכויות ברווחים ובדיבידנדים שיחולקו, אם יחולקו, בעת פירוקה. להערכת הקרנות, בהסתמך על חוות דעת כלכלית משפטית שקיבלו, לחברותן במשען אין ערך כלכלי ממשי אולם הן שומרות על זכותן להעלות טענות בעניין זה בעתיד.

4. אפיק רום בע"מ

החברה נמצאת בהליכי פרוק מרצון שטרם הסתיימו.

5. מבטחים לעתיד בע"מ

בבעלות חברה זו החברות הבאות:
די.בי.קיו נתונים איכותיים בע"מ - חברה שסיפקה שירותי טיוב נתונים לקרנות הפנסיה שבהסדר (ראה [ביאור 11 1](#)).
מבטחים איאוס בע"מ (חברה מחוסלת מרצון)
אופאל טכנולוגיות עתידיות בע"מ חברה המספקת שרותי מחשוב לקרנות הפנסיה שבהסדר (ראה [ביאור 2 11](#)).

6. קרנות השקעה

השקעה בקרנות השקעה - ראה [ביאור 19 יז](#).

7. החזקות מדרוג בע"מ

ליום 31 בדצמבר 2019 מבטחים מחזיקה ב"החזקות מדרוג בע"מ" 10% ובשרשור מחזיקה 4.9% חברת מדרוג בע"מ הינה חברה מדרגת על פי אישור רשות שוק ההון. שווי האחזקות המשורשר נכון ליום 31 בדצמבר 2019 הינו בסך 4,336 אלפי ש"ח. (31.12.18 - 3,630 אלפי ש"ח). המניות המוחזקות בידי הקרן אינן מקנות אמצעי שליטה.

8. קרנות הון סיכון

השקעה בקרנות הון סיכון - ראה [ביאור 19 יז](#).

9. מניות לא סחירות, חברות בנות

בשנת 2014 התחילה החברה להשקיע בתאגידי נדל"ן בחו"ל באמצעות שותפות מוגבלת. ההשקעה מוצגת בשווי הוגן.

בשנת 2016 הקימה הקרן - קרן ריט לצורך ביצוע השקעות נדל"ן בחו"ל. ההשקעה מוצגת בשווי הוגן.

ביאור 7: - ניירות ערך סחירים

ליום 31 בדצמבר		א. הרכב:
2018	2019	
אלפי ש"ח		
		<u>אגרות חוב</u>
31,050,775	34,430,292	אגרות חוב ממשלתיות
1,664,993	1,788,436	אגרות חוב אחרות בארץ
911,990	759,965	אגרות חוב אחרות בחו"ל
<u>33,627,758</u>	<u>36,978,693</u>	
		<u>מניות וניירות ערך אחרים</u>
2,648,142	3,298,357	מניות סחירות בארץ
445,777	544,935	מניות בחו"ל
513,212	585,735	תעודות סל בארץ
5,163,266	4,639,770	קרנות נאמנות בחו"ל
<u>12,690,320</u>	<u>15,051,727</u>	תעודות סל בחו"ל
<u>21,460,717</u>	<u>24,120,524</u>	
<u>55,088,475</u>	<u>61,099,217</u>	סך הכל ניירות ערך סחירים

ב. אגרות חוב סחירות

1. התפלגות אגרות חוב
לפי מועד הפדיון שלאחר תאריך המאזן

ליום 31 בדצמבר		תוך שנה
2018	2019	
אלפי ש"ח		
1,618,410	1,935,132	אחרי שנה ועד שנתיים
2,953,200	939,489	אחרי שנתיים ועד ל- 3 שנים
1,235,182	244,132	אחרי 3 שנים ועד ל- 4 שנים
298,244	201,962	אחרי 4 שנים ועד ל- 5 שנים
185,893	393,223	אחרי 5 שנים ועד ל- 7 שנים
535,885	3,293,975	אחרי 7 שנים ועד ל- 10 שנים
4,334,810	1,955,270	אחרי 10 שנים ועד ל- 15 שנים
221,185	133,402	אחרי 15 שנים (עד שנת 2096)
<u>22,244,949</u>	<u>27,882,108</u>	
<u>33,627,758</u>	<u>36,978,693</u>	

ביאור 7: - ניירות ערך סחירים (המשך)

ב. אגרות חוב סחירות (המשך)

ליום 31 בדצמבר		התפלגות לפי תקופה ממוצעת לפדיון	.2
2018	2019		
שנים			
6.43	5.41	צמודות למדד	
16.76	17.31	בלתי צמודות	
10.23	10.63	צמודות למט"ח	
ליום 31 בדצמבר		התפלגות לפי תשואה ממוצעת משוקללת	.3
2018	2019		
אחוזים			
1.32	0.03	צמודות למדד	
1.72	0.59	בלתי צמודות	
4.15	2.70	צמודות למט"ח	

ביאור 8: - פקדונות והלוואות

ליום 31 בדצמבר		אלפי ש"ח	א. הרכב:
2018	2019		
5,461,676	5,179,428		פקדונות בבנקים
5,913,187	6,267,083		הלוואות לאחרים
<u>11,374,863</u>	<u>11,446,511</u>		
ליום 31 בדצמבר		אלפי ש"ח	ב. התפלגות לפי מועד הפדיון שלאחר תאריך המאזן
2018	2019		
5,765,337	5,629,838		תוך שנה
646,203	1,156,032		אחרי שנה ועד שנתיים
1,206,381	635,831		אחרי שנתיים ועד ל- 3 שנים
694,915	626,852		אחרי 3 שנים ועד ל- 4 שנים
635,478	450,413		אחרי 4 שנים ועד ל- 5 שנים
635,147	649,154		אחרי 5 שנים ועד ל- 7 שנים
794,907	937,080		אחרי 7 שנים ועד ל- 10 שנים
752,025	1,043,448		אחרי 10 שנים ועד ל- 15 שנים
244,470	317,863		אחרי 15 שנים (עד שנת 2048)
<u>11,374,863</u>	<u>11,446,511</u>		

ביאור 8: - פקדונות והלוואות (המשך)

ג. תקופה ותשואה ממוצעת לפדיון

ליום 31 בדצמבר		
2018	2019	
		פקדונות בלתי צמודים
0.56	0.21	התקופה הממוצעת המשוקללת (שנים)
0.97	0.69	התשואה הממוצעת המשוקללת (אחוזים)
		פקדונות הצמודים למדד
7.90	9.86	התקופה הממוצעת המשוקללת (שנים)
1.09	0.07	התשואה הממוצעת המשוקללת (אחוזים)
		פקדונות הצמודים למט"ח
0.59	0.58	התקופה הממוצעת המשוקללת (שנים)
3.35	2.29	התשואה הממוצעת המשוקללת (אחוזים)
		הלוואות לאחרים (צמודות מדד)
6.06	6.14	התקופה הממוצעת המשוקללת (שנים)
2.48	1.02	התשואה הממוצעת המשוקללת (אחוזים)
		הלוואות לאחרים (צמודות מט"ח)
4.08	4.92	התקופה הממוצעת המשוקללת (שנים)
5.65	3.90	התשואה הממוצעת המשוקללת (אחוזים)
		הלוואות לאחרים לא צמודים
4.74	6.16	התקופה הממוצעת המשוקללת (שנים)
2.90	2.15	התשואה הממוצעת המשוקללת (אחוזים)

ביאור 9: - מקרקעין

א. להלן התנועה

ליום 31 בדצמבר		
2018	2019	
אלפי ש"ח		
114,998	108,306	שווי לתחילת השנה
(9,625)	-	מימושים, נטו
2,933	6,134	עלית ערך
<u>108,306</u>	<u>114,440</u>	שווי לסוף שנה

ב. נכסי המקרקעין נכללו במאזן ליום 31 בדצמבר, 2019 בהתבסס על הערכות של שמאי המקרקעין: שאול רוזנברג ומשה פרידמן (שנת 2018 - שאול רוזנברג, רענן דוד ומשה פרידמן).

ג. בשנת 2018 מימשה הקרן את האופציה לדילול אחזקתה בקניונים.

ביאורים לדוחות הכספיים

ביאור 10: - רכוש קבוע

			א. ההרכב לשנת 2019
סה"כ	שיפורים במושכר אלפי ש"ח	ריהוט וציוד משרדי	
<u>עלות</u>			
46,113	21,106	25,007	יתרה ליום 1 בינואר, 2019
44	-	44	תוספות במשך השנה
(43)	-	(43)	גריעות במשך השנה
46,114	21,106	25,008	יתרה ליום 31 בדצמבר, 2019
<u>פחת שנצבר</u>			
44,066	19,523	24,543	יתרה ליום 1 בינואר, 2019
422	254	168	תוספות במשך השנה
(8)	-	(8)	גריעות במשך השנה
44,480	19,777	24,703	יתרה ליום 31 בדצמבר, 2019
1,634	1,329	305	יתרה מופחתת ליום 31 בדצמבר, 2019
	10%	33%	שיעור הפחת השנתי (באחוזים)

			ב. ההרכב לשנת 2018
סה"כ	שיפורים במושכר אלפי ש"ח	ריהוט וציוד משרדי	
<u>עלות</u>			
45,717	20,711	25,006	יתרה ליום 1 בינואר, 2018
664	395	269	תוספות במשך השנה
(268)	-	(268)	גריעות במשך השנה
46,113	21,106	25,007	יתרה ליום 31 בדצמבר, 2018
<u>פחת שנצבר</u>			
43,667	19,084	24,583	יתרה ליום 1 בינואר, 2018
581	439	142	תוספות במשך השנה
(182)	-	(182)	גריעות במשך השנה
44,066	19,523	24,543	יתרה ליום 31 בדצמבר, 2018
2,047	1,583	464	יתרה מופחתת ליום 31 בדצמבר, 2018
	10%	33%	שיעור הפחת השנתי (באחוזים)

ביאור 11: - רכוש אחר

ההרכב לשנת 2019			
סה"כ	תוכנה (2) אלפי ש"ח	טיוב נתונים (1)	
<u>עלות</u>			
211,386	112,259	99,127	יתרה ליום 1 בינואר, 2019
9,216	9,209	7	תוספות
220,602	121,468	99,134	יתרה ליום 31 בדצמבר, 2019
<u>פחת שנצבר</u>			
153,595	54,468	99,127	יתרה ליום 1 בינואר, 2019
10,337	10,330	7	תוספות במשך השנה
163,932	64,798	99,134	יתרה ליום 31 בדצמבר, 2019
56,670	56,670	-	יתרה מופחתת ליום 31 בדצמבר, 2019
	10%	100%	שיעור הפחת השנתי (באחוזים)
ההרכב לשנת 2018			
סה"כ	תוכנה (2) אלפי ש"ח	טיוב נתונים (1)	
<u>עלות</u>			
203,208	104,237	98,971	יתרה ליום 1 בינואר, 2018
8,178	8,022	156	תוספות
211,386	112,259	99,127	יתרה ליום 31 בדצמבר, 2018
<u>פחת שנצבר</u>			
143,682	44,711	98,971	יתרה ליום 1 בינואר, 2018
9,913	9,757	156	תוספות במשך השנה
153,595	54,468	99,127	יתרה ליום 31 בדצמבר, 2018
57,791	57,791	-	יתרה מופחתת ליום 31 בדצמבר, 2018
	10%	33%	שיעור הפחת השנתי (באחוזים)

1. במחצית הראשונה של שנת 2009 הסתיים פרויקט טיוב הנתונים. חברת די בי קיו שעסקה במתן שרותי טיוב לקרנות הפנסיה סיימה את פעילותה. בהתאם, הועמסה עלות הטיוב על הקרנות על פי משקלות סופיים ונרשמה בסעיף רכוש אחר.
2. הקרן מחזיקה במלוא זכויות הבעלות והשליטה (100%) של אופאל טכנולוגיות עתידיות בע"מ (להלן- החברה). החברה נותנת שרותי מחשוב שוטפים ותמיכה וליווי בהקמת מערכת הליבה החדשה לניהול זכויות (להלן- "מערכת מפנה"). ההשקעות במערכת מופחתות על פני 10 שנים החל מפברואר, 2012.

ביאור 12: - התחייבויות שוטפות

ליום 31 בדצמבר		הרכב:	א.
2018	2019		
אלפי ש"ח			
32	-		צדדים קשורים
606,707	635,705	(בגין חודש דצמבר)	פנסיה לתשלום
13,585	3,395		מעסיקים בגין פרישה מוקדמת
4,140	4,197		התחייבויות לחופשה
128,110	8,399		מעסיקים בגין פנסיות משותפות
28,646	31,350		מוסדות
25,986	23,485		הוצאות לשלם
39,135	39,221		קרן לפרישה מוקדמת של מורים [ראה (ב')]
5,582	2,210		ספקים
3,867	3,784		שיקים שלא נפרעו
10,562	11,964		אחרים
<u>866,352</u>	<u>763,710</u>		

ב. קרן לפרישה מוקדמת של מורים

ביום 11 באוקטובר, 1972 נחתם הסכם להפעלת קרן פרישה מוקדמת למורים בחינוך העל יסודי (להלן-קפ"מ) שתכליתה הוצאת מורים לפנסיה מוקדמת, במימון הבעלויות המעסיקות מורים. האחריות לניהול קפ"מ היא על הנהלת קפ"מ המורכבת מנציגי הבעלויות, נציגי ארגוני מורים ונציגי מבטחים. קפ"מ פועלת כנאמנות.

בשנת 1989 נחתם הסכם חדש לפרישות מורים לפנסיה מוקדמת במימון מדינת ישראל - ללא מימון הבעלויות - "הסכם מסלול נוסף למורים" (המסלול המיוחד).
בשנת 1993 בוטל הסכם קפ"מ. המורים פרשו לפנסיה מוקדמת ממועד זה רק לפי המסלול המיוחד, כפי שפורט לעיל.

לאחר מהלך של בוררות בין ארגוני המורים לבין מבטחים, התברר כי בקפ"מ נשארו כספים. הכספים נמצאים בחשבון נפרד בניהולה של מבטחים. מבטחים אמורה לקבל דמי ניהול בהתאם להחלטת הבורר, על ניהול הכספים. הנהלת קפ"מ מבקשת כיום לעשות שימוש בכספים שנצברו בקפ"מ למימון פרישות מוקדמות מגיל 48 עד 50, בהתאם להסכם קיבוצי שנחתם בעניין זה, כך שבגיל 50 עובר הפורש לפרישה לפי המסלול המיוחד. מבטחים אינה חלק מהנהלת קפ"מ הנוכחית ואינה חלק מן ההסכם הקיבוצי שנחתם.

בנסיבות אלו, ומאחר שלמבטחים אין עוד כל אחריות בקשר לקפ"מ, למעט ניהול החשבון עבור הנהלת קפ"מ ולפי הוראותיה, ביקשה מבטחים להעביר את כספי קפ"מ לידי הנהלת קפ"מ הנוכחית. הנהלת קפ"מ הסכימה לבקשת מבטחים והתקיים משא ומתן שבמהלכו הוחלפו טיוטות הסכמים בין הצדדים.

נכון למועד זה, טרם נחתם הסכם סופי בין הצדדים למרות שהצדדים הגיעו להבנות מהותיות, כפי שבאו לידי ביטוי בטיטות שהועברו ביניהם, לעניין העברת הכספים לידי קפ"מ ובסוגיות נוספות. עיקר הקשיים המונעים בשלב זה את העברת הכספים לידי קפ"מ כאמור נעוץ במחלוקת פנימית בין הגופים המרכיבים את הנהלת קפ"מ.

ביאור 12: - התחייבויות שוטפות (המשך)

ליום 31 בדצמבר		להלן התנועה בקרן:
2018	2019	
אלפי ש"ח		
39,105	39,135	יתרה לתחילת השנה
30	86	הכנסות מהשקעות, נטו
<u>39,135</u>	<u>39,221</u>	יתרה לסוף השנה

ביאור 13: - התחייבויות בשל סיום יחסי עובד מעביד

ליום 31 בדצמבר		א. הרכב:
2018	2019	
אלפי ש"ח		
<u>118,909</u>	<u>116,314</u>	התחייבויות בשל סיום יחסי עובד מעביד

ב. התחייבויות מבטחים לפיצויי פיטורין, פרישה ופנסיה מוקדמת לעובדים, חושבו על בסיס חוקת העבודה, הסכמי העבודה והסכמי פרישה, לגבי כל העובדים בהתאם לקבוצת השתייכותם, ההתחייבות אינה כוללת את החלק המכוסה על ידי הפקדות שנצברו בקרן הגמלאות המרכזית של עובדי ההסתדרות בע"מ ובקופות גמל אחרות.

סכומי הצבירה בגופים הנ"ל אינם בשליטתה ובניהולה של מבטחים. קופות הגמל לקצבה ותגמולים, אחראיות בהגיע העובד לגיל פרישה או בקרות אירוע מזכה אחר לפנסיה, לתשלום תגמולים והשלמת פיצויים.

ג. התחייבות מבטחים לתשלום פיצוי עבור ימי מחלה שלא נוצלו, לעובדים הזכאים לכך בתוקף ההסכם הקיבוצי, חושבה על בסיס שכרם האחרון של העובדים ליום המאזן בהתייחס ליתרת ימי המחלה שלא נוצלו.

ד. לעניין מודל העמסת דמי ניהול הכולל גם הוצאות בשל סיום יחסי עובד ומעביד ראה [ביאור 14 א'](#) להלן.

ביאור 14: - התחייבויות פנסיוניות וגרעון אקטוארי

א. ההתחייבויות הפנסיוניות

1. ההתחייבויות האקטואריות

ההתחייבויות האקטואריות המוצגות במאזן לימים 31 בדצמבר, 2019 ו-2018 מייצגות את הערך המהוון של ההתחייבויות, לתשלומי פנסיה ופדיון הזכויות בעתיד, לפנסיונרים, עמיתים פעילים ולעמיתים בלתי פעילים ובניכוי הערך המהוון של דמי גמולים עתידיים כפי שחושב ונכלל בדוח האקטוארי של הקרן.

הדוח נערך בהתאם להנחיות רשות שוק ההון ביטוח וחסכון, לרבות הוראות דיווח כספי לקרנות פנסיה וותיקות להן מונה מנהל מיוחד.

2. ווקטור ריביות

בהתאם להוראות הממונה על שוק ההון, שיעורי הריבית להיוון לצורך הכנת המאזן האקטוארי כחלק מהדיווח הכספי של הקרן יקבעו לפי שיעורי ריבית שונים המשתנים מתקופה לתקופה בהתאם לעיתוי התשלום או התקבול הספציפי הצפוי. סדרת שיעורי ריבית חסרת סיכון אלו מהווה את ווקטור הריביות (להלן - "ווקטור ריביות").

הווקטור נקבע על פי שערי היוון מצוטטים על ידי חברה מצטטת שנבחרה לצורך כך על ידי משרד האוצר. היוון לפי ווקטור ריביות מתבצע על ידי היונם של תשלומים או הכנסות עתידיות בכל תקופה לפי הנחת שיעורי תשואה חסרת סיכון ריאלית הצפויה לתקופה הנבחרת. מאחר ומשך החיים הממוצע של התחייבויות הקרנות ארוך יותר מאשר משך החיים הממוצע של הנכסים, ומאחר ולשינויים בווקטור הריביות השפעה מהותית ביותר על ערך נתונים אלו, השינויים בווקטור משפיעים באופן מהותי על הגירעון/עודף אקטוארי. השימוש בווקטור הריביות נעשה החל ממאזן שנת 2005.

מאז התחלת השימוש בווקטור קיימים שינויים מהותיים בווקטור הריביות ממאזן למאזן המביאים לתנודתיות גבוהה במצב האקטוארי של הקרנות. ווקטור הריביות מופיע בדוחות האקטוארים בלוח 1 שכותרתו "שיעור תשואה חסרת סיכון".

3. סיוע ממשלתי בגין אי-העלאת גיל פרישה לנשים מגיל 64 לגיל 67

הסיוע הממשלתי בגין אי-העלאת גיל קצבת זקנה לנשים מגיל 64 לגיל 67 נקבע בסעיף 78 ט (ב)(8) לחוק הפיקוח.

הסיוע האמור יינתן ככל שגיל קצבת הזקנה של נשים הקבוע כיום בנספח א' לתקנון האחד לא יועלה לגיל 67, וזאת בשל הפרש בהתחייבויות הקרנות בין גיל 67 כגיל הפרישה לנשים לבין גיל פרישה העומד על 64 לנשים שנולדו בחודש מאי 1953 ואילך. היה וגיל הפרישה האמור יועלה, יבוצעו ההתאמות הנדרשות. בהתאם להוראות סעיפים 78 ט (ב)(8) ו-78 יד (א)(2) לחוק הפיקוח, הסיוע בשל אי-העלאת גיל פרישה אישה לגיל 67 כאמור ייוסף לסיוע הממשלתי הקבוע בסעיף 78 יד (א)(1) לחוק הפיקוח.

בשנת 2019 הקרן קיבלה וצברה על חשבון הסיוע האמור לאותה שנה בסך של 210,460 אלפי ש"ח (שנה קודמת כ-149,382 אלפי ש"ח).

4. השהיה בהעלאת גיל פרישה לנשים מגיל 62 לגיל 64

בסעיף 3.3 לסיכום הדברים מיום 5 בינואר 2004 בין שר האוצר דאז לבין יו"ר ההסתדרות הכללית דאז נקבע כי ככל שלא תתקבל החלטת הוועדה הנזכרת באותו סעיף, עד יום 30.6.2009, לענין מקורות המימון שיידרשו, ככל שיידרשו, לכיסוי העלות הנובעת מהשהיית העלאת גיל פרישה לנשים מגיל 62, ייוסף הסכום בגין העלות האמורה לסיוע הממשלתי.

מאחר שלא הוקמה הוועדה הנזכרת בסעיף 3.3 לסיכום הדברים ולא התקבלה החלטה עד המועד האמור באותו סעיף, ייוסף לסיוע הממשלתי הקבוע בחוק הפיקוח סיוע בשל השהיה לענין העלאתו של גיל פרישה בגיל 62 לאישה שנולדה בתקופה שבין חודש מאי 1947 לבין חודש דצמבר 1949, לעומת גיל הפרישה לאישה כפי שהוצע בהצעת חוק גיל פרישה המקורית.

ביום 29.12.2010 נקבעו בידי הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון, על דעת הממונה על התקציבים במשרד האוצר, כללים לענין העברת הסיוע בשל השהיית ההעלאה של גיל הפרישה.

ביאור 14: - התחייבויות פנסיוניות וגרעון אקטוארי (המשך)

א. התחייבויות הפנסיוניות (המשך)

5. ההשהיה בהעלאת גיל הפרישה לנשים בעקבות תיקון מס' 9 לתקנון האחד
בינואר 2012 הורה המפקח על הביטוח, בתוקף סמכותו לפי סעיף 78 י לחוק הפיקוח, על תיקון נספח א' לתקנון האחד (תיקון מס' 9 לתקנון), שעניינו גיל קצבת זקנה בקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר. בעקבות התיקון האמור לנספח א' לתקנון, נקבעה השהיה נוספת בהעלאת גיל הפרישה לנשים מגיל 62, במשך חמש שנים, החל בשנת 2012 ועד לשנת 2016. תחילתו של התיקון ביום 1 בינואר 2012.
6. ההשהיה בהעלאת גיל הפרישה לנשים בעקבות תיקון מס' 10 לתקנון האחד
במועד בו היה גיל פרישה אשה אמור להתחיל לעלות נקבעה השהיה נוספת. בינואר 2017 הורה המפקח על הביטוח, בתוקף סמכותו לפי סעיף 78 י לחוק הפיקוח, על תיקון נספח א' לתקנון האחד (תיקון מס' 10 לתקנון), שעניינו גיל קצבת זקנה בקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר. בעקבות התיקון האמור לנספח א' לתקנון, נקבעה השהיה נוספת בהעלאת גיל הפרישה לנשים מגיל 62, במשך שמונה חודשים, החל בחודש ינואר 2017 ועד חודש אוגוסט 2017. תחילתו של התיקון ביום 1 בינואר 2017.
- ביום 10 בינואר 2017 פנו הקרנות במכתב לממונה על שוק ההון ביטוח וחסכון ולממונה על התקציבים בבקשה להידרש לצעדים שיבטיחו את מניעת הגידול בהתחייבויות הקרנות שבהסדר ואת הסכנה כי זכויותיהם של העמיתים יופחתו וזאת באמצעות העברת סיוע נוסף לקרנות אשר יכסה על הגידול בהיקף ההתחייבויות.
- ביום 20 במרס 2017 החליטה ועדת הכספים של הכנסת שגיל פרישת הנשים לא יעלה אלא רק לאחר הגשת המלצות ע"י שר האוצר וזאת עד יום 30 באפריל 2017 וקיום דיון בוועדה שתכריע בעניין. כמו כן הוחלט כי ככל שלא יוגשו המלצות, ברירת המחדל תהיה השארת גיל הפרישה לגיל 62. בעקבות החלטה זו,
- ביום 26 במרס 2017, פנו הקרנות במכתב נוסף לממונה על שוק ההון ביטוח וחסכון ולממונה על התקציבים ובו התריעו כי נוכח החלטת הוועדה הנ"ל דורשות הקרנות פיצוי בגין המשך השהיית העלאת גיל פרישת הנשים, אחרת לא יהיה מנוס מלהפחית את זכויות העמיתים בסכום של כ-5.0 מיליארד ש"ח.
- ביום 30.4.2017 הודיע שר האוצר ליושב ראש ועדת הכספים כי לאחר שבחן את המלצות הוועדה לבחינת גיל פרישה לנשים, ולאור ההשלכות הציבוריות הנרחבות שיש לכך, הרי שבטרם יקבל החלטה בעניין, הוא מבקש לקיים דיון בוועדת הכספים בעניין; לאחר שיקבל שר האוצר את כל המידע והעמדות הציבוריות שיוצגו בפני ועדת הכספים, הוא יקבל את החלטתו בעניין.
7. תיקון חוק גיל פרישה
בעקבות דיוני המשך שהתקיימו בוועדת הכספים, תוקן ביום 24.7.2017 חוק גיל פרישה באופן שהופך את ברירת המחדל במנגנון הקבוע בסעיף 9 לחוק ולמעשה קובע כי גיל הפרישה לנשים ייוותר 62, אלא אם כן יוחלט אחרת. התיקון קבע כי החלטה כאמור תתקבל ע"י ועדת הכספים עד ליום 15.2.2018.
- משמעותו המעשית של תיקון החוק האמור, בו נקבע כי ברירת המחדל תהיה אי העלאת גיל פרישה לנשים, היא כי על קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר לפעול בהתאם להנחת עבודה לפיה גיל הפרישה לנשים לא יעלה. מאזני הקרנות חושבו בהתבסס על הנחה זו ובהתאם, הגידול בהיקף ההתחייבויות עמד על כ- 2.8 מיליארד נוספים. ככל שלא ינתן לקרנות סיוע כספי נוסף בשל אי העלאת גיל הפרישה, גידול ההתחייבויות בשל כך יחייב איזון אקטוארי והפחתת זכויות לעמיתי הקרנות, שאם לא כן ייווצר בהכרח בסוד בין דורי נוסף בקרנות ההסדר.
- בעקבות תיקון החקיקה, בוצעו פניות נוספות מטעם הקרנות לגורמים הרלוונטיים במשרד האוצר וברשות שוק ההון, ביטוח וחסכון.

ביאור 14: - התחייבויות פנסיוניות וגרעון אקטוארי (המשך)

א. התחייבויות הפנסיוניות (המשך)

7. תיקון חוק גיל פרישה

ביום 5.3.2018 התקיים דיון בוועדת הכספים של הכנסת בנושא אי העלאת גיל הפרישה לנשים וההשלכות, בין היתר, על מצב קרנות הפנסיה הוותיקות. ברקע הדיון, הוגשה הצעת חוק גיל פרישה (תיקון - העלאת גיל הפרישה לנשים וקביעת צעדים תומכים לנשים בגילאי העבודה), התשע"ח-2018, בשם כלל חברי ועדת הכספים וחברי כנסת נוספים, אולם בחודש פברואר 2018 לא ניתן אישור ועדת השרים לענייני חקיקה לקידומה בנתיבי החקיקה וקרוב לוודאי שהמשך הדיון בהצעת חוק זו יתבצע בכנס הקיץ של הכנסת. הצעת החוק הפרטית האמורה כללה תכנית להעלאה מדורגת של גיל הפרישה לנשים מגיל 62 עד לגיל 64 וזאת על-פני כעשר שנים, בצד צעדים תומכים לנשים בגילאי העבודה שעובדות במקצועות שוחקים.

בדיון שהתקיים בוועדת הכספים ביום 5.3.2018, הוצגה עמדת הקרנות באופן הבא:
1. האיזון האקטוארי של הקרנות מאז שנת 2003 מבוסס על גיל פרישה 67 לכלל העמיתים, ובכל מקרה שבו בוצעו חריגות מגיל זה, ניתן סיוע ממשלתי כדי לפצות את הקרנות על הגרעון האקטוארי הנובע מאותן חריגות, כאשר מתן הסיוע הממשלתי עוגן בהסכם בין הממשלה לבין ההסתדרות, בחקיקה ראשית ובכללים של הממונה על שוק ההון.

2. העלות של אי-העלאת גיל הפרישה לנשים מאז שנת 2012 היא תוספת התחייבות לקרנות בשיעור של כ- 200 מיליוני ש"ח לשנה, ובסה"כ תוספת התחייבויות לקרנות של כ- 5 מיליארד ש"ח. לכן, ככל שלא יינתן סיוע ממשלתי מתאים לכיסוי התחייבויות אלו, כפי שנעשה עד עתה בנסיבות דומות, לא יהיה מנוס מביצוע איזון אקטוארי שיוביל להפחתת זכויות עמיתים, לשם התמודדות עם ההתחייבויות שנוצרו בשל אי-העלאת גיל הפרישה לנשים מאז שנת 2012.

במהלך חודש מרס 2018, וכחלק מחובת הנאמנות של הקרנות כלפי העמיתים, המנהל המיוחד של הקרנות פנה לממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון בבקשה לנקוט בצעד של איזון אקטוארי שיוביל להפחתת זכויות העמיתים בקרנות, לפי סעיף 64. ג. לתקנון האחיד, וזאת בשים לב להתחייבויות שנוצרו בשל אי-העלאת גיל הפרישה לנשים מאז שנת 2012 ולאור חוסר ההיענות של ממשלת ישראל להעברת סיוע ממשלתי מתאים לכיסוי התחייבויות אלה, כפי שמתחייב מעקרונות ההסדר שגובשו בשנת 2003 ונעשה עד עתה.

ביום 14.6.18 התקבל אישור הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון מתוקף סמכותה לפי סעיף 78 לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) התשמ"א-1981 ולפי סעיף 64 ג לתקנון האחיד, להפחית את זכויות המבוטחים, הפנסיונרים והשארים בשל הגדלת ההתחייבויות של הקרנות הנובעת מאי העלאת גיל הפרישה לנשים מגיל 64 ובלבד שהפחתת הקצבאות שמשלמות הקרנות תעשה החל מחודש יוני 2019 (לאור קיום מ"מ בין הגורמים הרלוונטיים בממשלה ובכנסת להעלאת גיל הפרישה לנשים לגיל 64).

הפחתת הזכויות בשיעור של 1.259% (להלן-"שיעור ההפחתה") קיבלה ביטוי בהערכות האקטואריות שצורפו לדוחות הכספיים.
כמו כן, פדיונות שבוצעו על-ידי מבוטחים, פנסיונרים ושארים החל מיום 1.9.2018 הופחתו בשיעור ההפחתה.
הבהרות מתאימות בנושא צורפו למסמכים שנשלחים לכלל העמיתים באופן שגרתי ושוטף.

בתאריך 20.6.2019 הורה הממונה כי, בשל המצב הייחודי של פיזור הכנסת ולאור פרסום תזכיר חוק בעניין העלאת גיל הפרישה לנשים על-ידי משרד האוצר, הפחתת הזכויות מכלל הקצבאות תדחה ותבוצע בשיעור של 1.274% החל מקצבת אפריל 2020 שתשולם בתאריך 1.5.2020.

בתאריך 30.3.2020 הורה הממונה כי נוכח העובדה שפעם נוספת נוצר מצב חריג, יוצא דופן ויחודי שלא ניתן היה לצפות מראש, הפחתת הזכויות מכלל הקצבאות תדחה ותבוצע החל מקצבת ינואר 2021 שתשולם בתאריך 1.2.2021.

פרופ' פלדור ופרופ' גילדור הגישו בתחילת שנת 2019 עתירה לבג"ץ כנגד שר האוצר בעניין העלאת גיל הפרישה לנשים.
העתירה הוגשה לאור ההפחתה הצפויה בזכויות העמיתים בקרנות הפנסיה הוותיקות ובית המשפט התבקש לצרף את הקרנות כצד בהליך ואף התבקש צו ביניים המורה על הקפאה של הפחתת הזכויות לעמיתים.

ראה [ביאור 19](#) יב' לעניין פירוט נוסף בנושא ההליך המשפטי בעניין העלאת גיל הפרישה לנשים.

ביאור 14: - התחייבויות פנסיוניות וגרעון אקטוארי (המשך)

א. ההתחייבויות הפנסיוניות (המשך)

8. המודל להעמסת דמי ניהול

מאז שנת 2007 הקרנות מעמיסות את הוצאות התפעול בין הקרנות לפי מודל העמסת עלויות, אשר כולל משקולות שונות הניתנות לפנסיונרים, עמיתים פעילים, עמיתים בלתי פעילים, אירועי פדיון, אירועי פרישה, היקף הנכסים המנוהלים ומספר המעסיקים בכל קרן.

במהלך שנת 2014 ערכו הקרנות בדיקה יסודית למודל העמסת העלויות האמור. הבדיקה אשררה את המודל במלואו, לצד המלצה לתוספת משקולת עבור פרישות של אוכלוסיות מיוחדות. אשרור המודל, כמו גם תוספת המשקולת כאמור, אושרו לשימוש על ידי ועדת המנהלה של הקרנות וכן על ידי רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון, אשר אישרה גם את השימוש במודל לצורך הערכת הוצאות הניהול העתידיות בתחזיות האקטואריות.

ב. הרכב ההתחייבויות הפנסיוניות

ליום 31 בדצמבר	
2018	2019
מיליוני ש"ח	
106,368	127,028
64,417	75,524
22,596	25,581
<u>193,381</u>	<u>228,133</u>
17,066	19,884
(9,934)	(9,341)
7,132	10,543
<u>200,513</u>	<u>238,676</u>

התחייבויות פנסיוניות צבורות:

לפנסיונרים
לעמיתים פעילים
לעמיתים מוקפאי זכויות

התחייבויות עתידיות:

זכויות שייצברו לעמיתים פעילים
בניכוי דמי גמולים עתידיים

ג. הערות והמלצות האקטואר

החישובים בדוח האקטוארי התבססו על נתונים מקבצים שנשלפו ליום 31 באוקטובר, 2019. החבות האקטוארית הותאמה ליום 31 בדצמבר 2019 על בסיס ההנחות במודל. אומדן סיוע ממשלתי ישיר – בהתאם להחלטת הממשלה הקרנות צפויות לקבל את חלקם היחסי בתמיכת המדינה לקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר. החלוקה הסופית תיקבע ע"י הממונה. בשלב זה הסיוע הישיר המופיע בדוח האקטוארי נקבע בחלוקה רעיונית לצורך המאזן הנוכחי בלבד. הדוחות האקטואריים מצורפים לדוחות הכספיים וכוללים מידע מפורט בעניין הערכה האקטוארית. שיטת חלוקה זו הינה בתיאום ובאישור הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון.

ביאור 14: - התחייבויות פנסיוניות וגרעון אקטוארי (המשך)

ד. סיוע ממשלתי

1. סבסוד ממשלתי באמצעות אג"ח מיועדות

ביטוי בדוחות לשנים 2019 ו-2018 של גובה הסבסוד הממשלתי באמצעות אג"ח מיועדות (להלן - ערך הסובסידיה) נעשה על-פי הוראות הממונה על שוק ההון בחוזר פנסיה 2006-3-4 ו-2010-3-3, בהתאם להפרש שבין תשואות כל האג"ח המיועדות ("מירון" ו"ערד") לבין ווקטור הריביות וכמפורט להלן:

- התאמת שערך אג"ח מיועדות לאומדן שווי הוגן: השווי הכלכלי של הסבסוד הממשלתי בכל האג"ח המיועדות מחושב כערך הנוכחי של הפרשי הריבית העתידיים הנובעים מהתשואה האפקטיבית הצפויה בגין האג"ח המיועדות שהונפקו לבין ווקטור ריביות. סבסוד זה בסך 19,805 מיליוני ש"ח הוצג כחלק מנכסי הקרנות ורובו מהווה חלק מהסיוע הממשלתי לקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר.

- סבסוד ממשלתי באג"ח מיועדות שהקרן צפויה להשקיע בהן בעתיד: על פי תקנות ההשקעה הקרן מחויבת לרכוש אג"ח מיועדות מסוג "ערד" כך ששיעור האג"ח המיועדות הכולל יהיה 30% מנכסיה. הדוח האקטוארי חושב, כבעבר, על פי ההנחה שאגרות החוב מסוג "ערד" יונפקו לקרן במועד בו תרד אחזקתה באג"ח מיועדות לשיעור נמוך מ-30% כך ששיעור האחזקה באג"ח מיועדות יעמוד על 30% מנכסי הקרן.

השווי הכלכלי של הסבסוד הממשלתי באג"ח מסוג "ערד" מחושב כערך הנוכחי של הפרשי הריבית העתידיים הנובעים מהתשואה הצפויה בגין אג"ח "ערד" שיונפקו בתשואה אפקטיבית של 4.86% (בהשלמה לשיעור של 30% מנכסי הקרן באגרות חוב מיועדות כולל "מירון") לבין ווקטור ריביות. סבסוד זה בסך כ-7,812 מיליוני ש"ח אינו מהווה חלק מהסיוע הממשלתי לקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר, אלא מהווה סיוע ממשלתי נוסף. (בשנה הקודמת - כ-5,215 מיליוני ש"ח).

2. אומדן סיוע ממשלתי ישיר עתידי

- אומדן סיוע ממשלתי ישיר עתידי מסתכם לסך של כ-62,716 מיליוני ש"ח (בשנה הקודמת כ-52,956 מיליוני ש"ח).

מאחר והסיוע הממשלתי לקרנות הפנסיה הוותיקות טרם הוקצה סופית, (וזאת לנוכח האמור במכתבו של הממונה על שוק ההון מיום 17 באוגוסט 2005), הקרן בהתאם להוראות המעבר בחוזר פנסיה 2006-3-4, רושמת כסיוע ממשלתי ישיר, בהתאם להערכת אקטואר הקרן, סכום שיהיה בו (בערכו היום לפי ווקטור ריביות), די לכיסוי גרעונה ולעמידה בהתחייבויותיה הפנסיוניות.

מדובר באומדן המבוסס על הנחה לפיה יהיה די בסכומי הסיוע הממשלתי הישיר כדי לכסות את גירעונותיהן של כל קרנות הפנסיה שבהסדר.

גובה הסיוע גם כפוף לשנויים בגובה התחייבויות הפנסיוניות, שעשויים לחול בעיקר בשל: פסיקת בתי המשפט בעניינים עקרוניים, שינוי בהנחות אקטואריות ושינויים בגובה ריבית ההיוון (לוקטור ריביות). אי לכך, ככל הנראה, הסיוע הממשלתי הישיר בפועל יהיה שונה מהאומדן האמור.

- קיים פער בין שיעורי הריביות המחושבים בדוח לצורך קביעת הערך המהוון של הסיוע הממשלתי הישיר הצפוי לקרן, ובין שיעור הריבית שתשולם בפועל על סכומי הסיוע הממשלתי שתקבל הקרן. הערך הנוכחי של הסיוע הישיר המוצג בדוח שונה מערך הסיוע המוצג לפי ריבית 4% שנקבעה בחוק. אם יתברר בעתיד, לאחר קביעת החלק היחסי של כל קרן בסיוע וקביעת לוח הסילוקין, כי הסיוע הממשלתי לפי החוק לא יספיק לכיסוי הגרעון הכולל, או כי הסיוע הממשלתי שיינתן לקרן עולה על סכום הגרעון של הקרן, תאוזן הקרן באמצעות התאמת זכויות העמיתים על פי מנגנון האיזון האקטוארי. במצב זה תהא רשאית הקרן, כפוף לקבלת אישורים מתאימים, להגדיל או להקטין את זכויות המבוטחים, הפנסיונרים והשאירים בהתאם לחלוקה שתיקבע.

3. הגרעון הכולל לפני סיוע ממשלתי עתידי

הגרעון הכולל לפני סיוע ממשלתי עתידי של קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר מסתכם נכון ליום המאזן לסך של כ-238 מיליארדי ש"ח (בשנה הקודמת כ-181 מיליארדי ש"ח).

בהתאם לחוזר פנסיה 2006-3-4 אומדן הסיוע הישיר המוצג בדוח הכספי יהיה הנמוך מבין שני אלה:

1. אומדן חלקה הגרעוני הצפוי של הקרן בסך הסיוע ממשלתי הישיר.
  2. הגרעון האקטוארי לפני סיוע ממשלתי, נכון ליום המאזן, בניכוי הסיוע הממשלתי בגין אי העלאת גיל הפרישה ובניכוי הסבסוד הממשלתי באמצעות אג"ח מיועדות.
- הסכום המוצג כסיוע ממשלתי ישיר במאזן הקרן הינו הסכום על פי התחשיב בסעיף 1 לעיל.

ביאור 14: - התחייבויות פנסיוניות וגרעון אקטוארי (המשך)

ד. סיוע ממשלתי (המשך)

4. התחייבות הממשלה לתמיכה בקרנות הפנסיה

א. המספרים המוצגים להלן הינם יתרת התחייבויות המדינה, נכון ליום 31 בדצמבר, 2019, וזאת בהתאם לטיטוט הכרעה בנושא הסיוע הממשלתי לכלל קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר שהעביר המפקח על הביטוח למנהלת המיוחדת ביום 21 במרס, 2010 (להלן: "טיטוט ההכרעה").

ליום 31 בדצמבר		במחירי יום 01 בינואר 2003 (*)	
2018	2019		הסיוע הממשלתי
מיליוני ש"ח			
67,922	67,922		הסיוע הממשלתי הישיר
10,378	10,378		הסיוע הממשלתי העקיף באג"ח מיועדות מסוג "מירון"
78,300	78,300		סך הכל סיוע ממשלתי לפי חוק
			<u>פחות: סיוע שהתקבל</u>
(26,986)	(28,785)		סיוע ישיר
(10,234)	(10,300)		סיוע עקיף
(37,220)	(39,085)		סה"כ סיוע שנתקבל
41,080	39,215		סה"כ יתרת הסיוע הממשלתי

ליום 31 בדצמבר		במחירי יום המאזן (**)	
2018	2019		הסיוע הממשלתי
מיליוני ש"ח			
156,269	163,008		הסיוע הממשלתי הישיר
23,877	24,906		הסיוע הממשלתי העקיף באג"ח מיועדות מסוג "מירון"
180,146	187,915		סך הכל סיוע ממשלתי לפי חוק
			<u>פחות: סיוע שהתקבל</u>
(62,086)	(69,081)		סיוע ישיר
(23,544)	(24,718)		סיוע עקיף
(85,630)	(93,799)		סה"כ סיוע שנתקבל
94,516	94,115		סה"כ יתרת הסיוע הממשלתי
132,417	238,273		סה"כ שווי הוגן של יתרת הסיוע הממשלתי

(*) על פי סעיף 78(ד) (ג) לחוק הפיקוח הסיוע הממשלתי צמוד למדד החל מחודש ינואר 2003 ונושא ריבית שנתית של 4%.

(**) לפי סעיף 78(ד) לחוק הפיקוח במחירי יום המאזן.

ביאור 14: - התחייבויות פנסיוניות וגרעון אקטוארי (המשך)

ד. סיוע ממשלתי (המשך)

4. התחייבות הממשלה לתמיכה בקרנות הפנסיה (המשך)

ב. "ערך הסובסידיה" בסעיף 78- יד לחוק הפיקוח נקבע כי הממשלה תסייע לקרנות הוותיקות שמונה להן מנהל מיוחד, ובכלל זה לעמיתיהן, בהעברת כספים מתקציב המדינה בסך של 78,300 מיליוני ש"ח נכון ליום 1 בינואר 2003, הכולל את סכום ערך הסובסידיה.

לענין זה, "ערך הסובסידיה" משמעו - ההפרש בין סכום הריבית הצמודה שמשלמת הממשלה על אג"ח מסוג "מירון" שהונפקו לקרנות הוותיקות שמונה להן מנהל מיוחד וטרם נפדו ביום 30 באפריל, 2003 לבין סכום הריבית הצמודה שהייתה משתלמת אילו שיעור הריבית עליהן היה 4%. בהתאם לסעיף 78 יד (ב) לחוק הפיקוח, העברת הכספים לכל קרן ותיקה במסגרת הסיוע תיעשה בהתאם להוראות המפקח. בהתאם לאמור, קבע המפקח ביום 17 באוגוסט 2005 לוח סילוקין המפרט כללים בדבר העברת כספי הסיוע. לקביעה האמורה צורף לוח תזרים מזומנים, אשר כלל גם התייחסות לכספי הסיוע שהועברו בשנים 2003 עד 2005.

בראשית שנת 2007 משרד האוצר הודיע כי מתבצעת על ידו בדיקה בדבר כלל הסכומים המפורטים בלוח תזרים המזומנים.

במענה לבקשת הבהרה בנושא מהממונה על שוק ההון, אישר הממונה במכתב מיום 28 במרס 2007, כי מתבצעת על ידו בדיקה בדבר התאמת הסיוע הכספי שהועבר לקרנות הפנסיה שבהסדר לסיוע המפורט לעיל, ובכלל זה לסכום ערך הסובסידיה, ולאמור בלוח תזרים המזומנים, והוסיף כי אין באמור כדי להשפיע לרעה על מצבם הכספי של עמיתי הקרנות בעתיד, שכן ממילא הקרנות אינן זכאיות לסיוע ממשלתי מעבר לאמור בסעיף 78 יד(ד) לחוק הפיקוח. הממונה הבהיר במכתב נוסף מאותו יום, כי האמור במכתבו הראשון מתייחס לסיוע הממשלתי שקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר זכאיות לו לפי סעיף 78 יד (ד) לחוק הפיקוח, וכי אין באמור כדי לגרוע מסיוע ממשלתי אחר שהקרנות זכאיות לו לפי הוראות הדין.

בהמשך לבדיקת משרד האוצר כאמור, בדיונים שנערכו בנושא בין הקרנות לבין משרד האוצר, עלו ארבע סוגיות הנוגעות לערך הסובסידיה, להלן פירוט הסוגיות, עמדת הקרן בעניין (המתבססת גם על עמדה משפטית שהתקבלה בקרנות בעבר), ועמדת המדינה המעודכנת על פי טיוטת ההכרעה שהועברה לעיון הקרנות.

מאחר שאימוץ סופי על ידי המדינה של דרך החישוב כאמור בטיטת ההכרעה, אם יתבצע, יביא למעשה להפחתה בהיקף הסיוע הישיר, כאמור לעיל, שתעביר הממשלה לקרנות הוותיקות שבהסדר, הוחלט להעביר את המחלוקות שבין משרד האוצר לבין הקרנות להכרעתו של המשנה ליועץ המשפטי לממשלה (כלכלי פסיקאלי), תוך מתן זכות לכל אחד מהצדדים כאמור להעמיד את החלטה שתתקבל לבחינה נוספת של היועץ המשפטי לממשלה.

בשלב זה, ובטרם קבלת ההכרעה כאמור, הדוחות הכספיים משקפים את הפירוט שבטיטת ההכרעה. לוח הסילוקין החדש שפורסם ע"י הממונה ביום 30 בדצמבר, 2013 מאמץ גם הוא את טיוטת ההכרעה.

למרות האמור יובהר, כי אין בהצגת הדוחות הכספיים במתכונת האמורה כדי לגרוע או לוותר על כל זכות או טענה של הקרנות בנושא זה.

להלן פירוט מחלוקות הסיוע:

1. העברות ישירות לקרן בנין לתקופה שבין ינואר 2003 עד ספטמבר 2003 ("קרן חצי") בסך כ- 929 מיליוני שקלים נכון ליום 31 בדצמבר 2019.

גישת המדינה היא שהעברות אלו כלולות בסיוע הממשלתי. לעמדת הקרן, הסיוע לקרן בנין בגין חודשים אלו נלקח מ"העתודה האקטוארית" (קרן מיוחדת שהוקמה על ידי הממשלה עוד בשנת 1991 וכללה כספים אותם החליטה הממשלה להעביר לקרנות עוד בשנת 1977).

בטיטת ההכרעה מוצגת עמדה, לפיה בסיוע הממשלתי לקרנות בהתאם לסעיף 78 יד לחוק הפיקוח ייכלל הסיוע שהועבר לקרן בנין החל מיום 1 באוקטובר 2003 ולא לפני.

ביאור 14: - התחייבויות פנסיוניות וגרעון אקטוארי (המשך)

ד. סיוע ממשלתי (המשך)

4. התחייבות הממשלה לתמיכה בקרנות הפנסיה (המשך)

2. שינוי נוסחת חישוב ערך הסובסידיה הגלום באג"ח מסוג מירון- לעמדת הקרן, ערך הסובסידיה מחושב כהפרש שבין סכום הריבית הצמודה שמשלמת הממשלה על איגרות החוב מסוג מירון, לבין סכום הריבית הצמודה שהייתה משתלמת אילו שיעור הריבית עליהן היה 4% (בהנחה שהריבית משולמת פעם אחת בשנה), ובמונחים חצי שנתיים: הפער בין 2.75% ל- 2%.

גישת המדינה היא חישוב ערך הסובסידיה כהפרש בין הריבית השנתית בפועל המשולמת פעמיים בשנה על האג"ח מסוג מירון לבין ריבית דריבית שתוצאתה 4%, ובמונחים חצי שנתיים: הפער בין 2.75% ל- 1.98%.
נכון ליום 31 בדצמבר, 2019, הפער בין תוצאות שתי הנוסחאות עשוי להגיע לכ- 635 מיליוני ש"ח, באופן שחישוב לפי גישת המדינה יגדיל את ערך הסובסידיה, ויקטין את הסיוע הישיר כתוצאה מכך.
בטיטת ההכרעה מובאת גישת המדינה.

3. מועד התחלת הכללת הריבית על אג"ח מסוג מירון בערך הסובסידיה.
גישת המדינה היא שתשלומי ריבית בשל מירונים בגין התקופה שבין יום 1 בינואר 2003 לבין יום 31 במאי 2003 נכללים בערך הסובסידיה.
עמדת הקרנות היא שמאחר שבסעיף 78 לחוק הפיקוח לא ניתנה התייחסות מפורשת לסיוע ממשלתי שניתן לקרנות שבהסדר לפני מועד כניסתו לתוקף של פרק ז' 1 לחוק הפיקוח (היינו: לפני יום 1 ביוני 2003), הרי שאין לכלול במסגרת הסיוע הממשלתי תשלומי ריבית בשל מירונים שהוחזקו בידי הקרנות שבהסדר ואשר שולמו לקרנות בעד התקופה שבין יום 1 בינואר 2003 לבין יום 31 במאי 2003.
נכון ליום 31 בדצמבר, 2019, הפער בין 2 הגישות עשוי להגיע לכ- 1,351 מיליוני ש"ח, באופן שחישוב לפי גישת המדינה יגדיל את ערך הסובסידיה, ויקטין את הסיוע הישיר כתוצאה מכך.
בטיטת ההכרעה התקבלה עמדת הקרנות.

4. הכללת ארבע סדרות אג"ח מסוג מירון שנקנו לאחר יום 30 באפריל, 2003 בערך הסובסידיה- לעמדת הקרן, ערך הסובסידיה אינו מתחשב בריבית המשולמת על ארבע סדרות אג"ח מסוג מירון שנקנו לאחר יום 30 באפריל, 2003, גישת המדינה היא כי הריבית המשולמת על אגרות החוב האמורות ייכלל בחישוב ערך הסובסידיה.
נכון ליום 31 בדצמבר, 2019, ערך הסובסידיה בגין ארבע סדרות האג"ח האמורות עשוי להגיע לכ- 1,649 מיליוני ש"ח, באופן שיגדיל את ערך הסובסידיה, ויקטין את הסיוע הישיר כתוצאה מכך.
בטיטת ההכרעה מובאת גישת המדינה.

5. התחייבות להגדלת הסיוע הממשלתי לפי סעיף 78 (ט') (8) לחוק הפיקוח

בסעיף 78 ט (ב) (8) לחוק הפיקוח נקבע כי כל עוד לא הועלה גיל הפרישה לגיל 67 לגבר ולאשה, יכוסה ההפרש על ידי הגדלת הסיוע הממשלתי מעבר לסכום האמור בפסקה 1 בסעיף 78 (א) לחוק הפיקוח.

לעניין זה, "ההפרש-הפרש בין התחייבויות הקרן כפי שהיו אם יועלה גיל הפרישה לגיל 67 לגבר ואישה לבין התחייבויות הקרן כשגיל הפרישה הוא גיל 67 לגבר שנולד בחודש מאי 1942 ואילך וגיל 64 לאישה שנולדה בחודש מאי 1953 ואילך.

התחייבות הממשלה בסעיף זה חושבה על פי הנתונים המצרפיים של הדוחות האקטואריים בקרנות. התחייבות הממשלה על פי החוק הינה לשלם סכום זה על פי התחייבות בפועל.

הסכום המצרפי ליום 31 בדצמבר, 2019 מסתכם לסך של 5,933 מיליוני ש"ח (בשנה הקודמת- 5,780 מיליוני ש"ח).

ביאור 14: - התחייבויות פנסיוניות וגרעון אקטוארי (המשך)

ה. כרית ביטחון לקרנות

על מנת להגן על עמיתי וגמלאי קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר מפני תנודתיות בתשואות, הודיע משרד האוצר לוועדת הכספים של הכנסת ביום 19 במאי 2003 כי תועמד כרית ביטחון לקרנות. על מנת להבטיח שימוש מיטבי בכרית הביטחון האמורה, הקים שר האוצר ועדה ציבורית לבחינת אופן השימוש בכרית הביטחון (להלן: "הועדה הציבורית"). ביום 17 באוגוסט, 2011 הגישה הוועדה הציבורית את הדוח הסופי שלה לשר האוצר.

במכתב מיום 16 ביוני 2009 הביא מנכ"ל משרד האוצר והממונה על התקציבים דאז את עמדת הדרג המקצועי במשרד האוצר באשר לעקרונות יישום כרית הביטחון (להלן: "מכתב העקרונות"). בהתאם להנחיית הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון, ניתן ביטוי לאמור במכתב העקרונות במסגרת מאזני הקרנות הוותיקות שבהסדר החל משנת 2008 וסכום הסיוע בגין כרית הביטחון נכלל בדוחות הכספיים והאקטוארים. במקביל, במהלך שנת 2012 פרסם משרד האוצר תזכיר חוק, ובהמשך טיוטת חוק אשר מסדירה את הסוגיה.

ביום 29 לינואר 2017 פורסם בספר החוקים תיקון מס 33 לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (להלן "החוק"). במסגרת תיקון זה נוסף לחוק סעיף 78טו, אשר מעגן בחקיקה את נושא "כרית ביטחון כללית לקרנות וותיקות שבהסדר".

החוק כולל, בין היתר, הוראות לעניין חישוב הסכומים שיוקצו לקרנות הפנסיה, בהתקיים התנאים הקבועים לכך, ובאופן התואם את המלצות הוועדה הציבורית, כפי שבאו לידי ביטוי בנוסחה 10 לדוח הוועדה. בהתאם להוראות החוק, הסכום המרבי שיוקצה לכרית הביטחון יעמוד על סכום של 11.32 מיליארד ש"ח. סכום זה יעודכן לפי שיעור השינוי שחל בממד לעומת מדד חודש דצמבר 2008, ובתוספת ריבית בשיעור של 3.48% לשנה מהמועד האמור. כן נכללת בחוק הוראה, ולפיה תקרת כרית הביטחון תותאם לירידה הצפויה בהתחייבויות הקרנות בשל תשלום קצבאות, וזאת בהתאם למנגנונים שונים הקבועים בחוק, ובכפוף לסייגים הקבועים בחוק לעניין זה. עוד נקבע בחוק כי כל סיוע נוסף שיינתן לקרנות שבהסדר לאחר מועד קבלת התיקון המוצע, ככל שיינתן, יבוא על חשבון כרית הביטחון, כך שסכום הסיוע הנוסף יופחת מכרית הביטחון.

ערך הפיצוי העתידי, ליום המאזן, בגין כרית הביטחון מחושב בהתאם לאמור בחוק, כהפרש בין:

1. גירעון אקטוארי ליום המאזן, כאשר הריבית חסרת הסיכון הינה לפי ווקטור הריביות ליום המאזן.
2. גירעון אקטוארי ליום המאזן, כאשר הריבית חסרת הסיכון הינה לפי ריבית קבועה בשיעור 4%.

בחוק נקבע גם כי השימוש שיעשו הקרנות בכל שנה בכרית הביטחון תהיה עד לאיפוס הגרעון, ולא תיצור עודף.

יצוין כי אופן חלוקת הסכומים מכרית הביטחון לכל אחת מהקרנות הוותיקות שבהסדר, נעשית כך ששיעור הגרעון ביחס להתחייבויות הפנסיוניות ברוטו, הוא זהה בכל אחת מהקרנות שבהסדר. שיטת חלוקה זו הינה בתיאום ובאישור הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון.

בהתאם לאמור בחוק, השווי ההוגן של תקרת כרית הביטחון לכל קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר המחושב על פי שוויה העתידי במועד אזילת ההון מהוון בווקטור הריבית הוא כ- 42 מיליארדי ש"ח.

ערך פיצוי בגין רכיב ה"עבר" נכון ליום המאזן בגין כרית הביטחון עבור השנים 2009-2018, עומד על סך של 50,895 מיליוני ש"ח (כ- 32,631 מיליוני ש"ח לקרן).

סך הפיצוי המחושב מתוך כרית הביטחון לכל קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר, הגיע ביום 31 בדצמבר 2019 לכ- 31,306 מיליוני ש"ח (כ- 16,922 מיליוני ש"ח לקרן).

ביאור 14: - התחייבויות פנסיוניות וגרעון אקטוארי (המשך)

ו. יתרת גרעון הקרן

1. הקרן צפויה לקבל סיוע ממשלתי לפי הוראות החוק, אלמלא הסיוע כאמור היה לה גרעון אקטוארי שגובהו נאמד בסך 110,209 מיליוני ש"ח (בשנה הקודמת -80,709 מיליוני ש"ח). גובה ההשפעה של השינוי בריבית ההיוון ובתשואת הקרן על הגרעון לפני סיוע ממשלתי עתידי הינו בסך של 42,195 מיליוני ש"ח.
  2. מדובר באומדן של יתרת גרעון הקרן. הגרעון עשוי להשתנות בעיקר בשל שינויים שיחולו בהנחות אקטואריות ובגורמים נוספים המובאים בחשבון בעריכת מאזנים אקטואריים (לרבות שינויים בריבית ההיוון, טיוב נתונים, והכרעות בתי המשפט בתיקים עקרוניים). הגרעון אמור להיות מכוסה על ידי סבסוד ממשלתי, בכפוף לגובה הסכום שהקרן תקבל מסך הסבסוד הממשלתי ששוויו המהוון לפי וקטור הריביות לתאריך הדוחות מוערך בסך של כ-238 מיליארדי ש"ח, שווי זה כולל את הסיוע הישיר שחולק בין הקרנות, את הסיוע העתידי הנובע מאגרות חוב מיועדות ואת הסכום הנוסף העתידי להתקבל לכיסוי מלוא העלויות הנובעות מאי העלאת גיל פרישה לגיל 67 לאשה הנאמד לסך של 5,933 מיליוני ש"ח. (יציין כי שיעור הריבית ויתר התנאים הצמודים לאג"ח המונפקות לקרנות עשויים להשתנות מעת לעת).
  3. הסיוע הישיר הוקצה כך ששיעור הגרעון ביחס להתחייבויות הפנסיוניות ברוטו יהיה זהה בכל אחת מהקרנות שבהסדר. כאשר בשנה זו שיעור הגרעון לאחר סיוע הוא 6.8% במקרה שבו ייווצר בעתיד גרעון או עודף אקטוארי בקרנות, בשיעורים הקבועים בסעיף 64 לתקנון האחד, יופעלו מנגנוני האיזון האקטוארי הקבועים בסעיף האמור.
  4. הערכת ההתחייבויות הפנסיוניות של קרן פנסיה מבוססת על תחזית של תזרימי כספים עתידיים הצפויים על פי מערכת הנחות אקטואריות. תזרימים אלו בפועל עלולים להיות שונים מהצפוי, עקב שוני אפשרי בין המציאות בפועל בעתיד לבין התחזיות.
  5. מערכת ההנחות שעליהן מבוסס המאזן האקטוארי כפופה לשינויים שעשויים לחול בה בעתיד, בהצטבר מידע מעודכן ביחס לגורמים שיש להם השפעה על המשך תקפותן של ההנחות, כגון: שינויים בהתפתחות תוחלת החיים, שינויים רגולטוריים, שינויים כלכליים, ועוד. השינויים האפשריים המפורטים לעיל, ישפיעו בהתרחשם, על גובה העודף או הגרעון האקטוארי של הקרן.
  6. ביום 29 באוגוסט 2013 הורה הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון על עדכון לוח תזרימי המזומנים לסיוע הממשלתי הישיר לקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר. ביום 30 בדצמבר 2014 הורה הממונה על עדכון נוסף של לוח תזרימי המזומנים לסיוע הממשלתי הישיר לקרנות הפנסיה, וזאת בשל נסיבות הנוגעות לתקציב המדינה לשנים 2014 ו-2013. עדכון לוח תזרימי המזומנים שבוצע באוגוסט 2013 הביא להארכה של 10 שנים בתקופה הכוללת להעברת הסיוע הממשלתי הישיר לקרנות (כך שמועד סיום העברת הסיוע האמור נקבע לשנת 2048 במקום שנת 2038 לפי לוח תזרימי המזומנים הקודם). הפריסה המעודכנת הגדילה את שווי הסיוע ובנוסף הביאה להארכת משך החיים הממוצע של נכסי הקרנות ולצמצום הפער הכולל שבין משך החיים הממוצע של ההתחייבויות בקרנות ביחס לנכסי הקרנות.
  7. במהלך השנים 2013 - 2014 נערך בקרנות הפנסיה שבהסדר מחקר מקיף בנוגע להנחות הדמוגרפיות והכלכליות בבסיס חישוב המאזן. הקרן ביקשה אישור להשתמש בהנחות בהתאם למחקרים שנעשו, ובהנחות של שיעורי תמותה ללא שינוי מההערכה הקודמת. ביום 28.1.2015 התקבל אישור מהאוצר, בו נכתב כי ככל שהקרנות ביצעו את כל הבדיקות הנדרשות לביסוס ההנחות, וככל שהאקטואר סבור כי ההנחות האמורות מתאימות יותר לצורך חישוב ההתחייבויות במאזנים האקטואריים, אין מניעה להשתמש במערכת ההנחות המוצעת. החל מהמאזנים של 2014 נערך שינוי בהנחות בהתאם לאישור האוצר. ביום 1.10.2017 פורסם חוזר פנסיה 3-6-2017 בנושא "דרך חישוב מאזן אקטוארי ומקדמי תקנון של קרן פנסיה וקופת גמל מרכזית לקצבה" באשר להנחות פיננסיות ודמוגרפיות.
- ביום 21.12.2017 ביקשה הקרן אישור לשינוי הנחות תמותה והנחת מספר וגיל ילדים, המבוססים על חוזר פנסיה 3-6-2017. ביום 21.2.2018 התקבל אישור מהאוצר, בו נכתב כי ככל שהקרנות ביצעו את כל הבדיקות הנדרשות לביסוס ההנחות, וככל שהאקטואר סבור כי ההנחות האמורות מתאימות יותר לצורך חישוב ההתחייבויות במאזנים האקטואריים, אין מניעה להשתמש במערכת ההנחות המוצעת.

ביאורים לדוחות הכספיים

ביאור 15: - הכנסות מהשקעות

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר		הרכב:
2018	2019	
אלפי ש"ח		
		<u>מניירות ערך שאינם סחירים</u>
635,517	8,573,276	מאגרות חוב ממשלתיות מיועדות
(3,061)	255,577	מאגרות חוב אחרות
<u>257,782</u>	<u>1,769,416</u>	ממניות וניירות ערך אחרים
<u>890,238</u>	<u>10,598,269</u>	
		<u>מניירות ערך סחירים</u>
(823,706)	5,955,056	מאגרות חוב ממשלתיות
199,891	199,045	מאגרות חוב אחרות
<u>(403,846)</u>	<u>3,325,275</u>	ממניות וניירות ערך אחרים
<u>(1,027,661)</u>	<u>9,479,376</u>	
		<u>מפקדונות והלוואות</u>
414,941	(197,886)	מפקדונות בבנקים
51,438	509,429	מהלוואות לאחרים
<u>466,379</u>	<u>311,543</u>	
		<u>ממקרקעין ורכוש קבוע</u>
9,588	6,840	דמי שכירות - בניכוי הוצאות
2,933	6,134	עליית ערך
9,144	-	רווח (הפסד) ממימוש, נטו
<u>21,665</u>	<u>12,974</u>	
<u>350,621</u>	<u>20,402,162</u>	

ביאור 16: - הכנסות (הוצאות) אחרות, נטו

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר		הרכב:
2018	2019	
אלפי ש"ח		
5,121	4,819	עמלות ממעסיקים בגין פרישות מוקדמות
349	(590)	ריבית פיגורים ממעסיקים
(601)	(293)	הוצאות משמורת ניירות ערך
<u>15,916</u>	<u>5,405</u>	אחרות
<u>20,785</u>	<u>9,341</u>	

ביאור 17: - הוצאות הנהלה וכלליות

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר		א. ההרכב:
2018	2019	
אלפי ש"ח		
68,738	69,849	שכר ונלוות
(10,771)	4,533	עדכון התחייבות להטבות לעובדים
29,607	33,699	החזקת משרד ותפעוליות שונות
580	422	פחת רכוש קבוע
25,423	27,715	מחשוב, נטו ⁽¹⁾
9,913	10,337	פחת רכוש אחר
<u>123,490</u>	<u>146,555</u>	

- ב. 1. משנת 2005 מסופקים שירותי המחשוב על ידי אופאל טכנולוגיות עתידיות בע"מ (חברה קשורה). הוצאות מחשוב כוללות העמסת עלויות שירותי המיכון המסופקים כאמור.
2. ביום 20 בספטמבר 2007 נחתם באישור וועדת המנהלה הסכם בין כל 8 הקרנות שבהסדר, שמטרתו לעגן משפטית את התפעול המשותף של הקרנות במציאות של איחוד תפעולי. ההסכם נועד להסדיר את הנושאים הבאים:
- עבודתם של כלל עובדי הקרנות, שכל אחד מהם מועסק ע"י קרן ספציפית, עבור כלל הקרנות.
  - העמסת עלויות התפעול המשותף וכללי ההתחשבות בין הקרנות.
  - תחילת האחריות המשפטית בין הקרנות בנושא התפעול.
3. משנת 2007 הועמסו כלל הוצאות הניהול על הקרנות השונות בהתאם למודל ההעמסה המפורט בהסכם – ראה [ביאור 14 א'](#).

ביאור 18: - השתתפות בהוצאות

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר		א. ההרכב:
2018	2019	
אלפי ש"ח		
<u>13,182</u>	<u>13,396</u>	דמי ניהול מקרן דמי מחלה והשלמה לדמי פגיעה בעבודה (ראה ב)

ב. דמי ניהול מקופות גמל וצדדים קשורים:

קופת הגמל משלמות לחברה על בסיס חודשי דמי ניהול עבור שירותים את החלק ה 12 של 2% מסך הנכסים של קופת הגמל.

ביאור 19: - התחייבויות תלויות, תביעות והתקשרויות

א. לתאריך המאזן ולתאריך פרסום הדוחות הכספיים קיימות מספר תביעות נגד הקרן, ובכללן תביעות עמיתים וגמלאים בגין זכויותיהם בקרן הפנסיה ותביעות אחרות. להערכת הנהלה, על סמך הצהרת יועציה המשפטיים, אין לראות בתביעות שאינן מפורטות בביאור זה, כתביעות שיכולות להשפיע מהותית על מצב הקרן או שלא ניתן להעריך את סיכויי הצלחתן, ועל כן לא נרשמה בגיבן הפרשה בדוחות הכספיים.

ב. גביית חובות מעסיקים - חוק הגנת השכר, התשי"ח-1958 מטיל אחריות על קרן הפנסיה להבטיח זכויות פנסיה לעובדים אם המעביד פיגר בתשלומיו, אלא אם כן נקטה הקרן בכל ההליכים הקבועים בחוק. הקרן פועלת לגביית החובות מול המעסיקים. קיימות תביעות נוספות שהקרן הינה צד להן, אשר נובעות מאי העברת דמי גמולים על ידי מעסיקים. לדעת הנהלה, בהסתמך על חוות דעתם של יועציה המשפטיים, תביעות אלה אינן ניתנות להערכה או כימות, במלואן.

ג. תעשייה אווירית:

בשנת 1969 חתמה מבטחים עם התעשייה האווירית הסכם על הצטרפות לקרן פנסיה מקיפה שנרשם כהסכם קיבוצי.

ההסכם קבע, בין השאר, כי מבטחים תקים סניף מקומי בשטח התעשייה האווירית. לאחר הקמת הסניף נקבע כי מבטחים תשלם דמי ניהול לכיסוי הוצאות ההפעלה של הסניף מסך כל הגבייה. כן נקבע כי הכספים הנותרים בקרן הניהול ישמשו לטובת עובדי התעשייה האווירית. בפועל, כספים אלו מימנו, בין היתר, מתקנים שונים בשטחי התעשייה האווירית, כגון מתקני ספורט ובתי כנסת וכן שולמו כתרומות לגופים שונים (להלן: "קרן הניהול").

הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון דאז הורה למבטחים להפסיק ולשלם דמי ניהול לקרן הניהול. במסגרת בקשה למתן סעד זמני החליט בית הדין לעבודה כי על מבטחים לקיים את הוראת הממונה החל מיום 1.1.2003. בהתאם לכך, התביעה נמחקה תוך הסכמת הצדדים, לפיה החלטת בית הדין בסוגיה זו תמשיך לעמוד כפסק דין סופי. בנסיבות אלה, מבטחים הפסיקה לשלם דמי ניהול לקרן הניהול ביום 1.1.2003 והמשיכה לשלם את הוצאות תחזוקת הסניף. בפועל נותרו כספים רבים בקרן הניהול.

מבטחים הגישה תביעה למתן חשבונות כנגד התעשייה האווירית וכנגד ארגון עובדי התעשייה האווירית שבה דרשה כי יומצאו לה כל החשבונות הנוגעים לקרן הניהול, לרבות פירוט הכספים שהוצאו בעבר מקרן הניהול שלא למטרות תחזוקת הסניף וכן פירוט הסכומים הנותרים בקרן.

ביום 9.3.2011 תוקנה התביעה, כך שזו תכלול גם סעד כספי להעברת הכספים שנצברו ב"קרן הניהול" לידי מבטחים, שכן המדובר בכספי דמי גמולים המיועדים להבטחת זכויות מבטחים בקרן הפנסיה ואשר על פי הוראות הדין חל איסור מוחלט להשתמש בהם לצרכים אחרים. כן פירטה מבטחים בתביעתה את ההשפעה הנובעת מאי העברת הכספים כאמור על זכויות המבטחים הנוגעים לעניין, בהתבסס על עקרונות ודרכי פעולתה של מבטחים כקרן פנסיה ותיקה שבהסדר.

ביום 18.12.2014, ניתן פסק הדין בתובענה ובמסגרתו התקבלה תביעת מבטחים במלואה, שעה שהנתבעים חויבו להעביר לידי מבטחים את מלוא המסמכים הנוגעים לקרן הניהול משנת 2000 ואילך, וכן לשלם למבטחים את מלוא הכספים שהצטברו בקרן הניהול בתוספת הוצאות ההליך בסך של 100,000 ש"ח. במהלך חודש ינואר 2015 הגישו הנתבעים ערעור לבית הדין הארצי לעבודה בצירוף בקשה להורות על עיכוב ביצוע של פסק הדין האמור עד להכרעה בערעור.

בהתאם להחלטת בית הדין הארצי לעבודה, עוכב ביצוע של פסק הדין שניתן על ידי בית הדין האזורי לעבודה, תוך חיובם של המערערים להפקיד במזכירות בית הדין מעטפה הכוללת את מלוא החשבונות והמסמכים הנוגעים לקרן דמי הניהול. בהתאם להחלטת בית הדין הארצי לעבודה, צורפה המדינה להליכים.

ביום 8.3.2015 נערך דיון בפני בית הדין הארצי לעבודה, אשר במהלכו הציע בית הדין כי המערערים יחזרו בהם מהערעור שהגישו וכי יושבו להם סכומי הוצאות שבהם חויבו בבית הדין האזורי לעבודה. לבקשת המערערים, ניתנה להם שהות להודיע את עמדתם בהתייחס להצעה זו של בית הדין הארצי לעבודה.

בהמשך, ניתנה הודעת המערערים כי הם אינם מקבלים את ההמלצה וכי הם מבקשים שיינתן פסק דין בערעור. בחודש אוגוסט 2017 התקבל פסק דינו של בית הדין הארצי לעבודה, בו התקבלו מלוא טענותיה של מבטחים.

במסגרת פסק הדין נפסקו מלוא הסכומים לטובת מבטחים, כמו כן נקבע כי מבטחים תקבל את פירוט ההתחשבנות במסגרת התביעה למתן חשבונות.

ביום 22.1.2018 שלחה מבטחים לבית הדין האזורי לעבודה את דרישתה לתשלום החוב, בצירוף תשואות מבטחים בסכום של כ- 114 מיליוני ש"ח עם העתקים לתעש"א וארגון העובדים.

ביום 18.3.18 הגישה תעש"א תגובה לפיה לעמדתה אין לשלם את הסכום (כ- 38 מיליוני ש"ח) בתוספת תשואות.

ביום 1.5.2008 התקיים דיון והתברר, כי על מבטחים להשלים את תשלום האגרה וזאת בטרם הכרעה לעניין גובה הריבית של התעש"א וארגון העובדים לשלם.

בחודש יולי 2018 שילמה הקרן את האגרה וכיום ממתינים להחלטת בית הדין לעניין שערך החוב.

ביום 6.3.2019 הוגשה לבית הדין בקשה לתשלום החלק שאינו שנוי במחלוקת – כ- 39 מיליון ש"ח.

ביאור 19: - התחייבויות תלויות, תביעות והתקשרויות (המשך)

ד. תביעת אילנה ברימה - בקשה להכיר בתביעה כתובענה ייצוגית

ביום 9.8.2010 הוגשה למבטחים בקשה לאישור תביעה כתובענה ייצוגית, אשר הוגשה לבית הדין האזורי לעבודה בתל-אביב (ע"ב 9835/09 אילנה ברימה נגד מבטחים; להלן, בהתאמה: "הבקשה" ו"התובענה הייצוגית"). עניינה של הבקשה והתובענה הייצוגית בחישוב קצבת הנכות לפי הוראות התקנון. בבקשה ובתובענה נטען, בין היתר, כי אופן חישוב קצבת הנכות, אשר מביא בחשבון את "תקופת הביטוח העתידית", היינו את התקופה עד לגיל הזכאות לקבלת קצבת זקנה מקרן הפנסיה, מהווה הפלייה של נשים לעומת גברים.

מבטחים והמדינה הגישו בחודשים ינואר ופברואר 2011 את תגובותיהן לבקשה להכיר בתביעה כייצוגית, אשר במסגרתן נטען כי אין מקום להיעתר לבקשה. היועץ המשפטי לממשלה, אשר התייצב לדיון בתיק, תמך בעמדת מבטחים והמדינה כי אין להכיר בתובענה כתביעה ייצוגית.

בהמשך, הוגשה עמדתה המאוחדת של המדינה לתיק בית הדין, הכוללת את עמדת משרד האוצר ונציבות שוויון הזדמנויות בעבודה ובמסגרתה טענה המדינה כי בחינת ההסדר התקנוני במלואו, לענין הזכויות המוקנות בו לנשים בהשוואה לזכויות המוקנות לגברים, וזאת בהתייחס לגיל הפרישה השונה בין שתי קבוצות העמיתים כאמור, מצביע על כך שמדובר בהסדר המיטיב באופן משמעותי עם קבוצה גדולה מאד של נשים, ככל שמדובר בקצבת הפרישה בשל גיל. כן נטען בעמדת המדינה כי גם אם בחינת קבוצת הנשים המצויות במצבה של התובעת, מעלה כי לגבי קבוצה זו חלה פגיעה מסוימת בהשוואה לקבוצת הגברים המצויים במצבן, הרי שיש לבחון את ההסדר בכללותו, אשר מיטיב עם קבוצה גדולה של נשים חרף הפגיעה המסוימת בקבוצה מצומצמת, וזאת גם על רקע תכליתו של ההסדר שנועד לשפר את מצבן של נשים בעת פרישה לקצבת זקנה. מטעמים אלה, ובהתחשב בהוראות חוק גיל פרישה, התשס"ד-2004, במעמדו של התקנון, אופן תיקונו והסדרתו, ובאופיו המיוחד כחווה בין עמיתים המבוסס על עקרון הערבות ההדדית שבעטיו הגדלת זכויותיהם של עמיתים מסוימים נעשית באורח מובנה על חשבון עמיתים אחרים, הרי שאין מקום להתערבות בית הדין בהסדר הקיים.

ביום 5.6.2014, ניתנה החלטת בית הדין האזורי לעבודה בשאלת הייצוגיות ובמסגרתה נדחתה בקשת התובעת להכיר בתביעתה כייצוגית. בהחלטתו, קבע בית הדין האזורי לעבודה, בין היתר, כי לנוכח הקושי בגיבוש קבוצה הומוגנית ולאור הסוגיות העקרוניות העולות בתביעה הנדונה, העוסקות בעיקרן בפסילת הוראה תקנונית הכפופה לאישור הממונה – הדרך הנכונה והיעילה לביורר התובענה אינה במסגרת הליך ייצוגי.

בתחילת חודש יולי 2014, הגישה התובעת ערעור על החלטת בית הדין האזורי לעבודה בשאלת הייצוגיות. ביום 29 באפריל 2015, ניתן פסק דינו של בית הדין הארצי לעבודה הדוחה את הערעור בשאלת הייצוגיות תוך קביעה ברורה כי הדרך היעילה לביורר התובענה אינה במסגרת ההליך הייצוגי.

ביום 16.3.2016 הגישה התובעת עתירה לבג"צ במסגרתה קובלת התובעת (העותרת) על פסק דינו של בית הדין הארצי לעבודה הדוחה את הבקשה להכיר בתביעתה כייצוגית.

בחודש פברואר 2017 דחה בג"צ את העתירה להכיר בתובענה כייצוגית. בחודש דצמבר 2017 הגישה התובעת בקשה לחדש את ההליכים בתיק הפרטני. בדיון שהתקיים בפני בית הדין בחודש פברואר 2018, התקבלה עמדת הקרן שיש לחדש את ניהול ההוכחות בתיק הפרטני ונקבע מועד לדיון הוכחות בחודש מאי 2018.

בחודש דצמבר 2017 הגישה הגב' ברימה בקשה לחדש את ההליכים בתיק הפרטני. ביום 28.2.2018 התקיים דיו מוקדם. ביום 15.5.2018 התקיים דיון הוכחות. התובעת הגישה את סיכומיה בתיק בחודש יולי 2018, מבטחים הגישה את סיכומיה בתחילת חודש ספטמבר 2018 וכעת ממתינים לפסק דין.

ביום 23.6.19 ניתן פסק דינו של בית הדין האזורי לעבודה בתביעה הפרטנית, אשר דחה את התביעה במלואה. בית הדין קיבל את טענת ההתיישנות של מבטחים וכן את טענותיה לגוף התביעה, לפיהן לא מדובר בתביעה בעניין חישוב קצבת נכות גרידא כי אם בדרישה לשנות את התקנון האחיד בסוגיה המורכבת של גיל הפרישה, שמוסדרת בדברי חקיקה ראשית ואשר מצויה במחלוקת ציבורית גם בעצם הימים האלה.

ביום 10.9.2019 הגישה הגב' ברימה ערעור לבית הדין הארצי על פסק דינו של בית הדין האזורי לעבודה. לאחר הגשת סיכומי הצדדים בערעור, ביום 11.2.2020 נשמעו טיעוני הצדדים, ובסיומם המליץ ההרכב לבא כוח המערערת לחזור בו מן הערעור ובמקביל הם ימליצו לממונה לשקול תיקון בתקנון הקרנות הוותיקות בדומה לשינוי שבוצע לגבי הקרנות החדשות. בא כוח המערערת דחה את ההמלצה ולכן כעת ממתינים לפסק דין.

ביאור 19: התחייבויות תלויות, תביעות והתקשרויות (המשך)

ה. טיוב נתונים:

לצורך ביצוע טיוב נתונים לנתוני עמית קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר, ביום 2 במאי 2004 התקשרה חברת די.בי.קי נתונים איכותיים בע"מ (להלן בביאור זה - "החברה") בהסכם (להלן - "ההסכם") עם חברה שהציגה את עצמה כממציאת שיטה ומתודולוגיה מיוחדת לטיוב נתונים ומנהלה (להלן - "הצד השלישי" או "DCL"). על יסוד מצגים אלה התקשרה החברה עם הצד השלישי לרכישת זכויות השימוש בשיטת טיוב הנתונים. על פי ההסכם, מדובר בשיטה לטיוב מסות נתונים באופן המבוסס על פיצוח מאגר המידע וטיובו בפס ייצור מושתת מערכות תומכות ומערכות מומחה, בתהליך של הצפת שגיאות באופן ממוכן, דחיפת מנות עבודה למטייבים הדיוטות, אשר רמת הידע והניסיון שלהם אינם מגיעים לרמתו של איש התוכן של הלקוח וכאשר השיטה מבטיחה את השלמת הפער בידע לצורך הטיוב (להלן - "השיטה"). על פי ההסכם, החברה רשאית להשתמש בשיטה אך ורק לטובת קרנות הפנסיה. על פי ההסכם, התמורה בגין השימוש בשיטה (מעבר לסכומי המקדמות הקבועות בהסכם), היתה אמורה להיות מסוכמת בין הצדדים עד ליום 31.12.05, והיא מבוססת על רבע מהחיסכון הנובע מהערכת הפרש עלויות הטיוב על פי הרעיון למול עלויות טיוב אלטרנטיביות; בתוספת - רבע מהחיסכון הפוטנציאלי בעלויות תפעול ישירות ועקיפות בקרנות שבהסדר הצפוי על פני חמש שנים לאחר השלמת הטיוב כתוצאה מטיוב נתוני עמית קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר על בסיס הרעיון, לעומת עלויות התפעול באותן שנים אילו היה הטיוב מבוצע בגישה המסורתית (להלן - "המחיר המוסכם").

ביום 6.7.06, בעקבות ממצאי בדיקה שנערכה על ידי חברת ייעוץ מטעמה של החברה לגבי יחודיות הפתרון, הודיעה החברה לצד השלישי על ביטול ההסכם שכן נכרת תוך הטעיה, אי גילוי עובדות והצגת מצגי שווא חמורים, ותוך ניסיון חסר תום לב לקבל במרמה ובתחבולה סכומי עתק שהצד השלישי אינו זכאי להם. בתגובה הודיע הצד השלישי כי הוא דוחה את הודעת הביטול.

ביום 30.10.06 הגישה החברה לבית משפט השלום בתל אביב תביעה כנגד הצד השלישי להשבת מלוא הסכומים ששולמו להם מכוח ההסכם וזאת עקב ביטול ההסכם כאמור לעיל. סכום התביעה עומד על 1,118,507 ש"ח (להלן - "תביעת החברה").

ביום 28.5.07 הגיש הצד השלישי תביעה לבית משפט המחוזי למתן צו המצהיר כי החברה ביטלה את ההסכם שלא כדין, כי ההסכם תקף וכי עליה להתייצב בפני בורר לשם קביעת המחיר המוסכם (להלן - "תביעת הצד השלישי"). בנוסף, הוגשה כנגד החברה בקשה לצי מניעה זמני.

ביום 8.7.07 קבע בית המשפט בבקשה לצי מניעה, כי לא ניתן להשתמש, לגלות, להעביר או ליישם את שיטת טיוב הנתונים מלבד לצרכי קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר. תוקפו של צו המניעה הותנה בהפקדה של 50,000 ש"ח על ידי הצד השלישי.

ביום 9.9.07 הגישה החברה כתב הגנה מטעמה בתביעת הצד השלישי. בהחלטת בית המשפט המחוזי מיום 7.10.08 אוחד הדיון בתביעת החברה עם הדיון בתביעת הצד השלישי. בעקבות דיון שנערך בבית המשפט ביום 18.3.09 הוסכם על-ידי הצדדים לקיים בוררות ביניהם על מכלול השאלות המצויות במחלוקת בין הצדדים, לרבות שאלת תוקפו של ההסכם, בפני שופט בית המשפט העליון בדימוס.

בהסכמת הצדדים, התמנה השופט (בדימוס) יעקב טירקל לשמש כבורר במחלוקת בין הצדדים. במסגרת הליכי הבוררות הוגש ביום 1.11.2009 כתב תביעה מטעם DCL לתשלום סך של 193,604,750 ש"ח (לפי הערכה). החברה הגישה כתב הגנה במסגרתו טענה החברה, בין היתר, כי DCL ובעלי השליטה בה הציגו מצגי שווא בדבר קיומה של שיטה ייחודית לטיוב נתונים שפותחה, כביכול, על ידם, נוסח ההסכם לא הובא לאישור האורגנים הנדרשים בחברה טרם חתימתו לצורך אישור נוסחו והתחייבויות החברה על פיו והוא עומד בסתירה להסכם קודם שנחתם בין הצדדים. עוד טענה החברה כי בפועל לא בוצע על ידי DCL טיוב נתונים מוצלח.

במקביל, הגישה החברה כתב תביעה מטעמה כנגד DCL על סך של 12,500,000 ש"ח בגין הנזקים שנגרמו לה כתוצאה ממצגי השווא שהוצגו לה על ידי DCL ובעל השליטה בה וההתנהלות המקצועית הכושלת שלהם.

ביום 22 באפריל 2013 התקיימה ישיבת בוררות בין הצדדים, שבמהלכה הביע הבורר, כב' השופט (בדימוס) יעקב טירקל, את רצונו להשתחרר מתפקיד זה מטעמים שאינם נוגעים להליך הבוררות. לאחר דין ודברים בין הצדדים בעקבות ההודעה כאמור, הוסכם כי שופטת בית המשפט העליון (בדימוס) אילה פרוקצ'יה, תשמש כבוררת בהליך. במהלך שנת 2015 הוגשו תצהירי עדות ראשית וחוות דעת מומחה מטעם DCL ומטעם החברה ובהמשך התנהלו הוכחות.

DCL הגישה את סיכומיה ביום 17.9.17, DBQ הגישה את סיכומיה ביום 4.2.2018 ו-DCL הגישה סיכומי תשובה.

ביום 7.1.2019 ניתן פסק דין לפיו על DBQ לשלם ל-DCL סך של עשרים וארבע מיליון ₪ (10% מהנזק הנטען שלה, לפי חוות דעת המומחה מטעמה), בניכוי 200,000 דולר ששולמו לה כמקדמה, וזאת בערכים של מועד מתן פסק הדין. למעט שכר הבוררת, שהתחלק שווה בשווה, כל צד נשא בהוצאותיו. ביום 1.3.2019 הגישה DCL בקשה לתיקון פסק הבוררות בעניין הפרשי הצמדה וריבית, תשלום מע"מ ושכר הבוררת. הבוררת החליטה כי DBQ תגיב לבקשה זו.

בקשה שהגישו ב"כ DCL להקדמת מועד הפרשי הצמדה והריבית למועד הגשת התביעה, הוספת מע"מ לסכום שנפסק וחיוב הצד שכנגד במלוא ההוצאות נדחתה ביום 3.4.2019 ע"י הבוררת, שקיבלה את מלוא הטענות של ב"כ DBQ.

ביאור 19: התחייבויות תלויות, תביעות והתקשרויות (המשך)

1. תביעת אליהו קריצ'מן נ' מבטחים – בקשה להכיר בתביעה כייצוגית.

במהלך חודש נובמבר 2015 הגיש התובע לבית הדין האזורי לעבודה בתל-אביב תביעה כנגד מבטחים, בצירוף בקשה להכיר בה כייצוגית. התובע הינו פנסיונר של מבטחים שצבר את שיעור הקצבה המקסימאלי (70%) במועד הגיעו לגיל פרישה אך המשיך את ביטוחו הפנסיוני ושילם למבטחים דמי גמולים עד למועד פרישתו בפועל, לאחר גיל הפרישה התקנוני. לטענת התובע, במקום לפרוש לקצבה במועד הגיעו לגיל הפרישה התקנוני, הוא הוטעה להמשיך ולשלם למבטחים דמי גמולים לאחר גיל הפרישה התקנוני וצבירת שיעור הקצבה המירבי אף שהתועלת שהניב לו המשך התשלום היתה שולית ביחס לקצבאות הזקנה שהפסיד. על פי הנטען על ידי התובע, דמי הגמולים ששולמו על ידו ועל ידי מעסיקו לאחר מועד הפרישה התקנוני, לא תרמו לחסכון הפנסיוני אלא שימשו להעשרת קופתה של קרן הפנסיה, אשר דאגה להשיבם לידי במועד פרישתו בפועל אך ללא ריבית.

בנסיבות אלה, עותר התובע בתביעתו לחייב את מבטחים לשלם לו קצבאות זקנה החל ממועד גיל הפרישה התקנוני בתוספת הפרשי הצמדה וריבית. כמו כן, עותר התובע לחייב את מבטחים לשנות את הוראות התקנון לרוח הדברים שייקבעו על ידי בית הדין בעקבות התביעה ולחילופין, להורות לקרן הפנסיה להודיע לכל עמית בסמוך למועד הגיעו לגיל הפרישה התקנוני, כי עליו להסדיר את פרישתו וכן להבהיר לו מהן ההשלכות של דחיית פרישתו מהקרן לצד המשך תשלום דמי הגמולים.

במסגרת בקשתו להכיר בתביעה כייצוגית, הגדיר התובע את הקבוצה היציגה כעמיתים שבטוחו במבטחים אשר פרשו לאחר גיל הפרישה התקנוני, ואשר במועד בו הגיעו לגיל הפרישה, כאמור, צברו את שיעור הקצבה המירבי (70%), ושולמו בגינם דמי גמולים לאחר שעברו את גיל הפרישה התקנוני.

עמדת הקרן היא כי התובענה מנוגדת להוראות תקנון קרן הפנסיה והיא איננה מתאימה להתברר כייצוגית, מאחר ולא מתקיימים בה התנאים המקדמיים הקבועים בהוראות הדין לעניין ההכרה בתביעה כייצוגית, בין היתר, בשל הדרישה לשינוי הוראות תקנוניות הכפופות לאישור הממונה על שוק ההון ביטוח וחסכון וכן לאור סכום התביעה הגדול שנתבע לכל אחד מחברי הקבוצה (כ- 38,000 ש"ח), כפי שהוגדר במסגרת התביעה והבקשה להכרה בה כייצוגית.

תשובת הקרן לבקשה להכיר בתביעה כייצוגית הוגשה במאי 2016 ובמסגרתה ביקשה לדחות את הבקשה. בתשובה נטען, בין היתר, כי הקרן פעלה בעניינו של התובע בהתאם להוראות התקנון; משלא ביקש לפרוש לקצבת זקנה אף שהגיע לגיל הזכאות לקצבת זקנה והמשיך לשלם דמי גמולים לקרן, הוא דחה בפועל את פרישתו לקצבת זקנה. בנוסף, הקרן טענה בתשובתה כי התביעה אינה עומדת בתנאי הסף הקבועים בהוראות הדין לצורך אישורה כתביעה ייצוגית.

לדעת הנהלת הקרן, בהתבסס על יועציה המשפטיים, לא ניתן להעריך בשלב זה של ההליך המשפטי בבקשה לתביעה ייצוגית, את החשיפה הקיימת אם בכלל, בגין תביעה זו, ובהתאם לכך לא נכללה הפרשה בדוחות הכספיים בגין תביעה זו.

התובע הגיש את סיכומיו בחודש נובמבר 2017.

הקרן הגישה סיכומים מטעמה ביום 1.4.2018 והמבקש הגיש סיכומי תשובה.

ביום 27.6.2019 ניתנה החלטת בית הדין האזורי לפיה נדחתה הבקשה לדון בתביעה כתביעה ייצוגית מטעמי הקרן וטעמים נוספים והתובע חויב בהוצאות בסך של 15,000 ש"ח. בית הדין קבע כי תובענה ייצוגית אינה הדרך היעילה וההוגנת לניהול העניין והוסיף כי טענותיו של התובע בדבר חובתה של קרן פנסיה ליידע אותו כי הגיע לגיל פרישה אינן מבוססות בדיון.

ביום 12.9.2019 הגיש מר קריצ'מן ערעור על ההחלטה לפיה נדחתה הבקשה להכיר בתביעתו כייצוגית. על הצדדים להגיש את סיכומיהם ונקבע דיון בערעור ליום 30.3.2020.

ביאור 19: התחייבויות תלויות, תביעות והתקשרויות (המשך)

ז. תביעת יהושע לדור נ' עמיתים קרנות הפנסיה הוותיקות – בקשה להכיר בתביעה כייצוגית

ביום 21.5.2017 התקבלה בקרנות הפנסיה בקשה לאישור תובענה ייצוגית כנגד הקרנות שנועדה לחל על עמיתי הקרנות (עובדי רשויות מקומיות וגמלאים שפרשו מעבודתם ברשויות המקומיות) אשר צברו זכויות בקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר וחל על זכויותיהם הפנסיוניות הסכם הרציפות בין הקרנות הוותיקות לבין הרשויות המקומיות משנת 1975. הסעד המבוקש בבקשה הינו כי יש ליישם על עמיתים אלה את הלכת קוריציקי.

בהלכת קוריציקי נקבע כי עובדי המדינה עליהם חל הסכם הרציפות בין הקרנות לבין המדינה זכאים כי חישוב שכרם הקובע לפנסיה בקרנות הפנסיה יהיה על פי שיטת התקנון האחיד, כאשר הקרנות יתחשבו בכל תקופת ביטוחם לרבות תקופת עבודתם במדינה כאילו תקופה זו בוטחה בקרנות. לדעת הקרנות הלכת קוריציקי כפי שנפסקה בבית המשפט העליון הינה ייחודית לעובדי המדינה, אשר נקבע לגביהם כי הוראות הסכם הרציפות נובעות מחוק שירות המדינה (גמלאות) ומכאן מעמדו המיוחד של ההסכם.

לדעת הקרנות לאור פסיקת בית המשפט העליון, נכון יהיה לאבחן בין זכויות עובדי המדינה לבין זכויות עובדי הרשויות המקומיות, באשר מקורו של הסכם הרציפות שבענייננו אינו נובע ממקור חוקי כלשהו אלא ממקור הסכמי הנוגע ליחסי העבודה ברשויות המקומיות. לפיכך אין להוראות הסכם הרציפות עם הרשויות המקומיות את אותה חסינות שניתנה להסכם הרציפות עם המדינה והוראותיו נסוגות מפני הוראות חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981, אשר קובע מפורשות כי הוראות התקנון האחיד ופרק 1ז לחוק הפיקוח, גוברים על כל הסכם או הסדר לרבות הסכם קיבוצי. עמדה ברוח זו הוגשה מטעם הקרנות לבית הדין בחודש אוקטובר 2017. חיזוק לעמדה זו ניתן לשאוב מפסק הדין של בית הדין הארצי בעניין ארגוני הסגל האקדמי (ראה ביאור 19.1. לעיל).

קדם משפט נקבע בתיק ליום 5.11.2018 בבית הדין האזורי לעבודה בתל אביב. במסגרת קדם המשפט, הובהרו טענות הקרן בדבר חוסר ההתאמה של ההליך לבירור ייצוגי (התביעה של התובע הבודד מגיע לכמה מאות אלפי ש"ח ובתיקי קוריציקי המקבילים לא הוגשו לבקשות לתובעות ייצוגיות), כמו גם דבר קיומו של פסק דין של בית הדין הארצי בעניין הסגל האקדמי, לפיו הלכת קוריציקי מוגבלת אך ורק לעובדים שפרשו לגמלאות משירות המדינה ולא ממעסיקים ציבוריים נוספים. דיון הוכחות התקיים בחודש דצמבר 2019 וטרם הוגשו סיכומי הצדדים.

ח. תביעת פנינה ברוט - בקשה להכיר כתובענה ייצוגית

הגב' פנינה ברוט הגישה תביעה נגד הקרנות, שעניינה משיכת כספים בתשלום חד פעמי תוך ויתור על זכאות לקצבה, בידי מבוטחים שהוכרו כזכאים לקצבת נכות בקרן בה הם מבוטחים וקיבלו ממנה קצבת נכות. בתביעה עותרים התובעים למתן סעד הצהרתי לפיו על הקרנות לאפשר לכל עמית שקיבל בפועל לא יותר מ-12 קצבאות נכות למשך את הכספים הצבורים בחשבון, מבלי שינוכו מהם סכומי קצבאות הנכות ששולמו לו.

התביעה האישית של התובעים מסתכמת בכ-88,000 ש"ח. סכום התובענה הייצוגית עומד על סך של 854,000,000 ש"ח.

דיון הוכחות התקיים ביום 23.2.2017 ובחודש אפריל 2017, סמוך למועד בו היה על התובע להגיש את סיכומיו, ביקש התובע לעכב את הדיון בתיק עד להכרעת בית הדין ארצי לעבודה בעניין שדומה באחד מהיבטיו לעניין נשוא התביעה.

בקשתו של התובע נדחתה והוא הגיש את סיכומיו בחודש ספטמבר 2017 והקרנות הגישו את סיכומיהן בחודש פברואר 2018.

בחודש יוני 2018 דחה בית הדין האזורי לעבודה את הבקשה להכיר בתובענה כתובענה ייצוגית. המבקש הגיש ערעור לבית הדין ארצי לעבודה על פסק דינו של בית הדין האזורי בחודש ינואר 2019 נקבעו סדרי הגשת סיכומי הצדדים ומועד הדיון בערעור נקבע ל-15.7.2019. בינתיים, החליט בית הדין האזורי להתלות את בירור התביעה האישית, לפי בקשת התובע עד להכרעה בערעור.

בדיון בערעור בבית הדין הארצי לעבודה, שהתקיים ביום 23.9.2019, צומצמה הקבוצה לעמיתים לשעבר אשר מסכומי ערכי הפדיון ששולמו להם נוכח קצבאות הנכות ששולמו להם. תוך כדי הכנת פסק הדין בערעור על דחיית הבקשה להכיר בתביעה כייצוגית, הסתבר לבית הדין הארצי כי יש מקום לקביעת מועד לדיון נוסף והוא נקבע ביום 1.3.2020. במסגרת הדיון שהתקיים, הציע בית הדין הארצי לצדדים את ההסדר הבא – הקרנות ישלחו הודעה לקבוצה המצומצמת של העמיתים, שביצעו משיכת כספים ונדרשו להשיב את כספי קצבאות הנכות שקיבלו, החל מחודש מאי 2007 ואילך, בנוגע לתביעה האישית המתנהלת בעניינו של אמיר ברוט, כאשר הערעור בהליך הייצוגי יימחק וייפסק לזכות המערער גמול ושכר טרחה לפי שיקול דעת בית הדין ואילו התביעה האישית של המערער תתברר בבית הדין האזורי. קרן מקפת ויתר הקרנות בוחנות את הצעת בית הדין ויודיעו את עמדתן בנושא בימים הקרובים.

ביאור 19: התחייבויות תלויות, תביעות והתקשרויות (המשך)

ט.

בקשת שלמה הלוי ואברהם חביב לאישור תובענה כנגד מבטחים כתובענה ייצוגית

ביום 11.7.2017 הומצאה לקרנות הוותיקות בקשה לאישור תובענה ייצוגית כנגד "עמיתים-קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר" וכנגד קרן מבטחים.

טענת המבקשים הינה, כי הקרנות הוותיקות שבהסדר נושאות באחריות למעשיו של מר יצחק כהן בגין תקופת העסקתו בקרנות הוותיקות.

מר יצחק (צחי) כהן הינו עובד לשעבר של הקרנות הוותיקות, ששימש כמנהל תחום המניות בחטיבת ההשקעות למשך כ-7 שנים, עד לפיטוריו על ידי הקרנות עם היוודע דבר החקירה נגדו בשנת 2012.

מר כהן הורשע בשנת 2015, במסגרת הסדר טיעון, בעבירות חמורות מתחום ניירות הערך ונידון ל-3 שנות מאסר בפועל, וכן חויב בתשלום פיצוי לקרנות הוותיקות בסך של 1.5 מיליוני ש"ח.

בבקשתם טוענים המבקשים, בין היתר, כי הקרנות התרשלו, הפרו את הוראות התקנון האחיד וכן הפרו חובות חקיקות בקשר עם ניהול כספי העמיתים, ולכן הן חבות באחריות מוחלטת, ישירה ושילוחית לנזקים שנגרמו לעמיתי הקרנות בגין מעשי התרמית בניירות ערך שביצע מר כהן.

בגין ההפרות הנטענות, מבקשים העותרים להטיל על הקרנות הוותיקות שבהסדר תשלום פיצוי בסך של כ-85 מיליוני ש"ח, שישולם לעמיתי הקרנות בגין הנזקים שגרם מר כהן, כאמור.

ביום 4.1.2108 הוגשה מטעם הקרנות בקשה לסילוק על הסף של בקשת אישור התובענה הייצוגית מחמת העדר סמכות עניינית ולחילופין התבקש בית המשפט להורות על העברת הבקשה לביה"ד האזורי לעבודה.

המבקשים הגישו בקשות מקדמיות בתיק וביום 10.1.2018 נתן בית המשפט המחוזי החלטה, כי הדיון בבקשות המקדמיות יעוכב עד להכרעה בבקשה לסילוק על הסף.

ביום 13.2.2018 הוגשה תגובת המבקשים לבקשת הקרנות לסילוק התובענה על הסף וביום 29.3.2018 הוגשה תגובת הקרנות. ביום 7.5.2018 ניתנה החלטה המורה על העברת התובענה לבית הדין לעבודה, בהתאם לעמדת הקרנות.

הצדדים הגיעו להסדר דיוני, שזכה לברכת הדרך של בית הדין, לפיו הקרן תשיב לבקשת האישור המתוקנת עד ליום 10.1.2020, המבקש יהיה רשאי להגיב לתשובת הקרן עד ליום 10.3.2020 וייקבעו מועדי הוכחות חדשים החל מחודש מאי 2020 ואילך.

התביעה והבקשה המתוקנת הוגשו בבית הדין לעבודה בסוף חודש יוני 2019. בחודש דצמבר 2019 הגישו הקרנות בקשה להורות על פיצול הדיון בבקשת האישור של התביעה הייצוגית, כך שבשלב הראשון תתבררנה שאלות ממוקדות הנובעות ממאפייניהם המיוחדים של הקרנות; ובשלב השני, ככל שיהיה צורך בכך, יוגשו תשובות הקרנות לבקשת האישור ותגובת המבקשים לתשובות הקרנות. במסגרת תגובת המבקשים לבקשה לפיצול הדיון, הם התנגדו למבוקש וביקשו לקבוע מועדים להוכחות בתיק. טרם ניתנה החלטה בבקשה לפיצול הדיון.

י.

בקשת מרים לב לאישור תובענה כנגד מבטחים כתובענה ייצוגית

בסוף חודש אפריל הומצאה לקרן תובענה ייצוגית כנגד עמיתים קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר. התובעת הינה אלמנתו של המנוח יונתן לב ז"ל (להלן: "המנוח") והינה היורשת החוקית של עזבונו. המנוח צבר למעלה מ-420 חודשי ביטוח בקרן הפנסיה. המנוח הלך לעולמו במעמד של מבטח בקרן הפנסיה. לטענת התובעת היא זכאית למענק שנים עודפות בגין החודשים העודפים שצבר המנוח בקרן הפנסיה וזאת בניגוד לעמדת הקרן כי בהתאם לתקנון, מענק שנים עודפות משולם רק לעמיתים הפורשים לזקנה. סכום התובענה הייצוגית מוערך בכ-14 מיליוני ש"ח.

ביום 23.10.2018 הגישה הקרן תגובה מטעמה וטענה, בין היתר, כי טענות המבקשת נוגדות את תקנון הקרן ופסיקה קודמת של בית הדין האזורי לעבודה.

ביום 18.2.2019 התקיים קדם משפט בתביעה. דיון הוכחות התקיים ביום 24.6.2019. הצדדים הגישו את סיכומיהם

וביום 11.2.2020 ניתן פסק דין המקבל את עמדת הקרן ודוחה את הבקשה לדון בתובענה כתובענה ייצוגית ועל התובעת להודיע עד ליום 10.3.2020 האם היא מעוניינת להמשיך בתביעה האינדיבידואלית.

ביום 9.3.2020 הוגש ערעור לבית הדין הארצי כנגד פסק הדין האמור.

ביאור 19: - התחייבויות תלויות, תביעות והתקשרויות (המשך)

יא. ת"צ 22577-09-18 צדק פיננסי וד"ר הראל פרימק נ' מבטחים

בחודש ספטמבר 2018 הוגשה בקשה לאישור תובענה ייצוגית נגד מבטחים, בנוגע להתנהלות הקרב ביחס לאיתור עמיתים יורשים ומוטבים.

התובעים הינם עמותת "צדק פיננסי" – עמותה אשר מטרתה (על פי הגדרתה) לפעול לשיפור המערכת הפיננסית בישראל וד"ר הראל פרימק – יו"ר משותף בעמותת "צדק פיננסי" ובנוסף גם יורש של המנוחה יוכבד אברהמי ז"ל, שהיתה עמיתה במבטחים.

התובעים טוענים כי בסיס הנתונים של מבטחים חלקי או שגוי, בין היתר, עקב טיוב נתונים שנעשה בעבר ולא צלח. כפועל יוצא מכך, עמיתים רבים מוגדרים כ-"חסרי פרטים" בדוחות האקטואריים של הקרנות. לטענת התובעים, בהיעדר בסיס נתונים מלא ומעודכן במערכות הקרב, מבטחים הפרה את חובתה הקבועה בחוק הפיקוח ותקנות מס הכנסה לפעול בנאמנות ובשקיפה לטובת כל אחד מהעמיתים ויורשיהם, וכן, הפרה את הוראות חוזרי משרד האוצר בדבר "טיוב נתוני זכויות עמיתים בגופים מוסדיים" וכן, "נוהל איתור מוטבים ושאיירים".

התובעים ממשיכים וטוענים כי מהתנהלות מבטחים עולה כי היא לא פונה לבתי הדין הרבניים לצורך קבלת מידע אודות יורשי המבוטחים שנפטרו, וזאת להבדיל ממנגנון פניה לרשם הירושות שקיים במבטחים. לטענת התובעים, מבטחים הפרה את חובת תום הלב וכן חובת גילוי יזום, בכך שלא פנתה ליורשיהם של מבוטחים רבים על מנת ליידעם בדבר הזכויות המגיעות להם. עוד נטען כי מבטחים הפרה את חובתיה על פי חוק הנאמנות, חוק השליחות, תקנות האיתור וחוזר האיתור.

נטען כי מבטחים נמנעה מלהפיק ולשלוח ליורשים דיווחים שוטפים אודות זכויות המנוחים והסתפקה בשליחת מכתב בודד (בעניינה של המנוחה יוכבד אברהמי ז"ל), ומאחר שלא ידעה בזמן אמת על פטירת חלק ממבוטחיה, לא טרחה ליידע את מבוטחיה "מנותקי הקשר" בדבר זכויותיהם.

כן נטען כי מבטחים לא פעלה באמצעים סבירים העומדים לרשותה לצורך איתור יורשי המבוטחים וכן לא מדווחת לאפוסטרופוס הכללי על הזכויות במבטחים שהינן בבחינת "נכס עזוב", שעה שזהות בעליהם לא ידועה לה, וזאת על מנת שייטע לה באיתור היורשים.

התובעים טוענים לשני ראשי נזק עיקריים שנגרמו לחברי הקבוצה: נזק ממוני – אי קבלת הכספים שהיו מגיעים לידיהם אלמלא מחדלי מבטחים וכן, נזק לא ממוני – אי יידוע חברי הקבוצה לגבי הזכות לקבלת כספים וכפועל יוצא מכך, נטילת החירות ופגיעה באוטונומיה של הרצון לעשות בכספים כרצונם, וכן, נזק של חוסר נוחות שמקורו באי הידיעה לגבי זכויותיהם.

הסעדים המבוקשים הינם:

1. מתן פיצוי בסכום הצבור לכל זכאי (לתובע הייצוגי סך של 365 ש"ח); 2. מתן פיצוי בגין נזק לא ממוני בסך של 100 ש"ח לכל זכאי; 3. מתן פיצוי גלובלי לקבוצה בסכום שייקבע או פיצוי לכלל הציבור.

כתב תגובתה של הקרב לבקשה הייצוגית הוגש ביום 19.2.2019.

במסגרת כתב התגובה נטען, בין היתר, כי מבטחים פועלת שלא למטרות רווח ובשונה מגופים מוסדיים אחרים אין לה אינטרס להותיר את כספי העמיתים בידיה; הקרב פועלת בהתאם למתחייב ממנה לפי הוראות כל דין ולפי חוזרי הממונה על שוק ההון ובהתאם לחובותיה כלפי עמיתה ויורשיהם וזאת במגבלות התקציב החלות עליה ובהתייחס לקשיים הנובעים מהעובדה שהיא פועלת מאז שנות ה-50 ונשענת על מסד נתונים שעבר ועובר תהליכי טיוב רבים; הצגת המהלך הרגולטורי המשלים של "הר הכסף"; המבקשים דורשים להטיל על הקרב נטל בלתי סביר מבחינה כלכלית ותפעולית; מבחינה תקנונית ולפי הפסיקה, כספי נפטרים אינם "נכס עזוב" ואין חובה להעבירם לאפוסטרופוס הכללי; בבקשה ובתביעה לא מתקיימים תנאי הסף להגשת בקשה לאישור תובענה ייצוגית.

דיון מקדמי בבקשה התקיים ביום 30.5.2019 במהלכו נקבע, כי תערך פנייה לממונה על שוק ההון ביטוח וחיסכון, על מנת שיחליט אם ברצונו להגיש עמדה בתיק.

בחודש 17.7.2019 הודיע הממונה על כוונתו להגיש עמדה בתיק.

בחודש ספטמבר 2019 הגישה הקרב בקשה לסילוק על הסף של הבקשה הייצוגית. המבקשים הגישו תגובה לבקשה לסילוק על הסף והקרב השיבה לתגובתם.

ביום 15.1.2020 ניתן פסק דינו של בית הדין האזורי לעבודה, לפיו נדחתה על הסף הבקשה להכיר בתביעה כייצוגית והמבקשים חויבו בהוצאות משפט.

ביום 16.2.2020 הוגש לבית הדין הארצי ערעור על פסק הדין האמור.

ביאור 19: - התחייבויות תלויות, תביעות והתקשרויות (המשך)

י.ב. פרופ נתן פלדור ופרופ' יחזקאל גילדור נ' שר האוצר

העותרים שבנדון הגישו עתירה לבג"ץ כנגד שר האוצר במסגרתה הם מבקשים, כי בית המשפט יתן צו על תנאי המורה לשר האוצר לנמק מדוע לא יביא לוועדת הכספים של הכנסת את המלצותיו לעניין העלאת גיל הפרישה לנשים, בהתאם לחוק גיל הפרישה, תשס"ד-2004, ומדוע לא יביא בפני ועדת הכספים של הכנסת המלצה על השוואת גיל הפרישה לנשים ולגברים.

לטענת העותרים בתיקון 3 לחוק גיל פרישה, תשס"ד-2004 (להלן: "חוק גיל פרישה") נקבע כי על שר האוצר לבצע כדלקמן:

- א. להקים ועדה ציבורית שתגשי את המלצותיה בעניין העלאת גיל הפרישה לנשים עד ליום 30.6.16;
- ב. להניח על שולחן הכנסת את המלצות הוועדה;
- ג. להביא לאישור ועדת הכספים את המלצותיו עד ליום 30.9.16;
- ד. המלצות השר היו אמורות להתבסס על המלצות הוועדה הציבורית;
- ה. ועדת הכספים היתה אמורה ליתן החלטתה בעניין המלצות השר עד ליום 31.12.2016.

ביום 29.3.16 מינה שר האוצר ועדה ציבורית בראשותו של מר אמיר לוי אשר המלצותיה מורכבות למעשה משלושה אדנים מרכזיים:

- א. העלאת גיל הפרישה לנשים היא בלתי נמנעת;
- ב. יש להעלות את גיל הפרישה לנשים באופן מיידי אך מדורג ומידתי;
- ג. יש ללוות את העלאת הגיל בסל כלים משלים ולעגן סל זה באופן שיבטיח כי ימומש עוד בטרם העלאת הגיל.

בהתאם לתיקונים השונים לחוק גיל הפרישה ולאור בקשות דחייה שונות של שר האוצר, היה על שר האוצר להביא את המלצותיו לעניין העלאת גיל הפרישה לנשים, לאישור ועדת הכספים של הכנסת עד ליום 15.11.17 וועדת הכספים היתה אמורה לקבל החלטה בעניין עד ליום 15.2.2018. שר האוצר לא הביא את המלצותיו לעניין לוועדת הכספים ואין כל התקדמות בנושא זה ובהתאם לחוק גיל הפרישה נשאר גיל הפרישה לנשים על גיל 62.

טענת העותרים היא, כי הותרת המצב על כנו פוגעת בזכות לשוויון אשר הינה זכות יסוד חוקתית. יתרה מכך, אי העלאת גיל הפרישה לנשים גורם לפגיעה באיזון האקטוארי של קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר וכתוצאה מכך קיבלו קרנות הפנסיה הוותיקות את אישור הממונה על שוק ההון ביטוח וחסכון במשרד האוצר לבצע הפחתת זכויות בשיעור חודשי של 1.3% וזאת מהקצבאות שישולמו לעמיתי הקרנות החל מחודש יוני 2019.

בחודש פברואר 2019 הגישו העותרים בקשה למתן צו ביניים במעמד צד אחד לפיו התבקש בית המשפט להקפיא את הפחתת הזכויות מקצבאות הזקנה הצפויה מחודש יוני 2019 וזאת לאור העתירה. הבקשה נדחתה ונקבע, כי תידון במעמד הדיון בעתירה לגופה. כמו התבקש בית המשפט לצרף את קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר כצד לעתירה מאחר ואי הפעולה בהתאם לחוק גיל הפרישה, לרבות אי העלאת גיל הפרישה לנשים גורמים לפגיעה מהותית בעמיתי קרנות הפנסיה, והאחרונות נאלצות להפעיל את מנגנון האיזון האקטוארי וזאת באישור הממונה על שוק ההון ביטוח וחסכון במשרד האוצר.

בחודש אפריל 2019 הגישו ארגוני גמלאים של הקרנות הוותיקות עתירה דומה בעניין אי העלאת גיל הפרישה לנשים, תוך בקשה למתן צו ביניים בנוגע להפחתת הזכויות.

נקבע דיון בעתירות ליום 27.5.2019 כאשר הקרנות הגישו את תגובתן לעתירות ביום 19.5.2019. אף המדינה הגישה את תגובתה לעתירות. שתי התגובות מבהירות כי אין הצדקה להקפיא את ההחלטה בדבר הפחתת הזכויות לעמיתים.

ביום 20.6.2019, לאור פיזור הכנסת וקביעת בחירות בחודש ספטמבר 2019, נוכח המצב הייחודי שלא מאפשר לקדם חקיקה לשינוי גיל הפרישה, החליט הממונה על שוק ההון לדחות את מועד הפחתת הקצבאות לקצבאות המשתלמות בגין חודש אפריל 2020. נוכח דחיית מועד ביצוע האיזון האקטוארי ניתנה החלטת בית המשפט לפיה על העותרים להודיע האם העתירה מיצתה את עצמה והאם הם מסכימים למחיקתה.

במהלך חודש יולי 2019 הודיעו פרופ' פלדור ופרופ' גילדור כי הם עומדים על עתירתם. העותרים הודיעו כי ככל שהמדינה תבקש לדחות את מועד הדיווח לבית המשפט עקב הבחירות הם לא יתנגדו. שלושת ארגוני הגמלאים הודיעו שלעת הזו העתירה מיצתה את עצמה, ובהתאם, בית המשפט מחק את העתירה.

ביאור 19: - התחייבויות תלויות, תביעות והתקשרויות (המשך)

י.ב. פרופ נתן פלדור ופרופ' יחזקאל גילדור נ' שר האוצר (המשך)

ביום 10.10.19 הגישה המדינה הודעת עדכון, לפיה עם מינויו של שר האוצר חדש יובא בפניו נושא זה ותזכיר החוק שפורסם בעניין, מאחר שהריסון שיש לנהוג בתקופת ממשלת מעבר לא מאפשר לקדם את הנושא לפני כן.

ביום 28.10.19 נתן בית המשפט העליון רשות להגיב להודעת המדינה בתוך שבועיים. המדינה הגישה במהלך חודש אוקטובר 2019 הודעה מעדכנת לפיה לא ניתן להתקדם בהליכים חקיקה בענין גיל פרישה לנשים, בשל העובדה שקיימת כעת ממשלת מעבר. הודעה מעדכנת נוספת, דומה לזו, הוגשה על ידי המדינה בינואר 2020.

לאור המצב הפוליטי הנוכחי, החליט בית המשפט העליון כי שר האוצר יגיש הודעה מעדכנת נוספת ביום 27.5.2020.

בשל המצב האמור, נדחה גם יישום ההחלטה בדבר הפחתת הקצבאות לגמלאים עד למועד תשלום קצבת אפריל 2020.

י.ג. בג"צ 6386/19 ההסתדרות הכללית נ' מ"י, מרכז השלטון המקומי ובית הדין הארצי עבודה

ההסתדרות הכללית הגישה עתירה לבג"צ על פסק דינו של בית הדין הארצי לעבודה בעניין ארגוני הסגל, אשר קבע כי בג"צ קוריצקי לא חל על הסכם רציפות הזכויות באוניברסיטאות.

בעתירה טוענת ההסתדרות ששגה בית הדין הארצי בקביעותיו כי לא חל בג"צ קוריצקי על הסכם הרציפות עם האוניברסיטאות ומציינת שלא היתה צד להליך נשוא העתירה שכן היא אינה צד להסכם הרציפות. ההסתדרות טוענת כי היא עותרת על פסק הדין כעותרת ציבורית, ומתייחסת לאוכלוסיות נוספות מהמגזר הציבורי שלגביהן אין עדיין פסיקה חלוטה – רשויות מקומיות, חברת נמלי ישראל והמוסד לביטוח לאומי. תגובת הקרנות לעתירה הוגשה במהלך חודש ינואר 2020. הקרנות טוענות כי יש לדחות את העתירה על הסף משום שהיא מוגשת על פסק דין שניתן בהליך בו ההסתדרות לא היתה צד ומנסה לעקוף את בתי הדין לעבודה אשר דנים בסכסוכים קונקרטיים בסוגיה בה עוסקת העתירה.

המדינה הגישה גם כן תגובה מקדמית לפיה יש לדחות את העתירה על הסף מטעמים דומים לאלה של הקרנות ומטעמים נוספים.

ביום 11.2.2020 נתן בג"צ החלטה לפיה העתירה תקבע לדיון בפני הרכב. בשלב זה אנו סבורים כי הסיכוי שהעתירה תידחה עולה על הסיכון שיינתן צו על תנאי בעתירה.

י.ד. קרן מיוחדת של מערכת הביטחון

עובדי מערכת הביטחון צברו זכויות בקרן פנסיה יסוד של מבטחים החל מחודש יולי 1955. בחודש נובמבר 1966 נחתם הסכם בין מבטחים לבין מערכת הביטחון וארגון עובדי מערכת הביטחון, שבו הוסכם להרחיב את זכויותיהם הפנסיוניות של עובדי מערכת הביטחון, להבטיח להם המשך ביטוח בקרן פנסיה יסוד ובנוסף ביטוח לנכות ושאיירים באמצעות קרן מיוחדת. ההסכם הוחל רטרואקטיבית מחודש מרץ 1962.

מערכת הביטחון ומבטחים נחלקו בשאלה האם עובדי מערכת הביטחון זכאים לביטוח מקיף בהתאם לתקנות קרן פנסיה מקיפה ובמימונה, כטענת מערכת הביטחון, או שמא הם מבוטחים בקרן פנסיה יסוד בלבד. כן נחלקו הצדדים בשאלת גובה הסכומים שנצברו בקרן המיוחדת ודרך חישוב הסכומים. בעקבות פניית רשות שוק ההון במשרד האוצר בטענה כי ההסכם שנחתם בחודש נובמבר 1966 חסר תוקף מחייב, הופנתה המחלוקת בשאלת מהות הביטוח של עובדי מערכת הביטחון, בהיותה מחלוקת בין שני משרדים ממשלתיים, להכרעת היועץ הממשלתי לממשלה.

בהכרעה שניתנה על ידי עו"ד נורית אלשטיין (באותה עת מנהלת המחלקה לענייני עבודה בפרקליטות המדינה) בפברואר 2004, נקבע כי עובדי מערכת הביטחון מבוטחים בפנסיית יסוד וכי על מערכת הביטחון להעביר למבטחים את התשלומים השוטפים לצורך תשלום פנסיות נכות ושאיירים לפורשי הקרן המיוחדת וכן את התשלומים בגין העבר.

ביאור 19: - התחייבויות תלויות, תביעות והתקשרויות (המשך)

ד. קרן מיוחדת של מערכת הביטחון (המשך)

היועץ המשפטי לממשלה הוסיף בחוות דעתו מחודש מאי 2005, שניתנה לבקשת מערכת הביטחון, כי עובדי מערכת הביטחון אכן מבטחים בקרן פנסיה יסוד במבטחים וכי במישור היחסים שבין עובדי מערכת הביטחון לבין המדינה, קמה למדינה חובה חוקית להעניק לעובדים זכויות הנכללות בתכנית מקיפה. כן נתן היועץ המשפטי לממשלה דעתו לאופן העברת כספי המבטחים הרלוונטיים מקרן הפנסיה לקרן המיוחדת. חוות דעתו של היועץ המשפטי לממשלה חלה במישור היחסים שבין משרדי הממשלה.

בהתאם לאמור החלה מערכת הביטחון להעביר את הכספים הנדרשים לצורך תשלום הפנסיות לפורשי הקרן המיוחדת, החל מחודש פברואר 2004. יצוין כי למרות דרישת מבטחים, מערכת הביטחון לא העבירה למבטחים דמי ניהול כנדרש, בגין שירותי השלמות שמבטחים נתנה לה בעניין זה.

כאמור, החל מחודש פברואר 2004 ועד היום, מעבירה מערכת הביטחון את התשלומים הנדרשים, לרבות תשלומי קצבאות הנכות וקצבאות הזקנה למי שהוכר כנכה, וכן תשלומי קצבאות השארים של מבטחי הקרן.

בנסיבות אלה, ובשל הכרעת היועץ המשפטי לממשלה כאמור לעניין החובה החלה על המדינה להעניק לעובדי מערכת הביטחון זכויות הנכללות בתכנית מקיפה, וכן בשל פרק הזמן הממושך שבו מתנהלים הדברים במתכונת האמורה, הנהלת הקרן הגיעה למסקנה כי כל עוד ממשיכה מערכת הביטחון בהתנהלות דלעיל, אין מקום לערוך רישומים כספיים בעניין מערכת הביטחון כפי שנעשה מטעמים שמרניים עד שנת 2008, וזאת מבלי שיהיה בכך כדי לגרוע מטענות הקרן בעניין זה.

לאחר משא ומתן בין הצדדים שנמשך מספר שנים, בחודש דצמבר 2017 הוסכמו עקרונות לסיום המחלוקת, ובכללם קיבוע אחריות משרד הביטחון לתשלום קצבאות נכות ושאיירים, קיבוע אחריות משותפת לנכות חלקית שארעה לפני שנת 2004, הסדרת דמי הניהול של משרד הביטחון בגין שירותי השלמות שניתנים לו על-ידי מבטחים, הסדרת הפקדות חסר של משרד הביטחון בגין ביטוח יסוד ומנגנון לחישוב יתרת הסכום שיועבר מהקרן המיוחדת למשרד הביטחון.

לאחר קבלת האישרים של כלל הגורמים הרלוונטיים לעקרונות האמורים, יחתם הסכם מתאים שייים את כלל המחלוקות בנושא. נערכו רישומים כספיים מתאימים לאור העקרונות שסוכמו בין הצדדים.

בחודש אוגוסט 2018 נחתם הסכם מתאים שייים את כלל המחלוקות בנושא. ביום 21.2.2019 נחה עבודה ליישום ההסכם, כמתחייב ממנו, וההסכם עבר כעת לפסים של יישום שוטף.

טו. וולף וחיים נ' מבטחים ואח'

מדובר בבקשה לאישור תובענה ייצוגית, שהגישו שני גמלאים בסוף חודש פברואר 2020, ובה הם טוענים כנגד דרך החישוב של הריבית לעניין חישוב תקרת השכר בקרנות בשיטת "שלוש שנים" וסבורים כי החישוב המבוצע מחסיר חודש אחד וזאת, לשיטתם, בניגוד לתקנון. לכן, הוגשה הבקשה בשם הקבוצה הרלוונטית של העמיתים ונתבע סכום של כ- 75 מיליון ₪. הקרנות לומדות את הבקשה שהגיעה לעיון לאחרונה.

טז. לפסקי הדין בחלק מהתביעות, אם יוכרעו נגד הקרן, יכולה להיות השפעה מהותית על הדוח הכספי. הקרן, על פי חוות דעת יועציה המשפטיים, אינה יכולה להעריך את הסתברות התרחשותן של תביעות אלה.

ביאור 19: - התחייבויות תלויות, תביעות והתקשרויות (המשך)

י.ז. התחייבות לאשראי ולהשקעה בקרנות השקעה

הקרן התקשרה בהסכמים לאשראי ולהשקעה בקרנות השקעה וקרנות הון סיכון בסך:

ליום 31 בדצמבר		סך ההתחייבות
2018	2019	
מיליוני ש"ח		
2,244.56	1,136.29	ש"ח
2,108.83	2,238.71	יורו
8,334.61	9,573.81	דולר
102.1	97.12	ליש"ט
27.29	70.08	יין יפני
41.89	37.15	כתר שוודי
-	122.59	דולר קנדי

ליום 31 בדצמבר		הועבר בפועל מתוך התחייבות
2018	2019	
מיליוני ש"ח		
403.59	528.19	ש"ח
1,334.87	1,408.37	יורו
5,152.8	5,791.13	דולר
30.65	43.20	ליש"ט
13.77	22.77	יין
-	13.63	כתר שוודי
-	100.07	דולר קנדי

הקרן מתקשרת בחוזים עתידיים ומכשירים פיננסיים אחרים בכדי להקטין או להגדיל חשיפות מט"ח, ריבית או מדדים.

א. פירוט:

- תאגידי נדל"ן בחו"ל-12 Texas ו-Reit. (ראה גם [ביאור 6](#)).
- "אופאל טכנולוגיות עתידיות בע"מ" מספקת שירותי מחשוב לקרן הפנסיה.
- "די.בי.קיו. נתונים איכותיים בע"מ" סיפקה שירותי טיוב נתונים לקרן הפנסיה (ראה [ביאור 11](#)).
- קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר להן מנהל מיוחד אחד (ראה גם [ביאור 1 ד'](#)).
- גני נצרת בע"מ.

ב. יתרות של צדדים קשורים ובעלי עניין נכללו במאזן בסעיפים הבאים

היתרה הגבוהה במהלך השנה		ליום 31 בדצמבר		<u>חייבים ויתרות חובה</u>
2018	2019	2018	2019	
אלפי ש"ח				
21,043	5,472	5,472	5,125	אופאל
245	327	245	327	קרן הפנסיה הדסה
(2,673)	3,430	2,325	3,430	קרן הפנסיה קג"מ
3,080	5,645	3,080	5,645	קרן הפנסיה מקפת
813	(952)	487	497	קרן הפנסיה בנין
(662)	(880)	335	440	קרן הפנסיה חקלאים
4,730	4,690	4,730	1,035	קרן הפנסיה נתיב
608	594	570	594	קרן הפנסיה של אגד
-	29	-	29	קופת גמל למחלה ותאונה
		<u>17,244</u>	<u>17,122</u>	
אלפי ש"ח				
היתרה הגבוהה במהלך השנה		ליום 31 בדצמבר		<u>זכאים ויתרות זכות</u>
2018	2019	2018	2019	
אלפי ש"ח				
33	-	32	-	קופת גמל למחלה ותאונה
		<u>32</u>	<u>-</u>	

ביאורים לדוחות הכספיים

ביאור 20: - צדדים קשורים (המשך)

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר	
2018	2019
אלפי ש"ח	
13,182	13,396

ג. הכנסות והוצאות

דמי ניהול מצדדים קשורים (ראה [ביאור 18 א'](#))

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר	
2018	2019
אלפי ש"ח	
483	641

ד. ביטוח דירקטורים ונושאי משרה

סכום הוצאות עבור הביטוח

החברה מבטחת את אחרייתם של נושאי המשרה בכפוף להוראות הדין.

ביאור 21: - מסים על הכנסה

קרן הפנסיה לעמיתים ותיקים אושרה לצרכי מס כקופת גמל בתוקף עד ליום 31 בדצמבר, 2020. בהתאם לכך הכנסות קרן הפנסיה פטורות ממסים בישראל, בכפוף להתניות מסוימות בהן עמדה הקרן.

ביאור 22: - תשואת הקרן

שיעור התשואה הנומינלית ברוטו שהשיגה הקרן בשנת 2019 על נכסיה, כולל התשואה על סכום הסיוע הממשלתי העתידי הישיר המהוון, היה 17.42%.

ביאור 23: - מידע בדבר שווי הוגן של מכשירים פיננסיים וחיפיתם לסיכוני ריבית

א. השווי ההוגן של הנכסים הפיננסיים

הנכסים הפיננסיים של הקרן ובכלל זה ניירות הערך מוצגים בדוחות הכספיים בהתאם לכללים המפורטים בביאור 2 (מדיניות חשבונאית) והנחיות רשות שוק ההון. להערכת הנהלת הקרן ובהתייחס לאמור לעיל, השווי ההוגן של הנכסים הפיננסיים של הקרן אינו נופל מערכם החשבונאי הכולל.

ב. חיפה לסיכוני ריבית וסיכוני שוק

הגרעון האקטוארי חשוף לסיכוני ריבית בשל הפער בין שיעור ריביות היוון ההתחייבויות הפנסיוניות לבין התשואה בפועל על הנכסים. השווי ההוגן של הנכסים הפיננסיים הלא סחירים (אגרות החוב, פקדונות והלוואות) חשוף לסיכוני ריבית, שכן תנודות בשערי הריבית בשוק הכספים עשויות להשפיע עליו. ניירות הערך הסחירים חשופים לסיכוני השוק.

ביאור 24: - אירועים במהלך שנת המאזן

בסוף שנת 2019 התפרץ בסין נגיף הקורונה. בתחילת שנת 2020 התפשט הנגיף ברחבי העולם. חלק מהמדינות סגרו את שעריהן בפני הבאים ממדינות מסוימות ומדינות אחרות הטילו חובת בידוד לאזרחיהן השבים מארצות אחרות. בהמשך, במדינות רבות הושמו התושבים בבידוד בכדי למנוע את התפשטות המגפה ברחבי המדינות. תנועת התעופה האזרחית והתיירות בישראל ובעולם הצטמצמה מאוד. ממשלת ישראל ומשרד הבריאות הנחו על צמצום הפעילות במגזר הציבורי ובמגזר הפרטי, כמו כן, אנשים הונחו להישאר בבתיהם ולא לצאת מהם אלא אם כן מדובר ביציאה לצורך חיוני כדוגמת הצטיידות, יציאה לעבודה במקומות שממשיכים לפעול או צורך רפואי דחוף. שעות הפעילות של התחבורה הציבורית צומצמו והיא הופסקה בלילות ובסופי שבוע. לצעדים שנקטו השלכות כלכליות רבות ובהן:

- ירידות חדות של שערי המניות וניירות ערך אחרים בבורסות בעולם והצעדים הננקטים על ידי הבנקים המרכזיים בעולם.
- שינויים בשערי הריבית
- מחסור בחומרי גלם.
- קשיים בשינוע סחורות ואנשים.
- סגירת מפעלים עקב מחסור בחומרי גלם, או עקב הכנסת העובדים ל"סגר" או בידוד.
- פגיעה קשה בענפים שלמים כגון: תיירות, תחבורה, בידור, קמעונאות ותעשייה.
- ירידה בצריכה הפרטית ופגיעה בכלל המגזר העסקי.

ההנהלה בחנה את השפעת האירוע על הדוחות הכספיים והגיעה למסקנה כי ביום 31 בדצמבר 2019 עצם התפשטות הנגיף בעולם טרם גרמה לקשיים, אשר אירעו בפועל רק לאחר תאריך המאזן כתוצאה מהתפשטות המחלה מעבר לגבולות סין. כמו כן, בשלב זה שבו נדרש לאשר את הדוחות הכספיים, טרם ניתן לאמוד במדויק את השפעת האירוע על מצב הקרן. בתקופה שמתאריך המאזן ועד לתאריך שבו אושרו הדוחות הכספיים, הקרן ביצעה הערכות שוטפות במגמה לבדוק את השפעת האירועים על מצב ההתחייבויות והנכסים. להערכת ההנהלה ולמידע המצוי בידיה נכון למועד אישור הדוחות הכספיים, אין סיכון ליכולת הקרן לעמוד בהתחייבויותיה לעמיתה. הקרן מקיימת ישיבות הנהלה, ועדות השקעה ופורומים נדרשים אחרים בתדירות גבוהה מן הרגיל על-מנת להמשיך ולעקוב אחר השלכות האירועים על הפעילות העסקית של הקרן. לא חל שינוי מהותי במשיכות ופדיונות עמיתי הקרן בתקופה שלאחר תאריך המאזן לעומת תקופת הדוחות הכספיים. דמי הניהול בקרן נגבים על בסיס הוצאות בפועל ולא חל בהם שינוי מהותי בתקופה שלאחר תאריך המאזן לעומת תקופת הדוחות הכספיים. ההנהלה ביצעה פעולות רבות כדי להמשיך ולספק את עיקר השירותים לעמיתים, ובכלל זה תשלום קצבאות במועד והמשך מתן השירות בערוצים דיגיטליים וטלפוניים, והכל תוך צמצום משמעותי במספר העובדים המגיעים למשרדים, בהתאם להנחיות שנקבעו בתקנות שעת חירום הרלוונטיות, הנחיות משרד הבריאות והנחיות רשות שוק ההון. הקרן ערוכה לצמצום נוסף בהיקף הפעילות במשרדים, אם יידרש על ידי הרשויות, וגם בהיערכות כזאת תמשיך לשלם קצבאות, לנהל השקעות ולתת שרות לעמיתה.

**מבטחים מוסד לביטוח סוציאלי של העובדים בע"מ
(בניהול מיוחד)**

דוח תקופתי לשנת 2019

מבטחים מוסד לביטוח סוציאלי של העובדים בע"מ (בניהול מיוחד)	שם התאגיד
52-001968-8	מס' תאגיד
חברה פרטית	אופן ההתאגדות המשפטית
מגדל היובל, דרך מנחם בגין 125, תל אביב	כתובת:
077-7774800	טלפון:
077-7774805	פקסמיליה:
31 בדצמבר, 2019	תאריך המאזן
30 במרס, 2020	תאריך חתימת הדוח:

תוכן עניינים

- סעיף 1: - דו"חות כספיים ואקטואריים..... 2
- סעיף 2: - דו"ח המנהל המיוחד על מצב ענייני התאגיד..... 2
- סעיף 3: - רשימת השקעות בחברות בת ובחברות קשורות לתאריך המאזן..... 2
- סעיף 4: - שינויים בהשקעות בחברות בת ובחברות קשורות בתקופת הדוח..... 4
- סעיף 5: - הכנסות של חברות בנות וקשורות והכנסות התאגיד מהן..... 4
- סעיף 6: - רשימת קבוצות של יתרות הלוואות שניתנו לתאריך המאזן,..... 4
- סעיף 7: - רשימת אירועים מיוחדים שהשפיעו או עשויים להשפיע מהותית על התאגיד, ... 5
- סעיף 8: - שינויים בהון המניות הרשום, המונפק והנפרע והתמורה שנתקבלה..... 5
- סעיף 9: - שכר וטובות הנאה..... 5
- סעיף 10: - מניות וני"ע המירים המוחזקים על-ידי בעל עניין בתאגיד,..... 5
- סעיף 11: - המנהל המיוחד..... 6
- סעיף 12: - נושאי משרה בכירה של התאגיד..... 7
- סעיף 13: - רואה חשבון של התאגיד..... 12
- סעיף 14: - האקטואר של קרן הפנסיה..... 12
- סעיף 15: - המלצות והחלטות הדירקטוריון..... 12
- סעיף 16: - שינויים בתקנון קרן הפנסיה שאושר ע"י הממונה על שוק ההון,..... 12
- סעיף 17: - תנאי שכר..... 12

סעיף 1: - דו"חות כספיים ואקטואריים

מצ"ב דו"חות כספיים ומאזן אקטוארי ליום 31 בדצמבר 2019.

סעיף 2: - דו"ח המנהל המיוחד על מצב ענייני התאגיד

מצ"ב דוח המנהל המיוחד על מצב ענייני התאגיד ליום 31 בדצמבר 2019.

סעיף 3: - רשימת השקעות בחברות בת ובחברות קשורות לתאריך המאזן

שם החברה	סוג המניה	מספר מניות	סה"כ ע.ג. (ש"ח)	ערך מאזני אלפי ש"ח מדווחים
גני נצרת בע"מ (בפרוק מרצון)	מ"ר	3,999		-
מבטחים לעתיד בע"מ	מ"ר 0.0001	1,000		-
די.בי.קיו. נתונים איכותיים בע"מ ¹	מ"ר 1 ש"ח	100	}	-
אופאל טכנולוגיות עתידיות בע"מ ¹	מ"ר 1 ש"ח	100		-
אפיק רום הערוץ הישראלי החדש בע"מ	מ"ר 0.10	193		-
החזקות מדרוג בע"מ	מ"ר א'	4,000		4,336
החזקות מדרוג בע"מ	מנית מינוי א'	1		
ת.ש.י דרכים-שותפות מוגבלת	יח'			227,501
ת.ש.י. דליה בכורה	מניות בכורה			186,704
יהב החזקות יו אס אי בע"מ	מניות רגילות	100	0.01	-
עמיתים מבטחים- (השקעות נדל"ן בארה"ב)- חוב	שותפות	-	-	-
עמיתים מבטחים- (השקעות נדל"ן בארה"ב)- 2014 הון	שותפות	-	-	-
שותפות שיכון ובינוי (כרמלטון + נתיבי הצפון)	-	-	-	188,693
10S LaSalle	-	-	-	88,078
529 Fifth Venture	-	-	-	51,295
Avondale	-	-	-	49,266
City Center	-	-	-	104,147
Dulles Greene	-	-	-	99,073
Danvers Holdco	-	-	-	82,045
Herald Square	-	-	-	286,258
GAIA- Gold Coast	-	-	-	115,308
GAIA Copperfield	-	-	-	11,033
GAIA Class A	-	-	-	67,758
Mivtachim Texas 12 LP	-	-	-	37,509
Mivtachim Reit LP	-	-	-	35,077
Thor Gateway	-	-	-	29,620
TopMed	-	-	-	62,024

1 המניות מוחזקות במלואם ע"י מבטחים לעתיד בע"מ

סעיף 3: - רשימת השקעות בחברות בת ובחברות קשורות לתאריך המאזן: (המשך)

שיעור ההחזקה			שם התאגיד
הסמכות למנות דירקטורים	בהצבעה	בהון	
100.0%	100.0%	100.0%	גני נצרת בע"מ (בפרוק מרצון)
100.0%	100.0%	100.0%	מבטחים לעתיד בע"מ
-	19.30%	19.90%	אפיק רום הערוץ הישראלי החדש בע"מ
-	-	10.00%	החזקות מדרוג בע"מ
100.0%	100.0%	100.0%	די.בי.קיו. נתונים איכותיים בע"מ ²
100.0%	100.0%	100.0%	אופאל טכנולוגיות עתידיות בע"מ ³
-	9.91%	9.91%	ת.ש.י דרכים שותפות מוגבלת
100.0%	100.0%	100.0%	יהב החזקות יו אס אי בע"מ
100.0%	100.0%	100.0%	עמיתים מבטחים- (השקעות נדל"ן בארה"ב)- חוב
100.0%	100.0%	100.0%	עמיתים מבטחים- (השקעות נדל"ן בארה"ב)- 2014 הון
-	-	32.25%	שותפות שיכון ובינוי (קרמלטון + נתיבי הצפון)
-	-	36.75%	10S LaSalle
-	-	31.26%	529 Fifth Venture
-	-	32.00%	Avondale
-	-	36.55%	City Center
-	-	36.01%	Danvers
-	-	35.45%	Dulles Greene
-	-	36.75%	Herald Square
-	-	31.88%	GAIA Class A
-	-	22.50%	GAIA- Gold Coast
-	-	9.99%	GAIA Copperfield
100.0%	100.0%	100.0%	Mivtachim Texas 12 LP
100.0%	100.0%	100.0%	Mivtachim Reit LP
-	-	36.75%	Thor Gateway
-	-	41.96%	TopMed

2 המניות מוחזקות במלואם ע"י מבטחים לעתיד בע"מ.

סעיף 4: - שינויים בהשקעות בחברות בת ובחברות קשורות בתקופת הדוח

שם החברה ⁴	תאריך השינוי	מהות השינוי	עלות מותאמת
Avondale	16/04/2019	השקעה	50,720

סעיף 5: - הכנסות של חברות בנות וקשורות והכנסות התאגיד מה לשנה שהסתיימה בתאריך המאזן באלפי ש"ח

ריבית	דמי ניהול	דיבידנד	רווח (הפסד) אחרי מס	רווח (הפסד) לפני מס	שם החברה
		31,317			ת.ש.י
-	-	311	-	-	החזקות מדרוג בע"מ
-	-	61,937	-	-	שותפות שיכון ובינוי (כרמלטון + נתיבי הצפון)
1,714	-		-	-	10S LaSalle
695	-	1,487	-	-	Avondale
-	-	5,938	-	-	City Center
	-	5,355	-	-	Dulles Greene
	-	5,029	-	-	Danvers Holdco
-	-	23,940	-	-	Herald Square
3,030	-	3,228	-	-	GAIA - Gold Coast
2,082	-		-	-	GAIA Copperfield
3,764	-		-	-	GAIA Class A
2,525	-		-	-	Thor Gateway
-	-	3,111	-	-	TopMed

סעיף 6: - רשימת קבוצות של יתרות הלוואות שניתנו לתאריך המאזן. אם מתן הלוואות היה אחד מעיסוקיו העיקריים של התאגיד

אין.

סעיף 7: - רשימת אירועים מיוחדים שהשפיעו או עשויים להשפיע מהותית על התאגיד, רווחיות התאגיד, רכושו או התחייבויותיו

- א. שינוי בהנחות האקטואריות.
- ב. השינויים בווקטור הריבית.
- ג. התשואות בשוק ההון.

סעיף 8: - שינויים בהון המניות הרשום, המונפק והנפרע והתמורה שנתקבלה
אין שינויים.

סעיף 9: - שכר וטובות הנאה
לא שולם שכר ולא ניתנו טובות הנאה לבעלי עניין בתאגיד.

סעיף 10: - מניות וני"ע המירים המוחזקים על-ידי בעל עניין בתאגיד, בחברה בת או בחברה קשורה סמוך ככל האפשר לתאריך הדוח
אין.

סעיף 11: - המנהל המיוחד

בהתאם להוראות חוק הפיקוח מונה לקרן בחודש יולי 2003 מנהל מיוחד. מכוח סעיפים 78 ה' ו- 70 (ב) לחוק הפיקוח מוקנים למנהל המיוחד "כל הסמכויות והתפקידים שיש למנהל עסקים במבטח, לדירקטוריון שלו, לוועדות הדירקטוריון שלו ולדירקטורים שלו...".

כמתחייב מהוראות חוק הפיקוח, החל תהליך איחוד תפעולי של קרנות הפנסיה בהסדר. מטרת התהליך להביא להתייעלות תוך שיפור ואיחוד תהליכים מרכזיים בקרנות.

החל מיום 1 באוגוסט 2011 מכהן מר יואב בן אור כמנהל מיוחד של כל הקרנות הוותיקות שבהסדר.

מינוי מנהל מיוחד לכלל קרנות הפנסיה הותיקות שבהסדר, מבטא את מגמת המפקח על שוק ההון ביטוח וחסכון להדק את שיתוף הפעולה והאחדת פעילויות התפעול השוטפות של כל הקרנות שבהסדר, מתוך כוונה להביא להתייעלות תוך שיפור ואיחוד תהליכים מרכזיים בקרנות.

החל משנת 2007 פועלות קרנות הפנסיה הותיקות שבהסדר במבנה ארגוני חדש המושתת על איחוד תפעולי שגובש על ידי המנהלת המיוחדת דאז.

קרנות הפנסיה מנוהלות במסגרת של ארבע חטיבות: חטיבת שירות, חטיבת השקעות, חטיבת כספים וחטיבת פנסיה וכן יחידות מטה משאבי אנוש ומנהל, לשכה משפטית, בקורת פנים, מחשוב, ניהול סיכונים, תכנון תקציב וסיוע ממשלתי.

בתחילת שנת 2008 עברו קרנות הפנסיה בהסדר לבנין אחד, דבר המהווה צעד נוסף בתהליך האיחוד התפעולי ליצירת ארגון אחיד

יובהר, כי גם במסגרת האיחוד התפעולי של קרנות הפנסיה בהסדר, נשמרת זהותה המשפטית הנפרדת של כל קרן, ובכלל זה קיימת הפרדה ברורה בין הנכסים וההתחייבויות של כל קרן וקרן.

ועדת מנהלה

על פי חוק הפיקוח מונתה ועדת מנהלה לכלל הקרנות שעליהן חל חוק התוכנית הכלכלית. לוועדת המנהלה כל הסמכויות הנתונות לוועדת המנהלה בהתאם לסעיף 72(ד) לחוק הפיקוח, קרי, מינוי ר"ח ואישור דוחות כספיים. בנוסף תפקידיה הם לאשר את תוכנית ההתייעלות שהכין המנהל המיוחד, כנדרש בחוק הפיקוח, בטרם הגשתה למפקח ולאשר את המלצות המנהל המיוחד בדבר ביצוע מהלכי הבראה נוספים בקרן הפנסיה, מעבר לנדרש בחוק הפיקוח.

מס' ת.ז.: 059284380	יואב בן אור
1968	שנת לידה:
דרך מנחם בגין 125, תל אביב.	מענו:
ישראלית.	נתינות:
יו"ר דירקטוריון אופאל, י, יו"ר דירקטוריון מבטחים לעתיד.	האם הוא עובד של התאגיד, חברת בת, חברה קשורה או בעל עניין:
1 באוגוסט 2011.	מכהן כמנהל מיוחד משנת:
תואר ראשון במינהל עסקים ובמשפטים, מוסמך (MBA) במינהל עסקים - התמחות במימון.	השכלה:
המנהל המיוחד של עמיתים, קרנות הפנסיה הוותיקות, דח"צ בתאגיד המנהל של המאגר לביטוח רכב חובה ("הפול") בע"מ.	תעסוקתו ב- 5 השנים האחרונות:
לא.	האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר:

סעיף 12: - נושאי משרה בכירה של התאגיד

מס' ת.ז.: 059284380	יואב בן אור
1968.	שנת לידה
המנהל המיוחד.	התפקיד שממלא בתאגיד
יו"ר דירקטוריון אופאל, יו"ר דירקטוריון מבטחים לעתיד.	התפקיד שממלא בחברת בת של התאגיד או בעל עניין בו
לא.	האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר
תואר ראשון במינהל עסקים ובמשפטים, מוסמך (MBA) במינהל עסקים- התמחות במימון. המנהל המיוחד של עמיתים, קרנות הפנסיה הוותיקות, דח"צ בתאגיד המנהל של המאגר לביטוח רכב חובה ("הפול") בע"מ.	השכלה וניסיונו העסקי ב-5 השנים האחרונות
1 באוגוסט, 2011.	התאריך שבו החלה כהונתו:

מס' ת.ז.: 12351979	אלי לוי
1965.	שנת לידה
מנהל חטיבת הכספים.	התפקיד שממלא בתאגיד
דירקטור ב-גפן ניהול עבור מקפת בע"מ, דירקטור ב-קג"מ כרמל ניהול השקעות בע"מ, דירקטור ב-יהב החזקות USA בע"מ. דירקטור במבטחים לעתיד בע"מ.	התפקיד שממלא בחברת בת של התאגיד או בעל עניין בו
לא.	האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר
רו"ח, תואר ראשון בכלכלה וחשבונאות. מנהל חטיבת כספים בעמיתים, קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר.	השכלה וניסיונו העסקי ב-5 השנים האחרונות
1 באוגוסט, 2006.	התאריך שבו החלה כהונתו:

סעיף 12: - נושאי משרה בכירה של התאגיד

מס' ת.ז.: 033017088	יריב עזר
1976.	שנת לידה
מנהל חטיבת הפנסיה.	התפקיד שממלא בתאגיד
אין.	התפקיד שממלא בחברת בת של התאגיד או בעל עניין בו
לא.	האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר
תואר ראשון- כלכלה וניהול, מוסמך במינהל עסקים (MBA) - התמחות במימון. סמנכ"ל תפעול ושירות " הפניקס" פנסיה וגמל בע"מ. בע"מ.	השכלה וניסיונו העסקי ב-5 השנים האחרונות
28 ביוני, 2015.	התאריך שבו החלה כהונתו:

מס' ת.ז.: 035980556	אורן משה
1979	שנת לידה
סמנכ"ל תכנון, תקציב ורגולציה	התפקיד שממלא בתאגיד
דירקטור באופאל	התפקיד שממלא בחברת בת של התאגיד או בעל עניין בו
לא	האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר
BA בכלכלה ו-MBA; מנהל פיתוח עסקי בחברת מ.ג.ע.ר, רכז באגף תקציבים במשרד האוצר	השכלה וניסיונו העסקי ב-5 השנים האחרונות
11 ביולי 2018	התאריך שבו החלה כהונתו:

סעיף 12: - נושאי משרה בכירה של התאגיד

רונן הירש	מס' ת.ז.: 02851810-8
שנת לידה	1971
התפקיד שממלא בתאגיד	היועץ המשפטי הראשי
התפקיד שממלא בחברת בת של התאגיד או בעל עניין בו	אין
האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר	לא
השכלה וניסיונו העסקי ב-5 השנים האחרונות	עו"ד, תואר ראשון במשפטים, תואר שני במשפטים, תלמיד לתואר שלישי במשפטים; פרקליט צבאי וראש ענף בפרקליטות הצבאית.
התאריך שבו החלה כהונתו:	27 במרס, 2017

ניר עובדיה	מס' ת.ז.: 31928880
שנת לידה	1975
התפקיד שממלא בתאגיד	מנהל חטיבת ההשקעות
התפקיד שממלא בחברת בת של התאגיד או בעל עניין בו	דירקטור ב-גפן ניהול עבור מקפת בע"מ, דירקטור ב-קג"מ כרמל ניהול השקעות בע"מ, דירקטור ב-יהב החזקות USA בע"מ
האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר	לא
השכלה וניסיונו העסקי ב-5 השנים האחרונות	תואר ראשון בכלכלה (BA) ומשפטים (LLB). מנהל תחום השקעות PE ונדל"ן בעמיתים.
התאריך שבו החלה כהונתו:	1 במאי, 2016

סעיף 12: - נושאי משרה בכירה של התאגיד

מס' ת.ז.: 11407590	נטלי זוסמן קורגן
1976	שנת לידה
מנהלת חטיבת שירות	התפקיד שממלאה בתאגיד
אין	התפקיד שממלא בחברת בת של התאגיד או בעל עניין בו
לא	האם היא בן משפחה של בעל עניין אחר
תואר ראשון בסוציולוגיה ומדע המדינה, תואר שני בסוציולוגיה ארגונית. מנהלת תחום בבזק בינלאומי בחמש השנים האחרונות.	השכלה וניסיונה העסקי ב-5 השנים האחרונות
17 בינואר 2019	התאריך שבו החלה כהונתה:

מס' ת.ז.: 034045492	רעות מגן
.1977	שנת לידה
סמנכ"לית משאבי אנוש ומינהל.	התפקיד שממלאה בתאגיד
אין	התפקיד שממלא בחברת בת של התאגיד או בעל עניין בו
לא.	האם היא בן משפחה של בעל עניין אחר
תואר ראשון בניהול וסוציולוגיה. מנהלת משאבי אנוש אקסלנס נשואה בע"מ, בית השקעות, סמנכ"ל משאבי אנוש אלעד מערכות בע"מ, סמנכ"ל משאבי אנוש טלדור מערכות בע"מ.	השכלה וניסיונה העסקי ב-5 השנים האחרונות
1 בפברואר, 2017	התאריך שבו החלה כהונתה:

סעיף 12: - נושאי משרה בכירה של התאגיד

אורית שמילוביץ	מס' ת.ז.: 022833271
שנת לידה	1966.
התפקיד שממלאה בתאגיד	מנהלת סיכונים.
התפקיד שממלא בחברת בת של התאגיד או בעל עניין בו	מנהלת סיכונים באופאל.
האם היא בן משפחה של בעל עניין אחר	לא.
השכלה וניסיונה העסקי ב-5 השנים האחרונות	רו"ח, תואר ראשון בכלכלה-חשבונאות, LLM במשפטים. מנהלת הסיכונים עמיתים קרנות הפנסיה הוותיקות.
התאריך שבו החלה כהונתה:	14 בינואר, 2014.

מירי סבג-ישי	מס' ת.ז.: 034516773
שנת לידה	1977.
התפקיד שממלאה בתאגיד	מבקרת פנימית.
התפקיד שממלא בחברת בת של התאגיד או בעל עניין בו	מבקרת פנים באופאל.
האם היא בן משפחה של בעל עניין אחר	לא.
השכלה וניסיונה העסקי ב-5 השנים האחרונות	LLB במשפטים, תואר ראשון במינהל עסקים, ו-MBA במינהל עסקים - התמחות במימון. מבקרת פנימית של עמיתים קרנות הפנסיה הוותיקות.
התאריך שבו החלה כהונתה:	13 במאי, 2014.

סעיף 13: - רואה חשבון של התאגיד

בריטמן אלמגור זהר- DELOITTE
מרכז עזריאלי 1 תל אביב

סעיף 14: - האקטואר של קרן הפנסיה

אלן דובין.

סעיף 15: - המלצות והחלטות הדירקטוריון

אין.

סעיף 16: - שינויים בתקנון קרן הפנסיה שאושר ע"י הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון בשנת הדוח

אין.

סעיף 17: - תנאי שכר

עובד	עלות כוללת בש"ח	חלק הקרן - בש"ח על פי מודל העמסה (1)
1	855,243	551,829
2	838,028	540,722
3	783,544	505,567
4	767,640	495,305
5	732,642	472,723

(1) - חלקה של קרן מבטחים -64.52%.

מבטחים מוסד לביטוח סוציאלי של העובדים בע"מ
(בניהול מיוחד)

שם התאגיד

30 במרס, 2020

תאריך

יואב בן אור
המנהל המיוחד